

UNIVERZA V LJUBLJANI
PRAVNA FAKULTETA

DIPLOMSKA NALOGA

ENOTNO OBMOČJE PLAČIL V EVRIH (SEPA)
IN SLOVENIJA

Mentor:
Prof. dr. Franjo Štiblar

Amina Osmičević

Ljubljana, november 2007

Najprej se zahvaljujem mentorju prof. dr. Franju Štiblarju, viceguvernerju Banke Slovenije Darku Bohnecu ter sodelavcem v Banki Slovenije iz oddelka Plačilni sistemi za strokovno pomoč in napotke pri pisanju naloge.

Zahvala pa velja tudi moji družini, predvsem mami, ki je verjela vame in me podpirala ves čas študija.

ENOTNO OBMOČJE PLAČIL V EVRIH (SEPA) IN SLOVENIJA

Avtor: Amina Osmičević

Mentor: Prof. dr. Franjo Štiblar

Leta 2000 so voditelji držav članic Evropske unije sprejeli Lizbonsko strategijo, na podlagi katere naj bi Evropa do leta 2010 postala najbolj učinkovito in konkurenčno gospodarstvo na svetu. V tem okviru pa zaprtost in razdrobljenost trga plačilnih storitev v Evropski uniji (EU) omejuje možnost konkurence. Slednje pa ni v skladu z načeli odprtosti in konkurence, na katerih je zgrajen notranji trg EU. Z letom 2007 je bančni sektor soočen z eno najpomembnejših sprememb, projektom SEPA (Single Euro Payments Area, Enotno območje plačil v evrih), ki bo prispeval k večji povezanosti evropskega plačilnega trga. Z uveljavitvijo SEPA bodo tako vsa evrska negotovinska plačila majhnih vrednosti postala domača plačila, tako da ne bo več razlikovanja med domačimi in čezmejnimi plačili. Negotovinska plačila velikih vrednosti so bila že prej enotno urejena s sistemom TARGET.

Evro je postavil temelje za enotni trg plačil, omogočil je učinkovitejše in zanesljivejše poravnavanje obveznosti z gotovino. Kljub uvedbi evra se število in raznolikost plačilnih instrumentov, standardov in infrastrukture za obdelavo negotovinskih plačil majhnih vrednosti ni spremenila. Gospodarski subjekti, ki so deležni velikega števila čezmejnih plačil, morajo tako imeti bančne račune v državah, kjer poslujejo, da bi lahko upravljali svoj plačilni promet. Posledice te razdrobljenosti pa se kažejo tudi na področju domačih plačil, saj se s tem preprečujejo inovacije in konkurenca. SEPA prinaša gospodarske koristi na srednji in dolgi rok, saj ne prinaša zgolj bolj primernih storitev, ampak bo tudi spodbudila inovacije in okrepila konkurenco. Torej je namen, ki ga zasleduje SEPA, ustvariti povezan, konkurenčen in inovativen trg plačil malih vrednosti za vsa negotovinska evrska plačila, kar pomeni, da bomo zgolj z enim samim bančnim računom in enotnim nizom plačilnih instrumentov lahko negotovinsko plačevali v evrih vsem upravičencem znotraj območja SEPA (EU 27 ter Islandija, Švica, Norveška in Lichtenstein).

Ključne besede: SEPA, plačilni sistemi, plačilne storitve, plačilna infrastruktura, plačilni instrumenti, Evropski svet za plačila, Direktiva o plačilnih storitvah, transakcijski račun.

SINGLE EURO PAYMENTS AREA (SEPA) AND SLOVENIA

Author: Amina Osmičević

Mentor: Prof. dr. Franjo Štiblar

According to the EU Lisbon Strategy, which was adopted by the leaders of European Union (EU) member countries in 2007, the Europe is expected to become the most efficient and competitive economy in the world. Within this framework, the closed and fragmented internal market of payment services inhibits free competition. That is not in accordance with the principles of open market and competition on which the EU internal market is based. Year 2007 brings one of most important changes for the banking sector, the project of SEPA (Single Euro Payments Area) which contributes to more inter-connected European payment market. With SEPA enforcement all small value cashless Euro payments will become national payments and the differentiation between national and cross-border payments will not exist any more. Cashless payments of large values were regulated before with the system TARGET.

Euro laid the foundations for single payments market and made it possible to settle cash obligations more effective and more reliable. In spite of the introduction of Euro the number and diversity of payment instruments, standards and infrastructure for processing small value cashless Euro payments has not changed. Business entities which receive a lot of cross-border payments have to open bank accounts in countries where they do business to manage their payment flow. The consequences of fragmented market are also shown in national payment system where it obstructs innovation and free competition. SEPA brings economic advantage in the middle and the short term since it does not bring only more comparable services but it is also stimulates innovations and boosts competition in the payments system. The intention of SEPA is to create connected, competitive and innovative small value cashless market for all cashless Euro payment. This means that people will be able to pay cashless in Euros with only one bank account and with unified series of payment instruments to all beneficiaries inside the SEPA area (EU 27 and Iceland, Switzerland, Norway and Lichtenstein).

Key words: SEPA, payment systems, payment services, payment infrastructure, payment instruments, European Payments Council, Payment Services Directive, bank account.

Kazalo vsebine:

1. UVOD	1
2. TEORETIČNI OKVIR: PLAČILNI SISTEM	3
2.1. UDELEŽENCI V PLAČILNEM SISTEMU	3
2.2. KROG NEGOTOVINSKIH PLAČIL V DOMAČIH PLAČILNIH SISTEMIH	5
3. SEDANJE STANJE NA PODROČJU PLAČIL V EVRIH V EVROPSKI UNIJI	8
3.1. UVOD	8
3.2. POMANJKLJIVOSTI NA PODROČJU PLAČIL V EVRIH V EU, NJIHOVI VZROKI TER POSLEDICE	9
3.2.1. VISOKI STROŠKI PLAČILNIH SISTEMOV (zaradi uporabe manj učinkovitih plačilnih instrumentov) ..	10
3.2.2. RAZLIKE V PLAČILNIH INFRASTRUKTURAH IN PLAČILNIH STORITVAH MED DRŽAVAMI ČLANICAMI EU	11
3.2.3. RAZLIKE V UČINKOVITOSTI PLAČILNIH STORITEV ZNOTRAJ ENOTNEGA TRGA EU	13
3.2.4. POMANJKANJE UČINKOVITE KONKURENCE IN ENAKIH MOŽNOSTI	15
3.2.5. NEENOTEN PRAVNI OKVIR ZA PLAČILNE STORITVE	16
3.2.5.1. PRIPOROČILO 97/489/EC	16
3.2.5.2. DIREKTIVA 97/5/EC O ČEZMEJNIH NAKAZILIH	19
3.2.5.3. UREDBA 2560/2001 O ČEZMEJNIH PLAČILIH V EVRIH	20
4. NOVA UREDITEV: ENOTNO OBMOČJE PLAČIL V EVRIH (SINGLE EURO PAYMENTS AREA, SEPA)	22
4.1. OPREDELITEV POJMA SEPA	22
4.2. KOMPONENTE SEPA	23
4.2.1. <i>PODROČJE PRODUKTOV IN STORITEV</i>	24
4.2.2. <i>PODROČJE SHEMA</i>	25
4.2.2.1. PRAVILNIK SEPA SCHEME ZA KREDITNE PRENOSE	27
4.2.2.2. PRAVILNIK SEPA SCHEME ZA DIREKTNE OBREMNITVE	28
4.2.2.3. SEPA OKVIR ZA KARTIČNO POSLOVANJE	30
4.2.3. <i>PODROČJE PLAČILNIH SISTEMOV</i>	33
4.2.3.1. KLIRINŠKI IN PORAVNALNI SISTEMI ZA KREDITNE PRENOSE	34
4.2.3.2. PROCESNI CENTRI ZA DIREKTNE OBREMNITVE	35
4.2.3.3. KARTIČNE SCHEME	35
4.2.3.4. STANDARDI	36
4.3. NOSILCI SPREMEMB	37
4.3.1. EVROPSKA KOMISIJA	37
4.3.2. EVROPSKI SVET ZA PLAČILA	38
4.3.3. EVROPSKA CENTRALNA BANKA	43
4.4. ČASOVNI OKVIR SEPA	45
4.5. PRAVNI OKVIR: DIREKTIVA O PLAČILNIH STORITVAH	47
4.5.1. VSEBINA DIREKTIVE	48
4.5.2. PREDMET, PODROČJE UPORABE IN OPREDELITEV POJMOV	48
4.5.3. PRAVILA V ZVEZI S PONUDNIKI PLAČILNIH STORITEV	50
4.5.4. PREGLEDNOST POGOJEV IN ZAHTEVE GLEDE OBVEŠČANJA ZA PLAČILNE STORITVE	54
4.5.5. PRAVICE IN OBVEZNOSTI V ZVEZI Z OPRAVLJANJEM IN UPORABO PLAČILNIH STORITEV	54
4.5.6. IZVEDBENI UKREPI IN PLAČILNI ODBOR	58

4.6.	EKONOMSKI UČINKI NOVE UREDITVE	59
4.6.1.	<i>METODOLOGIJA IN SCENARIJI SEPA</i>	60
4.6.2.	<i>EKONOMSKI UČINKI SEPA</i>	62
4.6.3.	<i>PLAČILNI INSTRUMENTI</i>	63
4.6.4.	<i>FINANČNI UČINKI DIREKTIVE O PLAČILNIH STORITVAH</i>	67
5.	UVELJAVITEV SEPA V SLOVENIJI	68
5.1.	PРАВNA UREDITEV PLAČILNEGA PROMETA V SLOVENIJI IN POTREBNE SPREMEMBE	68
5.1.1.	<i>ZAKON O PLAČILNEM PROMETU</i>	68
5.1.1.1.	POTREBNE SPREMEMBE	69
5.1.2.	<i>SKLEP O KRITERIJIH IN POGOJIH ZA PRIDOBITEV DOVOLJENJA ZA OPRAVLJANJE STORITEV PLAČILNEGA PROMETA</i>	71
5.2.	TRG PLAČILNIH STORITEV V SLOVENIJI	71
5.2.1.	<i>STORITVE PLAČILNEGA PROMETA</i>	71
5.2.1.1.	VODENJE TRANSAKCIJSKIH RAČUNOV	72
5.2.1.2.	IZVRŠEVANJE PLAČILNIH NALOGOV OZIROMA NAKAZIL.....	75
5.2.1.3.	STORITVE UPRAVLJANJA PLAČILNIH SISTEMOV	78
5.2.2.	<i>IZVAJALCI PLAČILNEGA PROMETA (PONUDNIKI PLAČILNIH STORITEV)</i>	80
5.2.2.1.	DOVOLJENJE ZA OPRAVLJANJE STORITEV PLAČILNEGA PROMETA	82
5.2.2.2.	ODGOVORNOST IZVAJALCEV PLAČILNEGA PROMETA	83
5.3.	PLAČILNI INSTRUMENTI.....	84
5.3.1.	<i>PLAČILNI INSTRUMENTI V SLOVENIJI</i>	84
5.3.2.	<i>PLAČILNI INSTRUMENTI SEPA IN SLOVENIJA</i>	85
5.3.2.1.	KREDITNA PLAČILA	85
5.3.2.2.	DIREKTNE OBREMENTVE.....	87
5.3.2.3.	KARTIČNA PLAČILA	90
5.4.	PLAČILNA INFRASTRUKTURA.....	93
5.4.1.	<i>PLAČILNA INFRASTRUKTURA V SLOVENIJI</i>	93
5.4.2.	<i>INFRASTRUKTURA SEPA IN SLOVENIJA</i>	94
6.	ZAKLJUČEK	96
7.	LITERATURA IN VIRI	102

KAZALO SLIK:

Slika 1: Krog negotovinskih plačil	6
Slika 2: Prikaz razpona cen plačilnih storitev izbranih držav SEPA	14
Slika 3: Enotno območje plačil v evrih	23
Slika 4: Organizacija Evropskega sveta za plačila	41
Slika 5: Časovni okvir realizacije SEPA.....	45

KAZALO TABEL:

Tabela 1: Agregirani rezultati učinkov SEPA za povprečno evropsko banko.....	63
Tabela 2: Rezultati učinkov SEPA na obseg in strukturo stroškov po plačilnih instrumentih....	65
Tabela 3 : Prikaz kreditnih plačil v Sloveniji v letu 2006.....	86
Tabela 4: Prikaz števila transakcij in vrednosti posameznega debetnega instrumenta v letu 2006	88
Tabela 5. Razvoj kartičnega poslovanja v Sloveniji 1997-2006.....	91

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC:

- ACH – Automated Clearing House (avtomatizirana klirinška hiša)
- AOS - Additional Optional Services (dodatne opcijske storitve)
- BIC – Bank Identification Code (bančna identifikacijska koda)
- BPRČ - bruto poravnava v realnem času
- BS - Banka Slovenije
- EACB – European Association of Co-operative Banks (Evropsko združenje združnih bank)
- EBA - Euro Banking Association (Evropsko bančno združenje za evro)
- EBF – European Banking Federation (Evropska bančna federacija)
- ECB – Evropska centralna banka
- EK - Evropska komisija
- EPC - European Payments Council (Evropski svet za plačila)
- EMU – European Monetary Union (Evropska monetarna unija)
- EMV standard – Europay, MasterCard in Visa standard
- ES - Evropska skupnost
- ESBG – European Savings Banks Group (Evropska skupina hranilnic)
- EU - Evropska unija
- EURO1 – sistem za poravnavo plačil srednjih vrednosti in plačil, ki niso časovno kritična
- Evosistem – Evropska centralna banka in nacionalne centralne banke držav, ki so sprejele evro za nacionalno valuto
- IBAN – International Bank Account Number (mednarodna številka bančnega računa)
- IT – Informacijska tehnologija
- NCB - Nacionalne centralne banke
- PE-ACH - Pan-European Automated Clearing House (vse-evropska klirinška hiša)
- PSD – Payment Services Directive (Direktiva o plačilnih storitvah)
- SCT - SEPA Credit Transfer (SEPA kreditna plačila)
- SCF - SEPA Card Framework (SEPA kartični okvir)
- SEPA - Single Euro Payments Area (Enotno območje plačil v evrih)

SDD - SEPA direct debit (SEPA direktne obremenitve)

SIMP – SEPA infrastruktura za mala plačila

SPM - Single Payments Market (Enotni trg plačil)

STP plačila - straight through processing (avtomatična obdelava elektronskih plačil)

TARGET – Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system (sistem bruto poravnave v realnem času)

TRR - transakcijski račun

XML - Extensible Markup Language (jezikovni standard za opis podatkov)

ZBan - Zakon o bančništvu

ZBS - Združenje bank Slovenije

ZPlaP – Zakon o plačilnem prometu

1. UVOD

Enotno območje plačil v evrih (Single Euro Payments Area, **SEPA**) je območje, znotraj katerega bodo lahko udeleženci plačilnega prometa plačevali in sprejemali plačila v evrih ne glede na državne meje, pod enakimi osnovnimi pogoji, pravicami in obveznostmi. Zаметki projekta SEPA segajo še v začetek devetdesetih let. Z uvedbo Evropske monetarne unije (Economic and Monetary Union, EMU) in evra kot skupne evropske valute leta 1999 pa je projekt postal še posebej aktualen. Evropska unija (EU) naj bi po Lizbonski strategiji do leta 2010 postala najbolj konkurenčno in učinkovito gospodarstvo na svetu. Trg plačilnih storitev v EU je zaprt in razdrobljen. S tem je omejena možnost konkurence, kar pa ni v skladu z načeli odprtosti in konkurence, na katerih je zgrajen notranji trg EU. Potrebno je odpraviti razlike v praksi, standardih in pravni podlagi, ki ločujejo nacionalne trge plačil. Uvedba skupne valute leta 1999 je odstranila večino ovir za prosti pretok blaga in storitev znotraj EU, saj naj bi poenostavila postopke in zmanjšala stroške, povezane z izvajanjem poslovnih aktivnosti. Euro je omogočil učinkovitejše in zanesljivejše poravnavanje obveznosti z gotovino, za izboljšavo negotovinskega poravnavanja pa je ustvaril zgolj osnovne pogoje. Euro je postavil temelje za enotni trg plačil, ki naj bi omogočil uveljavitev ekonomije obsega in konkurence, s tem pa bi se zmanjšali stroški plačilnega sistema.

Z uveljavitvijo projekta SEPA (predvideno do konca leta 2010) bodo vsa negotovinska plačila znotraj območja SEPA postala tako učinkovita, varna in zanesljiva, kot so danes znotraj meja posamezne države. SEPA bo odpravila razlikovanje med plačili znotraj države in čezmejnimi plačili. Cilj projekta SEPA je preoblikovati sedanje razdrobljene trge evrskih plačil malih vrednosti (do 50. 000 EUR) v enoten domači trg. Oblikoval naj bi se enoten in konkurenčen trg plačilnih storitev, spodbudile inovacije in izboljšali pogoji za uporabnike plačilnih storitev, sčasoma pa naj bi vsa negotovinska plačila v evrih potekala popolnoma elektronsko. Z geografskega vidika vključuje območje SEPA EU-27 ter Islandijo, Švico, Norveško in Lichtenstein. Predstavitev projekta SEPA, ki zamenjuje dosedanji razdrobljeni sistem negotovinskih plačil v EU, je tema diplomske naloge, ki je razdeljena na štiri poglavja in zaključek.

V prvem poglavju podajam teoretične osnove plačilnega prometa, ki omogočajo umestitev SEPA in njenih učinkov.

V drugem poglavju je prikazno sedanje stanje na področju plačil v evrih v EU in pomanjkljivosti na področju trga plačilnih storitev v EU, ki preprečujejo integracijo čezmejnih in domačih negotovinskih plačil. Posamezne ovire na poti do integriranega evropskega plačilnega trga so opredeljene po posameznih podpoglavjih, znotraj katerih so opisani vzroki, ki so pripeljali do navedenega problema, in posledice, ki jih prinaša konkretni problem, ter potrebne aktivnosti v smeri zmanjševanja oziroma odpravljanja ovire. Na koncu so opisani pravni akti, ki so bili sprejeti za odpravo ovir pri vzpostavitvi skupnega plačilnega trga.

V tretjem poglavju je opisan projekt SEPA kot predlog rešitev v predhodnem poglavju opisanih problemov. Navajam komponente SEPA in podrobneje opisujem sheme SEPA, ki jih bodo morale sodelujoče države implementirati znotraj časovnega okvira. Predstavljeni so nosilci projekta, predvsem Evropski svet za plačila (European Payments Council, EPC), ki ga je ustanovil evropski bančni sektor z namenom vzpostavitve enotnega območja plačil v evrih. Za uresničitev projekta SEPA je bilo potrebno sprejeti regulatorni akt, ki bi uredil plačilne storitve na evropski ravni. Evropska komisija je tako oblikovala predlog direktive o plačilnih storitvah. Po dolgotrajnem procesu ga je spomladi 2007 Evropski parlament sprejel in je sedaj v rokah Sveta Evropske unije.

V četrtem poglavju je opisano sedanje stanje (pred uveljavitvijo SEPA) na trgu plačilnih storitev v Sloveniji. Najpomembnejši zakonodajni vir na področju plačilnega prometa v Sloveniji je Zakon o plačilnem prometu, ZPlaP (Uradni list RS, št. 110/2006), ki bo deležen obsežnih posegov zaradi zahtev omenjene direktive. Na kratko opisujem glavne plačilne instrumente in plačilno infrastrukturo v Sloveniji, vpliv SEPA na instrumente in infrastrukturo ter aktivnosti, ki so potrebne, da bo zadoščeno zahtevam SEPA.

V zaključku predstavljam koristi, ki jih bo imela uveljavitev projekta SEPA za vse udeležence plačilnega trga ter časovni načrt uveljavitve, predvsem zadnjo fazo migracije novih plačilnih instrumentov SEPA

2. TEORETIČNI OKVIR: PLAČILNI SISTEM

»S plačilnim sistemom razumemo skupek plačilnih in drugih instrumentov, bančnih postopkov in značilnih mehanizmov za medbančni prenos denarnih sredstev, ki skupaj omogočajo kroženje denarja ali opravljanje plačilnih storitev.« (Logar, Plačilni sistemi: Kaj je dobro vedeti o njih, 1998, str. 23) Varno in učinkovito delovanje plačilnih sistemov je pomembno za vse udeležence na trgu. Udeleženci se soočajo z negotovostjo glede pravočasnosti poravnavanja obveznosti, ki pa je odvisna od izbranega *plačilnega instrumenta*, sposobnosti plačilnega instrumenta v smislu *pravočasnosti* in *učinkovitosti postopkov*, *števila posrednikov*, vključenih v plačilni tok in tudi od *točnosti stranke*, ki iniciira plačilo^{1, 2}

2.1. UDELEŽENCI V PLAČILNEM SISTEMU

Bančni sistem je v tržni ekonomiji organiziran na dveh stopnjah (poslovne banke in centralna banka). Poslovne banke zagotavljajo storitve za nebančni sektor, predvsem depozite (bančne obveznosti) in kredite (bančne terjatve) ter vodenje transakcijskega računa (TRR). Centralna banka nima stika z nebančnim sektorjem.³ Temeljna funkcija centralne banke je izvajanje denarne politike: izdaja bankovce in kovance, uravnavanje celotne količine denarja v obtoku ter zagotavljanje storitev poslovnim bankam in državi.

Plačila so lahko gotovinska ali negotovinska. Negotovinska plačila se v tržnih gospodarstvih opravljajo s posredovanjem bank ali drugih kreditnih⁴ institucij, ki so pooblašene za poslovanje z depoziti denarnih sredstev. Pri gotovinskih plačilih pa ni potrebno nikakršno posredovanje, saj ta potekajo neposredno med plačnikom in prejemnikom plačila, s fizičnim prenosom gotovine.⁵

---

¹ Centrih, Peter.: Plačilni sistemi, Gradivo za udeležence seminarja Plačilni promet, ZBS, Ljubljana, 2007, str. 5

² VEČ GLEJ POGlavJE 5

³ Centralna banka je pogosto banka države (tudi Banka Slovenije).

⁴ To so banke, hranilnice, posojilnice in druge finančne institucije, ki so pooblašene za zbiranje depozitov in dajanje posojil.

Plačilne storitve omogočajo uporabo depozitov in posojil. Da bi bili depoziti ali knjižni denar bolj privlačni od uporabe gotovine, morajo banke zagotoviti, da je njihov prenos zanesljiv, čim hitrejši in cenovno ugoden, ter poskrbeti za njihovo zamenljivost iz ene oblike v drugo.

Poslovne banke posredujejo na dva načina pri uporabi knjižnega denarja:

- v primeru, ko imata plačnik in prejemnik transakcijski račun (TRR) pri isti banki, je posredovanje banke preprosto: banka zmanjša imetje na računu plačnika v vrednosti zneska plačila ter za ta znesek poveča imetje na računu prejemnika;
- v primeru, ko imata plačnik in prejemnik TRR pri različnih bankah, se v prenos sredstev vključi še centralna banka. Obračun (kliring) med bankama se opravi tako, da se zmanjšajo sredstva banke plačnika in povečajo sredstva banke prejemnika pri centralni banki. Sredstva, ki jih ima banka pri centralni banki, so njena sredstva na računu likvidnostne rezerve oziroma na transakcijskem računu.⁶

Banke se delijo v poravnalne⁷ in neporavnalne⁸ banke, glede na postopke pri izvedbi plačilnega kroga. Poleg plačnikov in prejemnikov, poslovnih bank in drugih institucij ter centralne banke so najpogostejši udeleženci plačilnega kroga še druge kreditne institucije, ki povezujejo posamezne dele plačilnega kroga v medbančnem poslovanju – to so obračunske oziroma klirinške institucije (clearing house).

Klirinške hiše opravljajo medbančni obračun plačil, znotraj njih se izmenjujejo plačilni nalogi med kreditnimi institucijami. Imenujejo se tudi avtomatizirane klirinške hiše (Automated Clearing House – ACH) zaradi avtomatske obdelave podatkov.

---

⁵ Logar, Romana: Plačilni sistemi: Kaj je dobro vedeti o njih; Ljubljana, 1998, str. 23

⁶ Poslovni banki lahko odpreta korespondenčna računa vzajemno s kritjem, v breme oziroma dobro teh računov se izvede poravnava. Poslovne banke pa se lahko tudi dogovorijo o multilateralni poravnavi medsebojnih plačil in tako vključijo v poravnavo centralno banko. VEČ GLEJ TOČKO 5.2.1.3.

⁷ Poravnalne banke poravnava plačila prek računov pri centralni banki.

⁸ Neporavnalne banke poravnava plačila prek računov poravnalnih bank.

2.2. KROG NEGOTOVINSKIH PLAČIL V DOMAČIH PLAČILNIH SISTEMIH

Plačilni krog med plačnikom in prejemnikom je lahko sestavljen iz sedmih korakov, če banki plačnika in prejemnika nista hkrati tudi poravnalni banki ali podružnici poravnalne banke.⁹ Krog se začne pri fizični ali pravni osebi, ki je od prodajalca prejela blago ali je bila zanjo opravljena storitev in jo namerava poravnati z negotovinskim plačilnim instrumentom.

1.) OBDELAVA OB VSTOPU IN PRENOS

Vstopna banka najprej obdela prejete plačilne naloge, tako da preveri podatke na plačilnem nalogu in knjiži zneske v breme ali dobro TRR. Sledi razporeditev plačil v različne kategorije po bankah prejemnicah, ki jih naprej posreduje svoji banki za poravnavo. Vstopna banka za poravnavo plačil ob vstopu v krog je bodisi centrala podružnice, pri kateri je nalog vstopil v krog, ali posebna korespondenčna banka, ki je dala soglasje, da bo imela vlogo poravnalne banke ali agenta za neporavnalne banke.

2.) OBRAČUN OB VSTOPU

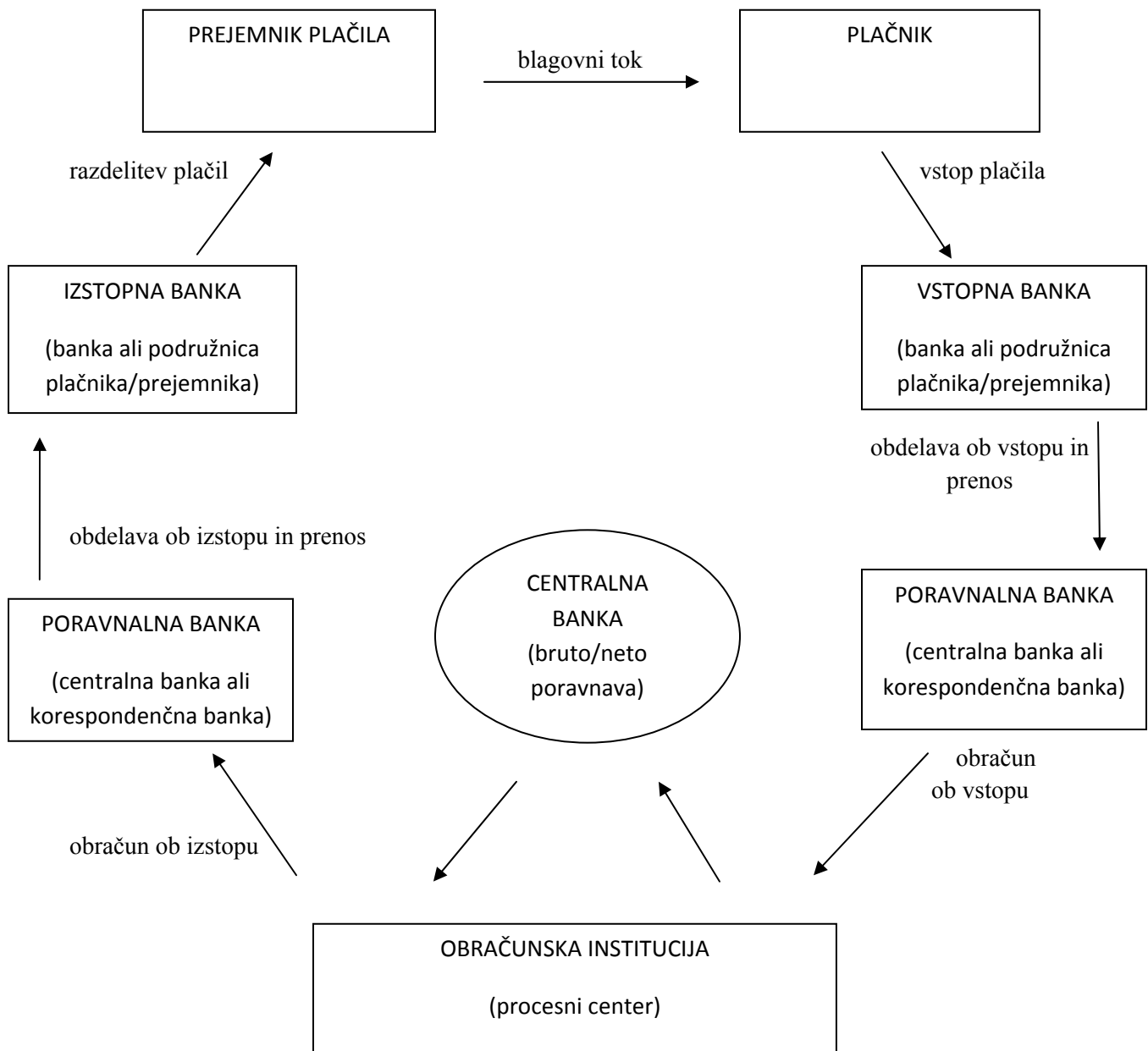
Do obračuna pride, kadar banka za poravnavo vstopnih plačil pošlje nalog naprej do obračunske institucije ali centra za obdelavo plačil:

- če ta deluje na podlagi sprotne bruto poravnave posameznih plačil, pošilja plačila v poravnavo takoj po prispetju ali sproti;
- če ta posluje po načelu neto poravnave se neto saldi cele vrste medbančnih transakcij pošiljajo v poravnavo nekajkrat na dan ali konec dneva.

---

⁹ Logar, Romana: Plačilni sistemi: Kaj je dobro vedeti o njih, 1998, str. 34

Slika 1: Krog negotovinskih plačil

Vir: Logar Romana, *Plačilni sistemi: Kaj je dobro vedeti o njih*; Ljubljana, 1998, str. 35

3.) PORAVNAVA (posameznih bruto ali neto saldov)

Centralna banka zneske nepreklicno knjiži v breme ali v dobro TRR bank, ki jih vodi. Vsaka transakcija med bankama je takojšnja in ločena (dvostranska). Pri večstranski poravnavi¹⁰ se pobotajo sklopi vseh dvostranskih transakcij do izračuna enega samega neto salda v dobro ali v breme za vsakega udeleženca. Za dolžnika se zmanjša njegovo imetje na računu pri centralni banki in se s protiknjižbo razdeli udeležencem s pozitivnim stanjem v neto obračunu; poravnava neto saldov je s tem končana.

4.) OBRAČUN OB IZSTOPU

Po opravljeni poravnavi obračunska institucija obvesti poravnalno banko ob izstopu o končani transakciji. Poravnava centralne banke je dokončna in nepreklicna¹¹.

5.) OBDELAVA OB IZSTOPU IN PRENOS

Poravnalna banka ob izstopu opravi ustrezne knjižbe in pošlje nalog naprej izstopni banki.

6.) RAZDELITEV PLAČIL

Izstopna banka knjiži znesek v korist računa svojega komitenta in jo obvesti o prejetem plačilu. Če gre za plačilo, ki ga sproži prejemnik (ček, neposredna obremenitev računa), izstopna banka najprej primerja obremenitev s stanjem na računu svoje stranke in plačilo zavrne, če stanje ni dovolj veliko, ali pa svojemu komitentu odobri kratkoročno posojilo za pokritje primanjkljaja. Če je stanje dovolj veliko, pošlje izstopna banka obvestilo o opravljenem plačilu plačniku.

---

¹⁰ Poravnave neto saldov so največkrat večstranske.

¹¹ Nepravilno plačilo se lahko odpravi le z novim plačilnim nalogom v nasprotno smer, ki ga izda neupravičeni prejemnik.

3. SEDANJE STANJE NA PODROČJU PLAČIL V EVRIH V EVROPSKI UNIJI

3.1. UVOD

Z uvedbo skupne valute leta 1999¹² in uvedbo evrskih bankovcev in kovancev v državah Evropske unije (EU), ki so prevzele evro kot nacionalno valuto (države evroobmočja) leta 2002, naj bi bila odstranjena večina ovir za prosti pretok blaga in storitev znotraj EU. Skupna valuta naj bi namreč poenostavila postopke in zmanjšala stroške, povezane z izvajanjem poslovnih aktivnosti. Uvedba evra pa je ustvarila zgolj temelje za *enotni trg plačil*, ki naj bi omogočil plačevanje na način, kot danes plačujemo znotraj državnih meja. Evro omogoča učinkovito in zanesljivo gotovinsko poravnavanje obveznosti znotraj EU enako kot znotraj državnih meja članic EU, kar pa ne velja za negotovinska plačila. Zagotoviti učinkovito, zanesljivo in enostavno negotovinsko plačevanje znotraj EU je posledica in nadaljevanje uvedbe skupne valute.

Z namenom, da bi bile v celoti izkoriščene prednosti enotnega trga na splošno, je Evropska komisija (EK) osnovala idejo Enotnega trga plačil (Single Payment Market, SPM), na katerem bodo konkurenca in ekonomije obsega pripomogle k zmanjšanju stroškov plačilnega sistema. Bančni sektor je nadalje oblikoval vizijo Enotnega območja plačil v evrih (*Single Euro Payments Area, SEPA*), ki se nanaša zgolj na območje SEPA in bo omogočal hitro, varno, enostavno in poceni plačevanje v skupni valuti, kot je danes to možno znotraj državnih meja. Z uvedbo skupne valute leta 1999 sta bila uvedena plačilna sistema TARGET¹³ in EURO1¹⁴, ki sta omogočila učinkovito in varno poravnavo čezmejnih plačil velikih vrednosti, medtem ko za poravnavo čezmejnih plačil malih vrednosti ni bilo na voljo ustrezne

---

¹² V skladu s ciljem držav članic EU in z Lizbonsko strategijo, na podlagi katere naj bi Evropska unija do leta 2010 postala najbolj konkurenčno in dinamično gospodarstvo na svetu, ki temelji na znanju.

¹³ Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system (sistem bruto poravnave v realnem času). TARGET je sistem za poravnavo plačil velikih vrednosti in časovno kritičnih plačil).

¹⁴ EURO1 služi poravnavi plačil srednje vrednosti in plačil, ki niso časovno kritična.

plačilne infrastrukture. Uvedba evra kot skupne valute ter nadalje oblikovanje SPM in SEPA veliko prispevajo k oblikovanju *finančne integracije Evrope*.

Zaradi nedejavnosti bank pri uresničevanju projekta SEPA, predvsem pri aktivnem zniževanju stroškov za negotovinski čezmejni plačilni promet, je EK leta 2001 sprejela Uredbo 2560/2001 o čezmejnih plačilih v evrih (Uredba 2560)¹⁵, s katero naj bi se izenačile tarife za čezmejna plačila in plačila znotraj države. Uredba 2560 je posegla v prihodke bank in s tem spodbudila evropski bančni sektor, da je ustanovil Evropski svet za plačila (European Payments Council, EPC)¹⁶, ki prispeva k oblikovanju in koordinaciji vzpostavitve projekta SEPA. SEPA kot eden izmed specifičnih ciljev Evropske monetarne unije (European Monetary Union, EMU) bo realizirana takrat, ko bo mogoče izvajati negotovinska plačila z enega računa kjerkoli v evroobmočju in z uporabo enega niza plačilnih instrumentov tako enostavno, učinkovito in varno, kot je danes to mogoče znotraj državnih meja. Da bi postala vsa plačila znotraj SEPA domača plačila in s tem tudi predmet učinkovite konkurence, pa je potrebno odpraviti vse ovire, ki so na poti pri vzpostavitvi SEPA in do učinkovitega SPM.

3.2. POMANJKLJIVOSTI NA PODROČJU PLAČIL V EVRIH V EU, NJIHOVI VZROKI TER POSLEDICE

Za realizacijo SEPA je potrebno odpraviti številne tehnične, pravne in poslovne ovire, ki danes obstajajo na nacionalnih trgih plačil. Na podlagi opravljene študije, ki jo je opravila EK ob oblikovanju predloga nove direktive o plačilnih storitvah¹⁷, je EK prepoznala pet ključnih problemov oziroma ovir na poti do učinkovitega SPM in SEPA:

---

¹⁵ Uredba (ES) št. 2560/2001 o čezmejnih plačilih v evrih Evropskega parlamenta in Sveta EU z dne 19. Decembra 2001.

¹⁶ GLEJ TOČKO 4.3.2.

¹⁷ Commission of the European Communities: Commission staff working document: Anex to the proposal for Directive of the European Parliament and of the Council on Payment Services in the Internal Market – Impact Assessment, Bruselj, 1.12.2005.

- previsoki **stroški plačilnih sistemov** zaradi uporabe manj učinkovitih plačilnih instrumentov;
- velike **razlike v infrastrukturah in plačilnih storitvah** med državami članicami EU;
- razlike v **učinkovitosti plačilnih storitev** znotraj evroobmočja;
- **pomanjkanje učinkovite konkurence** in enakih možnosti za vse ponudnike (level playing field) na trgih plačil;
- **neenotna zakonodaja** na področju plačilnih storitev.¹⁸

3.2.1. VISOKI STROŠKI PLAČILNIH SISTEMOV (zaradi uporabe manj učinkovitih plačilnih instrumentov)

Osnovni namen plačilnih sistemov je zagotoviti ekonomično, hitro, varno in učinkovito poravnavo plačil med posameznimi subjekti družbe. Najpomembnejša pokazatelj učinkovitosti plačilnih sistemov *sta strošek plačilnih sistemov* na makroekonomski ravni in *učinkovitost plačilnih storitev*¹⁹.

Uporaba manj učinkovitih plačilnih instrumentov povzroča zelo visoke stroške celotnemu gospodarstvu EU. Študija EK je pokazala, da predstavljajo plačilni sistemi EU strošek v višini od 2 do 3 odstotke BDP letno, največji prispevek k celotnim stroškom pa povzroča *uporaba gotovine*, in sicer kar 60 do 70 odstotkov²⁰. Države z najučinkovitejšimi plačilnimi sistemi so Belgija, Nizozemska in Švedska, njihovi stroški pa se gibljejo od 0,30 do 0,50 odstotkov GDP²¹. Za razliko od gotovine so *elektronske plačilne storitve* za družbo ugodnejše. Razlog višjih stroškov gotovine se skriva v dragi infrastrukturi za distribucijo in posredovanje gotovine v obtok. Elektronska plačila pa praviloma ne zahtevajo ročnih posegov za samo izvršitev plačil in je strošek odvisen predvsem od ravni razvitosti STP-plačil (Straight through processing, *avtomatična obdelava elektronskih plačil*), utrditve in učinkovitosti določenih elektronskih plačilnih storitev. Da bi se izboljšala učinkovitost vseh plačil, je potrebna

---

¹⁸ Commission of the European Communities: Commission staff working document: Anex to the proposal for Directive of the European Parliament and of the Council on Payment Services in the Internal Market – Impact Assessment, Bruselj, 2005, str. 5 in 6

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

²¹ Ibidem.

preusmeritev prebivalcev in podjetij k uporabi veliko cenejših elektronskih plačilnih storitev, ki so zaradi avtomatične obdelave plačil za celotno družbo ugodnejša in omogočajo precejšnje prihranke.

*Netransparentnost cen na trgu plačilnih storitev negativno vpliva na proces njihove izbire s strani uporabnikov. Neustrezna pravna podlaga²², navzkrižno pokrivanje stroškov, določanje cen, ki ne temeljijo na stroških, in nasprotovanje javnosti spremembam v strukturi tarif, povzročajo **neprimerno cenovljenje in povečujejo uporabo manj učinkovitih plačilnih storitev.**²³*

Cena plačilnih storitev in enostavnost uporabe teh storitev sta glavna dejavnika, na podlagi katerih se uporabniki odločajo za uporabo različnih plačilnih storitev. **Ustrezno oblikovane cene**, ki bi odražale realne stroške plačilnih storitev, bi spodbudile uporabnika, da izbere bolj učinkovito plačilno storitev, ki zadovoljuje tako njegove potrebe, kot tudi zagotavlja najnižje zasebne in družbene stroške. S tem bi se pospešila učinkovitost plačilnih sistemov. Predvsem bančna industrija in trgovci (ter ostali sektorji, ki se zavedajo deleža stroškov, ki jih povzroča uporaba gotovine) so naklonjeni k zmanjšanju uporabe gotovine in **ozaveščanju uporabnikov** o realnih stroških različnih plačilnih storitev in s tem k uporabi stroškovno najučinkovitejših plačilnih storitev.

3.2.2. RAZLIKE V PLAČILNIH INFRASTRUKTURAH IN PLAČILNIH STORITVAH MED DRŽAVAMI ČLANICAMI EU

Plačilni sistemi v državah članicah EU (1) temeljijo na nacionalnih trgih, valutah in potrošniških navadah, (2) izpolnjujejo nacionalne zahteve in potrebe, (3) določeni so z državnimi mejami in (4) delujejo na podlagi lastnih standardov za procesiranje, kliring in poravnavo. V preteklosti ta razdrobljenost plačilnih sistemov ni predstavljala ovir, saj so domača plačila predstavljala 97 odstotkov vseh plačil. Domače banke so imele omejeno

---

²² GLEJ TOČKO 3.2.5.

število korespondenčnih odnosov s tujimi bankami za izvajanje čezmejnih plačil (tri odstotke) ali pa so bile članice enega od sistemov²⁴ za poravnavo čezmejnih plačil²⁵. Potreb po investiranju v tehnično interoperabilnost ni bilo, prav tako prizadevanja niso šla v smeri združitve infrastrukture nacionalnih in čezmejnih plačilnih sistemov, tako da plačilni sistemi EU med seboj *danes niso kompatibilni, kljub njihovi lastni učinkovitosti*.

Potrebno bo odstraniti nacionalne ovire v informacijskih tehnologijah in poenotiti poslovne dogovore na področju tehničnih standardov in zadevnih shem za tehnično in poslovno interoperabilnost, saj je pričakovati povečanje potreb uporabnikov za obdelavo čezmejnih plačil v prihodnosti. Posledice trenutne razdrobljenosti se kažejo v **nižji učinkovitosti izvajanja plačilnih storitev**, (na primer daljše časovno obdobje, ki je potrebno za izvršitev oziroma poravnavo plačila) in tudi v **oteženem procesiranju čezmejnih plačil**. Razvoj skupnih standardov lahko združi to tradicionalno razdrobljeno področje, racionalizira infrastrukturo, s tem pa bi se omogočili prihranki za industrijo in uporabnike. Negativne posledice razdrobljenosti se pri **uporabnikih** plačilnih storitev kažejo predvsem v:

- omejeni dostopnosti do čezmejnih plačilnih storitev,
- visokih stroških,
- nezanesljivosti in manjši učinkovitosti čezmejnih plačil.²⁶

Razvoj učinkovitega trga plačilnih storitev v EU (pogoj sta ustvarila že ustanovitev EMU in uvedba evra) bi lahko odpravil trenutno razdrobljenost plačilnih sistemov. *Učinkovita plačilna infrastruktura*, ki bi omogočila hiter, cenejši in nemoten prenos plačil znotraj območja EU, pa je ključna za oblikovanje enotnega trga in konkurenčnosti evropskega gospodarstva. *Pomanjkanje tehničnih standardov omejuje konkurenco med izvajalci plačilnih*

---

²³ Commission of the European Communities: Commission staff working document: Anex to the proposal for Directive of the European Parliament and of the Council on Payment Services in the Internal Market – Impact Assessment, Bruselj, 2005, str. 18

²⁴ Za te sisteme je značilno, da jim primanjkuje kritične mase in da imajo v primerjavi z nacionalnimi sistemi dosti višje stroške delovanja.

²⁵ EBA STEP2 je trenutna infrastruktura za čezmejna plačila malih vrednosti v evrih, več GLEJ TOČKO 4.2.3.

²⁶ Commission of the European Communities: Commission staff working document: Anex to the proposal for Directive of the European Parliament and of the Council on Payment Services in the Internal Market – Impact Assessment, Bruselj, 2005, str. 19

storitev držav članic EU in *ovira oblikovanje ponudbe plačilnih storitev*, kar pa ni v skladu z načeli in cilji enotnega plačilnega trga.

Skupni standardi in združitev infrastruktur sta ključna za oblikovanje povezanega in enotnega trga plačilnih storitev. Z izvrševanjem (čezmejnih) plačil imajo **banke** zelo visoke stroške, zato bi bilo potrebno ustvariti en (ali nekaj) učinkovit sistem v EU, ki bi procesiral plačila v skupni valuti, kar bi vodilo do ekonomije obsega, sčasoma pa bi se znižali tudi stroški. Skupni standardi v plačilnem prometu so pogoj za oblikovanje enotnih plačilnih storitev in plačilnih instrumentov ter za njihovo ponudbo oziroma za razvoj večje konkurence med ponudniki storitev na enotnem plačilnem trgu. Prav tako so skupni standardi v plačilnem prometu in interoperabilni plačilni sistemi pogoj za oblikovanje storitev z dodano vrednostjo²⁷ za uporabnike, ki bodo lahko izbrali najboljšega ponudnika plačilnih storitev na enotnem trgu, ne glede na državo izvora.²⁸

3.2.3. RAZLIKE V UČINKOVITOSTI PLAČILNIH STORITEV ZNOTRAJ ENOTNEGA TRGA EU

Cene plačilnih storitev in njihova **kakovost** sta dejavnika, ki kažeta kako učinkovite so plačilne storitve. *Razlike v cenah* med državami članicami EU so jasn pokazatelj velikih razlik v učinkovitosti plačilnih storitev. Cene plačilnih storitev dosegajo razpon 1:8²⁹ med državami članicami EU. Zakonodaja in konkurenca imata največji vpliv na ceno, z odprtjem nacionalnih trgov³⁰ in s spodbudo konkurence pa bi prišlo do njenega izenačenja oziroma znižanja ter do inovacij. Uredba 2560 je zagotovila zgolj izenačitev tarif za domača in čezmejna plačila, ni pa pripeljala do konvergence tarif med državami.

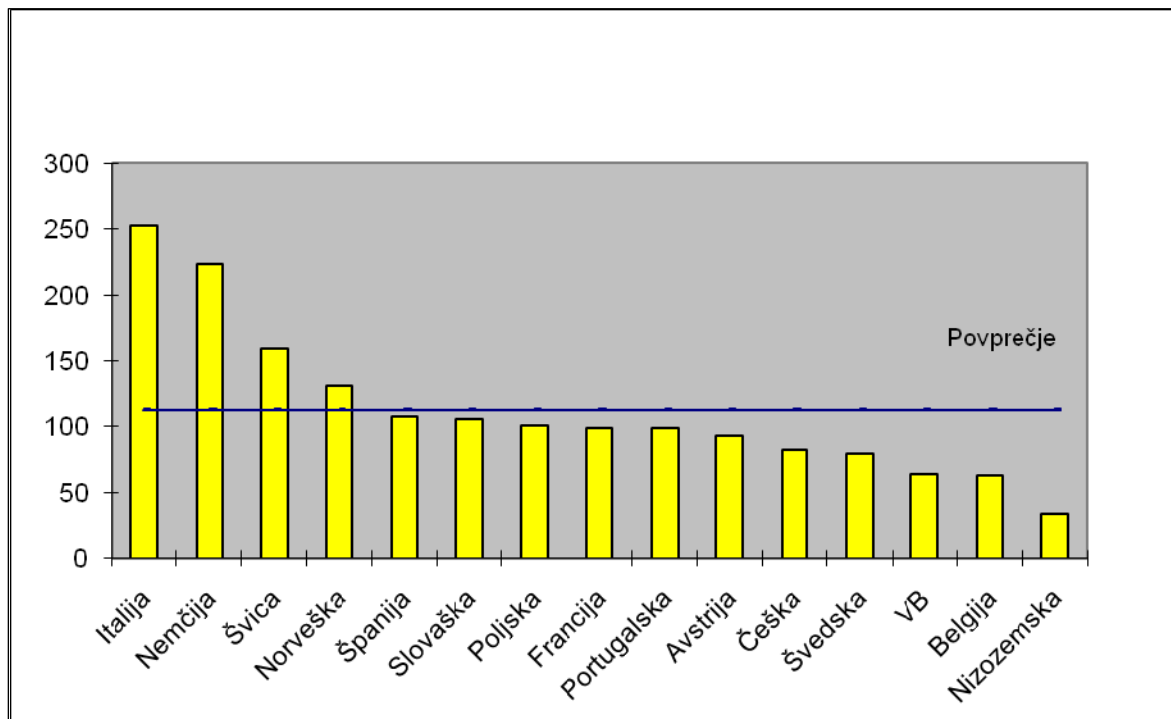
---

²⁷ VEČ GLEJ TOČKO 4.2.1.

²⁸ Commission of the European Communities: Commission staff working document: Annex to the proposal for Directive of the European Parliament and of the Council on Payment Services in the Internal Market – Impact Assessment, Bruselj, 2005, str. 20

²⁹ Ibidem.

Slika 2: Prikaz razpona cen plačilnih storitev izbranih držav območja SEPA (v evrih, leta 2005)

Povzeto po: Commission staff working document: Anex to the proposal for Directive of the European Parliament and of the Council on Payment Services in the Internal Market – Impact Assessment, 2005, str. 22

Graf prikazuje letne stroške posameznika, povezane s plačilnim prometom, vezane na bančni račun. Povprečje cen za plačilne storitve med izbranimi državami SEPA znaša 113 EUR, najcenejše plačilne storitve so na Nizozemskem, najdražje pa v Italiji.

Najbolj jasen pokazatelj *kakovosti* plačilnih storitev je čas izvršitve plačil (čim hitreje, ceneje in učinkovito). V določenih državah se poravnava opravi še isti oziroma naslednji delovni dan, medtem ko je v drugih državah potrebno za opravo poravnave več dni ali celo več kot

³⁰ Z odpravo pravnih, tehničnih in poslovnih ovir.

teden dni. Daljši odlogi plačil *negativno vplivajo na poslovanje podjetij*, saj povzročajo *kreditna in likvidnostna tveganja, negativno vplivajo tudi na učinkovito alokacijo kapitala in na denarni tok*. Zaradi koristi, ki jih imajo ob tem banke, le-te nimajo interesa za izboljšanje učinkovitosti storitev, kljub dostopnosti tehnologije.

3.2.4. POMANJKANJE UČINKOVITE KONKURENCE IN ENAKIH MOŽNOSTI

Konkurenca na nacionalni trgih EU *ne zagotavlja ustrezne ravni cen plačilnih storitev niti zadovoljive stopnje učinkovitosti plačilnih storitev*. Stopnja prostega vstopa na trg plačilnih storitev je za nove ponudnike *otežena* zaradi privilegiranega položaja in tržne moči bank. Zakonodaja ne zagotavlja transparentnosti cen in s tem primerljivosti plačilnih storitev niti ne omogoča učinkovite konkurence na področju plačilnih storitev. Pogosto imajo (omejevalne) določbe, ki določajo pogoje za opravljanje plačilnih storitev, negativne učinke na konkurenco, saj omejujejo dostop bolj, kot je to potrebno za ohranitev finančne integritete plačilnih sistemov.

Zaradi slabe informiranosti o plačilnih storitvah uporabniki *ne morejo izbrati najboljše ponudbe in s tem storitve, od katere bi imeli najmanjše stroške*. Medbančni dogovori glede cen in pravila *preprečujejo učinkovito konkurenco in ovirajo delovanje enotnega trga plačilnih storitev*.

Potrebno je odstraniti tehnične in poslovne ovire (toliko bolj na trgih z nizko učinkovitostjo in visokimi cenami), da bi prišlo do učinkovitejše konkurence in da bi se izboljšala kakovost storitev. Sprejeti je potrebno podrobnejše ukrepe, ki bi določali pogoje za vstop novih ponudnikov na trg, ki bi bili sposobni tekmovati z bankami z enakimi možnostmi.³¹

---

³¹ Commission of the European Communities: Commission staff working document: Anex to the proposal for Directive of the European Parliament and of the Council on Payment Services in the Internal Market – Impact Assessment, Bruselj, 2005, str. 23

3.2.5. NEENOTEN PRAVNI OKVIR ZA PLAČILNE STORITVE

Plačilne storitve so regulirane tako na evropski kot na nacionalni (bolj podrobno) ravni, vendar obstoječi pravni okvir plačilnih storitev ne ureja v celoti. Neusklajena zakonodaja držav članic *ovira učinkovitost enotnega trga*, saj so *plačilni sistemi nekompatibilni, razdrobljenost plačilne infrastrukture pa ovira vzpostavitev skupne vseevropske infrastrukture* in s tem preprečuje konkurenco na enotnem plačilnem trgu.³²

Pravni okvir na ravni EU predstavljajo:

- ***Priporočilo Evropske komisije 97/489***, ki ureja elektronske plačilne instrumente in zagotavlja zaščito strank pri njihovi uporabi;
- ***Direktiva 97/5/EC o čezmejnih nakazilih*** ureja čezmejna nakazila v valutah držav članic in uvaja skupne zahteve glede zaščite strank;
- ***Uredba 2560/2001 o čezmejnih plačilih v evrih***, ki določa pravila o zaračunavanju enakih cen za čezmejna plačila in plačila znotraj države v evrih.

3.2.5.1. PRIPOROČILO 97/489/EC

Priporočilo 97/489/EC³³ (Priporočilo), ki ga je Evropska komisija (EK) izdelala leta 1997, ureja elektronske plačilne instrumente in razmerja med izdajatelji ter uporabniki elektronskih plačilnih instrumentov. Priporočilo ni pravno zavezujoče, večina držav je implementacijo prepustila samoregulaciji ponudnikom plačilnih storitev, v slovenski zakonodaji pa ni bila izvedena.

V Priporočilu so podane definicije elektronskih plačilnih instrumentov in opredeljeni so pojmi, ki so povezani z njimi. Priporočilo jasno določa, za katere plačilne instrumente ne velja (tretji odstavek 1. člena), in sicer za:

---

³² Ibidem.

³³ Commission Recommendation concerning transactions by electronic payment instruments and in particular the relationship between issuer and holder, (97/489/EC), 30. July 1997

- čeke in kartice, ki imajo izključno garancijsko funkcijo pri plačevanju s čeki ter
- za plačilne instrumente, ki se uporabljajo med izvajalci plačilnega prometa.

Elektronski plačilni instrumenti so po Priporočilu vsa sredstva, s katerimi je omogočeno elektronsko plačevanje in dvig gotovine z oddaljenimi dostopom, pa tudi elektronski denar, če je vsebovan na mediju, s katerim je omogočeno ponovno polnjenje s terminalov, ki omogočajo neposredni dostop do imetnikovega bančnega računa. Elektronski plačilni instrumenti z oddaljenimi dostopom³⁴ so tisti, ki omogočajo dostop do sredstev na računu imetnika pri instituciji, ki zanj izvršuje plačila bodisi na podlagi osebne identifikacijske kode ali drugega podobnega načina enolične identifikacije nalogodajalca.

Izpostavljenih je bilo pet kriterijev, na podlagi katerih naj bi se presojala ustreznost nacionalne zakonodaje, splošnih poslovnih pogojev in običajev ter dejanske prakse pri izdajanju in uporabi elektronskih plačilnih instrumentov ter urejanju medsebojnih razmerij med izdajateljem in uporabnikom:

a) kriterij transparentnosti pogojev in minimalnega obsega informacij, ki ga mora izdajatelj elektronskega plačilnega instrumenta zagotoviti uporabniku (3. člen)

Kriterij je dosežen s predložitvijo splošnih pogojev uporabe plačilnega instrumenta uporabniku in s podpisom pogodbe. S strani izdajatelja mora biti zagotovljeno (na pregleden in razumljiv način ter v pisni obliki), da bo uporabnik seznanjen s tehničnimi pravili, povezanimi z uporabo instrumenta in da se bo zavedal pravic in obveznosti, ki izhajajo iz njegove uporabe.

b) kriterij jasne opredelitve medsebojnih obveznosti strank v splošnih pogojih (5. člen)

Ob izdaji in uporabi elektronskega plačilnega instrumenta je potrebno jasno opredeliti medsebojne obveznosti strank, glede pravilne uporabe plačilnega instrumenta in odgovornost v primeru zlorabe ali nepooblaščenih transakcij z uporabo instrumenta.

---

³⁴ Na primer plačilne kartice, storitve domačega internetnega bančništva in aplikacije, ki omogočajo plačevanje preko telefonskih bančnih storitev.

V okviru *obveznosti imetnika* mora biti v splošnih pogojih jasno opredeljen način uporabe instrumenta ter določena skrbnost imetnika ob uporabi instrumenta ter skrbnost pri varovanju kode oziroma drugega identifikacijskega znaka. Tako je imetnik dolžan brez odlašanja obvestiti izdajatelja o izgubi, kraji in drugi nepooblaščen rabi instrumenta, pa tudi o drugih napakah, ki so povezane s transakcijami in z vodenjem računa v zvezi z instrumentom.

Imetnik odgovarja za škodo, povzročeno zaradi izgube ali kraje instrumenta, do trenutka, ko je izdajatelj o tem obveščen, in sicer do zneska 150 EUR. V primeru, ko je mogoče imetniku očitati veliko malomarnost, je ta neomejeno odgovoren. Imetnik ne odgovarja za škodo, ki nastane zaradi nepooblaščen uporabe, če se uporabi instrument brez njegove fizične predložitve na plačilnem mestu.

V Priporočilu je EK podala izhodišča za opredelitev obveznosti in odgovornosti izdajatelja plačilnega instrumenta. Izdajateljeve obveznosti so predvsem: varovanje zaupnih podatkov (npr. identifikacijskega znaka, ki omogoča imetniku uporabo), prepoved izdajanja instrumentov imetnikom računa, v kolikor ti zanje niso zaprosili in izrecno pristali na splošne pogoje uporabe elektronskega plačilnega instrumenta, vzdrževanje registra opravljenih transakcij z instrumentom (v primeru spora o pravilnosti transakcije je dokazno breme na strani izdajatelja). Imetnikom mora izdajatelj zagotoviti možnost obveščanja o izgubi, kraji in drugi nepooblaščen uporabi instrumenta zaradi njegovega preklica.

Izdajatelj je odgovoren za vsako škodo, ki nastane imetniku zaradi neizvršitve ali nepravilne izvršitve transakcije, ki je bila naložena z uporabo plačilnega instrumenta, in pa za škodo, nastalo zaradi nepooblaščen uporabe instrumenta po njegovem preklicu. Pred preklicem izdajatelj odgovarja za škodo nad določenim zneskom, če škoda ni posledica velike malomarnosti imetnika.

c) postopki obveščanja in kriterij odgovornosti izdajatelja v primeru zlorabe elektronskega plačilnega instrumenta (6. člen)

Ključnega pomena pri presoji odgovornosti je trenutek obvestitve izdajatelja o kraji ali izgubi instrumenta. S trenutkom, ko imetnik obvesti izdajatelja, je ta zavezan storiti vse, da se prepreči nadaljnja zloraba instrumenta. S tem pa preide odgovornost za škodo na izdajatelja - imetniku je zavezan nadomestiti vso škodo zaradi zlorabe, ki nastane po prejemu obvestila.

Imetnik mora ravnati z vso zadostno skrbnostjo in obvestiti izdajatelja o kraji oziroma zlorabi plačilnega instrumenta brez odlašanja, v nasprotnem primeru odgovarja imetnik za vso škodo (ki bi nastala zaradi zlorabe instrumenta) do trenutka obvestila.

d) kriterij razporeditve dokaznega bremena

Priporočilo določa obrnjeno dokazno breme v primeru spora o pravilnosti izvedene transakcije. Pravilna uporaba elektronskega plačilnega instrumenta se predpostavlja in imetnik je kvečjemu zavezan dokazati, da je utrpel škodo v zvezi z uporabo instrumenta. Velja domneva, da je imetnik utrpel škodo zaradi napak pri izvršitvi transakcije pri izdajatelju instrumenta. Dokazno breme je na izdajatelju (saj ta tudi razpolaga z vsemi informacijami, ki so potrebna za spremljanje transakcij) in lahko dokazuje, da je vzrok za škodo na strani imetnika.

e) mehanizmi za reševanje sporov med imetniki in izdajatelji elektronskih plačilnih instrumentov (10. člen)

EK s Priporočilom ni opredelila posebnih oblik reševanja sporov, predlagala je zgolj vzpostavitev njihove primerne in učinkovite oblike. Predvsem naj bi bil predviden izvensodni postopek, s čim hitrejšim reševanjem sporov in s čim manjšimi stroški za imetnika.

3.2.5.2. DIREKTIVA 97/5/EC O ČEZMEJNIH NAKAZILIH

V začetku leta 1997 je bila sprejeta Direktiva 97/5/EC o čezmejnih nakazilih³⁵, katere namen je bil izboljšati raven in učinkovitost čezmejnih kreditnih prenosov. Kljub uvedbi skupne valute so banke še vedno zaračunavale višje tarife za čezmejna plačila pa tudi čas izvršitve čezmejnega plačila je bil daljši kot za domača plačila, tako da do uresničitvi ciljev direktive ni prišlo. Razlogi za tako stanje pa so bili predvsem v manjšem obsegu čezmejnih plačil in v drugačnostni postopkov pri obdelovanju plačil, uporabi korespondenčnih odnosov in

---

³⁵ Direktiva 97/5/EC Evropskega parlamenta in Sveta EU z dne 27. januarja 1997.

pomanjkanju medbančne infrastrukture, nizki ravni avtomatizacije ter pomanjkanju uporabe dogovorjenih standardov³⁶.

Izenačenje tarif za čezmejna plačila z domačimi plačili pa je nujni pogoj, da se zagotovi pravilno delovanje notranjega trga. Zato je bilo potrebno sprejeti regulatorni akt, ki bi zavezal banke k izenačitvi tarif (z Uredbo 2560).

3.2.5.3. UREDBA 2560/2001 O ČEZMEJNIH PLAČILIH V EVRIH

Uredba 2560 o čezmejnih plačilih v evrih neposredno velja v državah članicah EU in vzpostavlja pravilo o enakih tarifah za čezmejna plačila in plačila znotraj države v evrih. Cenovna nediskriminacija čezmejnih in domačih plačil ter transparentnost tarif za stranke sta načeli, ki jima Uredba sledi. Uredba določa pravila, ki izenačujejo stroške čezmejnih plačil v evrih na raven stroškov, ki veljajo za domača plačila. Po Uredbi so čezmejna plačila tiste transakcije, ki potekajo preko institucij oziroma podružnice iz ene države članice v drugo, pri čemer sta nalogodajalec in prejemnik lahko isti osebi.

Po Uredbi so lahko provizije za opravljen čezmejni elektronski plačilni promet v evrih enake provizijam, ki jih ista institucija zaračuna za skladna plačila znotraj države članice, in sicer v vrednosti do 12.500 EUR. Prav tako določa, da morajo biti provizije za čezmejna nakazila v evrih za vrednost do 12.500 EUR³⁷ izenačene z nakazili v evrih, opravljenih znotraj države članice, v kateri se nahaja sedež institucije, ki nakazilo opravi. Upošteva obdobje prilagajanja in dodatne obremenitve institucij zaradi prehoda na evro naj bi za elektronski plačilni promet veljalo načelo enakih stroškov od 1. julija 2002. Za čezmejna nakazila je bilo, zaradi predhodnega oblikovanja potrebne infrastrukture in potrebnih pogojev, določeno prehodno obdobje do 1. julija 2003.

Uredba 2560 zahteva zagotovitev preglednosti provizij. Institucije morajo v pisni in razumljivi obliki obveščati svoje stranke o zaračunanih provizijah za čezmejna plačila in

---

³⁶ Anko, Simon: Vključevanje slovenskega bančnega sektorja v enotno območje plačil v evrih, Bančni vestnik, 2005/1-2, str. 29

domača plačila ter jih na isti način obvestiti o spremembah provizij še pred začetkom njihove uporabnosti.

Mednarodna številka bančnega računa (IBAN) in bančna identifikacijska koda (BIC) sta z Uredbo predvidena kot ukrepa za poenostavitev čezmejnih nakazil. Te je institucija dolžna posredovati stranki na njeno zahtevo. Na zahtevo institucije mora stranka posredovati IBAN prejemnika in BIC institucije prejemnika. Če stranka slednjega na stori, ji institucija lahko zaračuna dodatne stroške.

V Uredbo je vključena tudi revizijska klavzula, po kateri je morala EK najpozneje do 1. julija 2004 predložiti Evropskemu parlamentu in Svetu EU poročilo o uveljavitvi Uredbe. Predložitev poročila pa je bila izvedena šele leta 2006 z namenom, da bi se omogočilo, da bi minilo zadosti časa od polne uveljavitve do ocene učinkov Uredbe ter da bi se zbralo dovolj podatkov za realno oceno^{38, 39}.

Vsi trije omenjeni akti pa niso v zadostni meri prispevali k odpravi težav, ki so na poti do oblikovanja učinkovitega enotnega trga plačilnih storitev. Soobstoj nacionalnih predpisov in nepopolnega pravnega okvira na ravni EU ustvarja zmedo in pravno negotovost, zato je bilo potrebno na ravni EU vzpostaviti sodoben in dosleden pravni okvir za plačilne storitve. Tako je EK pripravila predlog direktive o plačilnih storitvah na notranjem trgu (Direktiva o plačilnih storitvah)⁴⁰. V uvodnem delu predloga direktive je zapisano (Predlog direktive, 2007, str. 5), da je potrebno vzpostaviti pravni okvir za plačilne storitve, »ne glede na združljivost storitev s sistemom, ki izhaja iz pobude finančnega sektorja za enotni plačilni trg v eurih (SEPA), ki zaradi nevtralnosti zagotavlja enake konkurenčne pogoje za vse plačilne sisteme, da se tako ohrani izbira, ki je na voljo potrošnikom in ki naj bi bila za potrošnika znatna izboljšava v smislu stroškov, varnosti in učinkovitosti v primerjavi z obstoječimi nacionalnimi sistemi«.

---

³⁷ Vrednost 12.500 EUR se je **povečala na 50.000 EUR** s 1. januarjem 2006, tako za plačila kot nakazila!

³⁸ Anko, Simon: Tarife za plačilne storitve in enotno območje plačil v evrih, Bančni vestnik 2006/4, str. 37

³⁹ VEČ GLEJ: http://ec.europa.eu/internal_market/payments/crossborder/index_en.htm

⁴⁰ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on payment services in the internal market and amending Directives 97/7/EC, 2000/12/EC and 2002/65/EC - Outcome of the European Parliament's first reading, Strasbourg, 22 to 26 April 2007. GLEJ TOČKO 4.5.

4. NOVA UREDITEV: ENOTNO OBMOČJE PLAČIL V EVRIH (Single Euro Payments Area, SEPA)

4.1. OPREDELITEV POJMA SEPA

Enotno območje plačil v evrih (The Single Euro Payments Area, SEPA) je območje, na katerem bodo lahko posamezniki, pravne osebe in drugi gospodarski subjekti plačevali in prejeli plačila v evrih znotraj Evrope ne glede na državne meje pod enakimi pogoji, pravicami in obveznostmi ter ne glede na njihovo lokacijo. Z geografskega vidika SEPA vključuje 31 držav: 13 držav evroobmočja (države, ki so sprejele evro kot domačo valuto), 14 preostalih držav EU ter Islandijo, Švico, Norveško in Lichtenstein.⁴¹

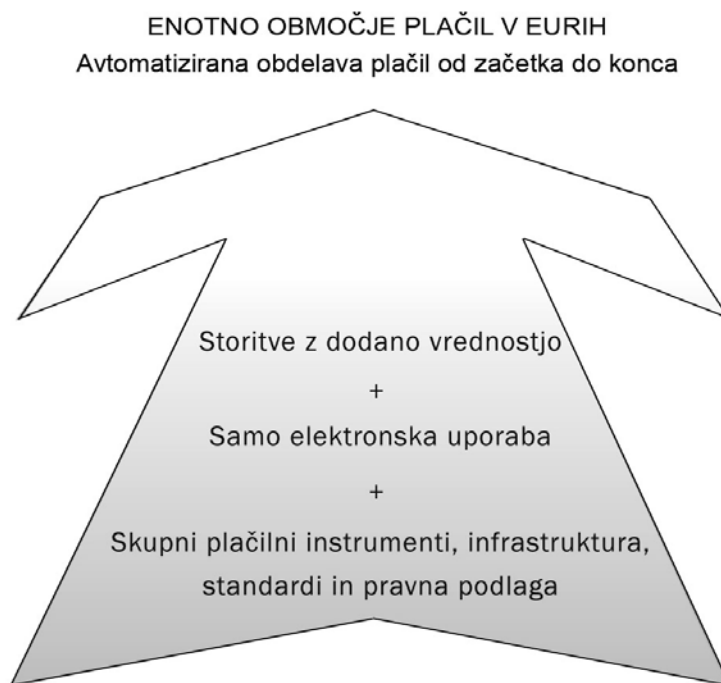
SEPA je reformacijski in harmonizacijski projekt, ki bo prinesel spremembe na nacionalnih trgih z implementacijo novih splošnih poslovnih pravil in tehničnih standardov. Posledice bodo vidne pri elektronskih plačilih, saj bodo direktne obremenitve, kreditna in kartična plačila postala interoperabilna tako po obliki kot po procesiranju, posebnosti plačilnih instrumentov nacionalnih trgov pa bodo sčasoma izginile. SEPA prinaša očitne koristi gospodarstvu in celotni družbi, saj bo ustvarila pogoje za učinkovitejšo konkurenco na trgu plačilnih storitev (Lizbonska strategija) in s pomočjo harmonizacije prispevala k večji učinkovitosti plačilnih sistemov.

Posebne značilnosti vseh 31 nacionalnih plačilnih sistemov držav, vključenih v SEPA (ki kažejo zahteve teh nacionalnih trgov), se bodo postopoma prilagodile zahtevam shem in okvira SEPA.⁴² Cilj projekta SEPA je preoblikovati sedanji razdrobljeni trg evrskih plačil malih vrednosti v enoten domači trg. EPC je razvil gradnike, na katerih temelji projekt SEPA. Naslednji korak je razviti storitve z dodano vrednostjo, ki bodo sposobne spodbuditi območje plačil brez papirja, z avtomatizirano obdelavo plačil od začetka do konca pri vseh plačilnih instrumentih, skladnih z zahtevami SEPA.

---

⁴¹ EPC: Making SEPA a Reality, Version 1.2., Belgium, 2007, str. 3

Slika 3: Enotno območje plačil v evrih

Vir: ECB, Enotno območje plačil v eurih (SEPA), povezan trg plačil malih vrednosti, Frankfurt, 2006, str. 19

4.2. **KOMPONENTE SEPA**

SEPA sestavljajo naslednja področja:

- **področje produktov in storitev**, na katerem banke s ponudbo tekmujejo za stranke;
- **področje shem**, kjer banke sodelujejo znotraj EPC, da bi zagotovile standarde, pravila in interoperabilnost;
- **področje plačilnih sistemov** (kliring in poravnava), znotraj katerega banke sodelujejo, plačilni sistemi pa med seboj tekmujejo za banke.⁴³

---

⁴² Horvat, Igor: Dodatne storitve v sistemu SEPA, Bančni vestnik št. 7-8, 2007, str. 35

⁴³ Anko, Simon: SEPA, Gradivo za udeležence seminarja Plačilni promet, ZBS, 2007, str. 7 in 8

4.2.1. PODROČJE PRODUKTOV IN STORITEV

V skladu s SEPA shemami bodo banke lahko individualno razvile konkretne ponudbe produktov in storitev, ki jih bodo ponudile konkurenčnemu okolju in bodo na tak način tekmovali na področju osrednje plačilne storitve (na primer cena, raven storitve) ter na področju dodatnih opsijskih storitev (Additional Optional Services, AOS). Tako se bodo banke lahko razlikovale in pridobivale stranke. Možnost dodatnih storitev sta omogočili shemi SEPA⁴⁴ z namenom, da bi se vsaj delno ohranile nekatere nacionalne posebnosti⁴⁵ in da se ne bi zmanjšal interes⁴⁶ za prilagoditev zahtevam SEPA. Na podlagi SEPA shem bodo finančne institucije lahko oblikovale in svojim strankam ponudile tudi **izboljšane produkte** ali storitve, npr. *hitrejšo poravnavo plačil* (banke lahko omogočijo poravnavo nujnih kreditnih plačil znotraj enega delovnega dne) in *določile bančno identifikacijsko kodo (BIC) na podlagi mednarodne številke bančnega računa (IBAN)*.⁴⁷

Storitve z dodano vrednostjo so napredne storitve, ki so povezane s plačilnimi instrumenti SEPA in katere lahko nudijo tako banke kot nebančne institucije, ki so oblikovane z namenom zagotavljanja storitev z dodano vrednostjo. Pomembno je, da se pri izvajanju dodatnih storitev ne odstopi od dosledne uporabe sheme SEPA in da poteka izvajanje plačil SEPA nemoteno. Pri izvajanju dodatnih storitev se mora zagotoviti poštena konkurenca in enake možnosti za vse potencialne ponudnike.⁴⁸ Na podlagi dokumeneta »The Categorisation and Disclosure of Additional Optional Services« lahko dodatne storitve razvrstimo v tri skupine:

- podatkovni elementi AOS – poleg obveznih podatkovnih elementov v sporočilih, ki so v skladu s standardom Global UNIFI (ISO 20022), so na voljo še podatkovni elementi, ki jih je mogoče uporabiti za izvajanje dodatnih storitev (njihova podrobnejša opredelitev je v rokah skupnosti oziroma izvajalcev, ki bodo te elemente vključili v svoje storitve);

---

⁴⁴ Shema SEPA za kreditne prenose in shema SEPA za direktne obremenitve.

⁴⁵ Nacionalne posebnosti, ki prinašajo koristi trgu in jih ta tudi zahteva.

⁴⁶ Zaradi visokih investicij in obsežnih prilagajanj bank in drugih udeležencev plačilnega trga.

⁴⁷ ECB: Enotno območje plačil v eurih (SEPA), 2006, str. 12

⁴⁸ Horvat, Igor: Dodatne storitve v sistemu SEPA, Bančni vestnik št. 7/8, 2007, str 36

- tržne poti AOS – nanašajo se na odnos banke in njenih strank;
- druge storitve AOS (v dokumentu zgolj omenjene).

Primeri storitev z dodano vrednostjo sta⁴⁹:

- *elektronsko izdajanje računov (e-invoicing)* – je storitev, ki se strankam ponudi pred plačilom, in sicer tako da se račun pošlje neposredno internetni bančni aplikaciji plačnika in ko ta sprejme račun, se avtomatsko izdela plačilni nalog z vsemi potrebnimi informacijami o plačniku in prejemniku plačila;
- *elektronsko usklajevanje* – je storitev, ki se stranki ponudi po plačilu, tako da se računi avtomatizirano povežejo s plačili, evidence prejemnika plačila pa se samodejno posodobijo⁵⁰.

Z namenom nemotenega delovanja shem SEPA so izoblikovana načela dodatnih storitev:

- dodatne storitve ne smejo omejevati izvajanja shem SEPA,
- potrebno je zagotoviti transparentnost vseh podrobnosti dodatnih storitev na spletnih straneh izvajalcev tako v lokalnem kot angleškem jeziku in
- nastale so kot odgovor na potrebo udeležencev plačilnega trga in so kot take del tržnih aktivnosti.⁵¹

4.2.2. PODROČJE SHEMA

Z namenom poenotenja različnih plačilnih instrumentov, ki bi pripeljali do končnega cilja SEPA (uporaba plačilnih instrumentov in storitev na enoten način znotraj evroobmočja), je evropski bančni sektor v okviru Evropskega sveta za plačila (European Payments Council, EPC) oblikoval pravilnike (rulebooks) SEPA shem plačilnih instrumentov. Ti pravilniki zajemajo sklop poslovnih praks, standardov in pravnih odnosov⁵². Pravila shem opredeljujejo vloge in odgovornost bank (pošiljateljic, prejemnic, izdajateljic, pridobiteljic) in njihove

---

⁴⁹ ECB: Enotno območje plačil v eurih (SEPA), 2006, str. 12

⁵⁰ Storitve z dodano vrednostjo odpravljajo papir in omogočajo avtomatizirano obdelavo plačil od začetka do konca, kar v povezavi s plačilnimi instrumenti SEPA lahko ustvari precejšnje možnosti za prihranek gospodarstvu.

⁵¹ Horvat, Igor: Dodatne storitve v sistemu SEPA, Bančni vestnik št. 7/8, 2007, str 36

medsebojne odnose ter odnose z uporabniki. Pravila zajemajo tudi kakovost storitev, čas poravnave in obravnavo izjem. S tem se ustvarja temelj za interoperabilnost (tako z vidika tehničnih in poslovnih standardov, kot z vidika infrastrukture), kar pomeni, da bodo lahko vsi udeleženci, ki bodo pristopili k shemi, prepričani, da bo nasprotna stranka delovala v skladu z istimi standardi in pravili, ne glede na državo izvora plačnika in državo prejemnika plačila.

EPC je oblikoval naslednja pravilnika in okvir (v katerih so vsebovane določbe glede področja sheme, vloge in odgovornosti udeležencev, poslovna in operativna pravila ter pravni okviri):

- *Pravilnik za SEPA kreditne prenose (SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook),*
- *Pravilnik za SEPA direktne obremenitve (SEPA Direct Debit Scheme Rulebook) in*
- *SEPA okvir za kartično poslovanje (SEPA Cards Framework).*

Pri razvoju plačilnih shem SEPA so sledili dvema pristopoma: strategiji zamenjave in strategiji prilagoditve. Za sheme kreditnih prenosov in direktnih obremenitev je uporabljena **strategija zamenjave**, kar pomeni vzpostavitev novih skupnih shem, s čimer naj bi obstoječe nezdružljive nacionalne sheme izginile. Končni izdelek na področju elektronskih prenosov sta pravilnika (skupaj z vrsto podpornih dokumentov, kot so standardi, podatkovni modeli...), katerih namen je zagotoviti popolno interoperabilnost v medbančnem prostoru. Udeleženci bodo morali podpisati Pristopni sporazum in spoštovati pravila Pravilnika. Ključni dejavnik uspešnosti sheme je dosegljivost, ki je temeljna predpostavka, na kateri shemi temeljita.

Za področje kartičnega poslovanja je bila izbrana **strategija prilagoditve** obstoječih shem in njihovih upravljalcev novemu nizu poslovnih in tehničnih standardov ter procesov. Pripravljen je bil kartični okvir SEPA, ki ga bodo vzpostavile banke, kartične sheme in kartični procesni centri. Kartični okvir pa vsebuje zgolj splošna načela in pravila za konkurenčen kartični trg v Evropi.⁵³

---

⁵² Anko, Simon: SEPA, Gradivo za udeležence seminarja Plačilni promet, ZBS, 2007, str. 8

⁵³ ECB: Enotno območje plačil v eurih (SEPA), 2006, str. 11

4.2.2.1. PRAVILNIK SEPA SCHEME ZA KREDITNE PRENOSE

EPC je aprila 2003 sprejel dve tržni konvenciji za kreditna plačila⁵⁴:

- konvencijo CREDEURO, ki je postavila standard za avtomatizirano obdelavo in izvršitev osnovnega medbančnega vseevropskega kreditnega prenosa v evrih in je omogočila izvršitev plačila v treh dneh ter prenos vseh informacij skupaj s plačilom ter
- medbančno konvencijo o plačilih (Interbank Convention on Payments, ICP), ki je vzpostavila standardni postopek enotnega zaračunavanja provizije tako, da je račun upravičenca odobren v celotnem znesku plačila.⁵⁵

SEPA shema kreditnih prenosov je korak naprej od obeh konvencij. Pravilnik SEPA sheme za kreditne prenose opredeljuje:

- vizijo in cilje sheme,
- področje SEPA, predmet in bistvene elemente sheme,
- vloge udeležencev,
- procesni tok kreditnega prenosa SEPA,
- pravni in pogodbeni okvir ter medbančne odnose.

Schema omogoča ponudbo kreditnih prenosov SEPA na celotnem območju SEPA in odpravlja razlike med pogoji za izvajanje kreditnih prenosov znotraj države in pogoji za izvršitev čezmejnih kreditnih prenosov. Schema opredeljuje le osnovne storitve kreditnega prenosa. Ponudnik mu lahko doda dodatne ugodnosti in svojim komitentom ponudi storitev z dodano vrednostjo. Schema zahteva popolnoma avtomatizirano procesiranje transakcij, vključno z obravnavanjem izjem. Tudi postopki zavrnitev in vračil bodo morali biti enotni in temeljiti bodo morali na enotnih standardih. Predvidena je **dosegljivost** vseh prejemnikov kreditnih plačil znotraj evroobmočja (z uporabo IBAN in BIC). Schema temelji na načelu ločenosti sheme od infrastrukture za obdelavo plačil.

---

⁵⁴ Kreditno plačilo je plačilo, ki ga sproži plačnik in pri katerem se plačilni nalog pošlje plačnikovi banki, ki sredstva prenese banki prejemnika kreditnega plačila, tudi preko več posrednikov.

⁵⁵ Anko, Simon: SEPA, Gradivo za udeležence seminarja Plačilni promet, ZBS, 2007, str. 9

Kreditni prenosi v evrih so po Pravilniku opredeljeni kot nekritična plačila, pravilnik pa ne določa njihove mejne vrednosti. Predpisan je minimalni nabor podatkov, ki jih mora posredovati plačnik (BIC, IBAN) svoji banki, da ta lahko izvrši plačilo. Polni znesek mora biti izplačan prejemniku, provizije za izvršitev pa se delijo med plačnikom in prejemnikom. Maksimalni čas za izvršitev kreditnega prenosa naj bi bil tri dni po sprejemu kreditnega plačilnega naloga. Po oceni EK in ECB naj bi bilo to določilo neustrezno, zato sta zahtevali prilagoditev časovne omejitve za poravnavo na največ en dan po sprejemu plačilnega naloga⁵⁶.

4.2.2.2. *PRAVILNIK SEPA SCHEME ZA DIREKTNE OBREMENITVE*

Tudi Pravilnik SEPA sheme za direktne obremenitve⁵⁷ vsebuje sklop medbančnih pravil, praks in standardov. Namen sheme je odstranitev regionalnih zaviralnih dejavnikov za izvajanje čezmejnih direktnih obremenitev. Potrebno bo harmonizirati standarde in prakse pri izvajanju storitev direktne obremenitve. Banke bodo tako lahko nudile čezmejne direktne obremenitve pod enakimi osnovnimi pogoji, kot danes nudijo direktne obremenitve znotraj države.

Shema omogoča uporabo enostavnega, zanesljivega in stroškovno učinkovitega ter povsem dematerializiranega instrumenta znotraj celotnega območja SEPA. Instrument direktne obremenitve bo zagotavljal visoko varnost, nizka tveganja in večjo stroškovno učinkovitost vsem udeležencem. Cilj sheme SEPA direktnih obremenitev je izvedba vseh direktnih obremenitev, tako domačih kot čezmejnih, pod enakimi bistvenimi pogoji znotraj celotne SEPA. V skladu s shemo se udeleženci zavežejo sprejemati direktne obremenitve znotraj sheme in jih obdelati v skladu s pravili sheme. Vse banke, ki so v vlogi banke dolžnika, bodo morale biti na ta način dosegljive (načelo popolne dosegljivosti).⁵⁸

---

⁵⁶ Tudi Direktiva o plačilnih storitvah določa izvršitev naloga na največ dan po sprejemu tega.

⁵⁷ Direktna obremenitev je prenos, ki ga sproži prejemnik plačila preko svoje banke po predhodnem dogovoru med prejemnikom plačila in plačnikom (pošiljateljem). Pogosto se uporablja za ponavljajoča plačila (računi javnih gospodarskih služb) z vnaprejšnjim pooblastilom plačnika. Prav tako se uporabljajo za enkratna plačila, če jih odobri plačnik.

Schema je zasnovana tako, da bo v prihodnosti prilagojena različnim novim oblikam tržnih zahtev in procesov. V primeru razvoja novih storitev bodo možne dopolnitve.

SEPA shema direktne obremenitve predvideva:

- osebni podpis mandata (pooblastila) kot tudi podpis z uporabo avtomatskega procesa (elektronski podpis),
- hramba pooblastila s strani upnika, vse dokler ga dolžnik ne prekliče oziroma dokler je to veljavno,
- dan bremenitve, poravnave in plačila kot isti delovni dan.

Schema predvideva številne izredne primere pri procesiranju direktnih obremenitev:

- a) povračilo (refund), ki ga sproži plačnik po medbančni poravnavi in katerega lahko zahteva brez utemeljitve. Banka mu mora sredstva takoj povrniti, sama pa sredstva zahteva od upnikove banke. Obremenitev upnika pa bo izvršena na podlagi dogovora med banko upnika in klirinško poravnalnim sistemom, ki je plačilo procesiral.
- b) vrnitev (return), ki jo sproži dolžnikova banka zaradi nezmožnosti bremenitve plačnika. Do vračila pride, ko je določeno plačilo po medbančni poravnavi preusmerjeno od normalne izvršitve.
- c) razveljavitev (reversal) sproži upnik, ko ugotovi, da plačilo ne bi smelo biti sproženo. S tem postopkom upnik povrne polni znesek napačnega plačila.
- d) zavrnitev (rejection) sproži dolžnikova banka pred izvršitvijo oziroma pred poravnavo plačila zaradi tehničnih težav (na primer smrt komitenta, zaprtje računa) ali odklonitve plačnika.
- e) odklonitev oziroma preklic (refusal) je izredni primer, ki ga sproži dolžnik pred medbančno poravnavo in je možen do dneva plačila. Banka plačnika zavrne debetni nalog za bremenitev, ki ga predloži upnik ali upnikova banka.

---

⁵⁸ Ibidem.

Upnik mora dolžniku posredovati obvestilo o načrtovani obremenitvi, razen če je med njima dogovorjeno drugače. Upnik nato svoji banki posreduje navodila za zbiranje sredstev od dolžnika, upnikova banka pa te instrukcije preko mehanizmov kliringa in poravnave posreduje dolžnikovi banki, ki na dan zapadlosti obremeni dolžnikov račun (če je na njem zadostno kritje). Za dolžnika predstavlja ta instrument enostaven način plačevanja računov in odpravo tveganja zamud (in iz tega izhajajočih posledic).

Dolžnik ima pravico od svoje banke zahtevati popolno prepoved obremenitve svojega računa z instrumentom direktne obremenitve. Zaradi nestrinjanja z obremenitvijo lahko v določenih časovnih okvirih zahteva tudi vračila sredstev na svoj račun – dolžniško upniško razmerje neposredno razreši z upnikom sam.

SEPA direktne obremenitve so opredeljene kot vrednostno neomejene, a shema dopušča začasno pravilo, ki bi omejevalo maksimalno vrednost transakcije, zaradi varovanja vseh udeležencev pred morebitnimi operativnimi tveganji in tveganji izpostavljenosti zaradi povračil direktnih obremenitev. So povsem elektronske, end-to-end in na način STP procesirane transakcije v evrih, kar vključuje tudi popolnoma avtomatizirano obdelavo izrednih postopkov (na primer zavrnitve).

4.2.2.3. SEPA OKVIR ZA KARTIČNO POSLOVANJE

EPC je za kartična plačila⁵⁹ oblikoval zgolj okvir, ki postavlja splošna načela za trg kartičnih plačil, saj so kartična plačila v evroobmočju že pokrita s številnimi shemami. Ta splošna načela pa naj bi zadostovala pri spodbudi za razvoj SEPA na tem področju s pomočjo tržnih dejavnikov in konkurence. Danes v vsaki državi članici EU obstaja vsaj ena nacionalna kartična shema, te pa med seboj večinoma niso interoperabilne. Ravno zaradi kompleksnosti kartičnega poslovanja, različnih pristopov, uveljavljenih v nacionalnih kartičnih shemah, različne organiziranosti nacionalnih kartičnih trgov in obstoja mednarodnih kartičnih shem,

---

⁵⁹ Dve glavni vrsti plačilnih kartic:

- debetne kartice, ki imetniku omogočajo, da za opravljene nakupe svoj račun bremeni neposredno in posamezno;
- kreditne kartice, ki imetniku omogočajo nakupe v okviru določenega kreditnega limita, znesek pa se poravnava v ob koncu določenega obdobja v celoti ali deloma, preostali znesek pa se šteje za podaljšan kredit, za katerega se zaračunajo obresti.

so se na ravni EPC odločili, da ne predvidevajo razvoja nove evropske kartične sheme, saj so na voljo že številne. Tako se je EPC odločil za razvoj splošnejšega dokumenta **SEPA kartični okvir**. Namen SEPA kartičnega okvira je omogočiti evropskim potrošnikom uporabo plačilnih kartic znotraj evroobmočja enako enostavno in priročno, kot je danes znotraj državnih meja. Z vzpostavitvijo SEPA pa naj bi se odpravile razlike pri kartičnih plačilih⁶⁰, ki nastajajo glede na kraj uporabe.⁶¹

Do vzpostavitve SEPA morajo evropske banke pristopiti h kartičnemu okviru SEPA ter izpolniti številne zahteve na področju kartičnih plačil. Banke izdajateljice morajo svojim uporabnikom zagotoviti kartice z ustrezno čip-tehnologijo oziroma kartice, ki bodo ustrezale EMV standardom⁶² (in s tem izboljšati varnost in zmanjšati obseg goljufij s plačilnimi karticami) in do konca leta 2010 iz uporabe postopoma umakniti kartice, ki teh standardov ne bodo izpolnjevale. Banke pridobiteljice pa morajo omogočiti sprejemanje kartičnih plačil SEPA.

Cilj SEPA kartičnega okvira je (1) omogočiti potrošnikom uporabo plačilnih kartic za nakupe in dvige gotovine v evrih znotraj SEPA tako enostavno in priročno kot doma, (2) trgovcem ponuditi možnost sprejema kartic, usklajenih z zahtevami SEPA, pod enakimi pogoji, brez kakršnihkoli pravnih, tehničnih ali procesnih omejitev in (3) spodbujati konkurenco med vsemi igralci v verigi kartičnih plačil ter (4) izboljšati varnost in zmanjšati obseg goljufij s plačilnimi karticami (z obvezno uporabo EMV čipa in PIN⁶³).⁶⁴

Da bi se dosegli cilji SEPA kartičnega okvira, je potrebna prilagoditev treh ključnih področij kartičnih shem. Potrebno je **izboljšati izbiro**, ker različni okviri poslovnih standardov, formatov in protokolov zmanjšujejo preglednost in omejujejo konkurenco. **Interoperabilnost shem** kot pogoj za sprejetje kartic na prodajnih mestih zunaj domačih trgov, katere večinoma ni pri nacionalnih plačilnih (debetnih) karticah, je močno napredovala pri kreditnih karticah

---

⁶⁰ Ne glede na to, ali gre za dvig gotovine na bankomatu, plačevanje na POS terminalu ali posredovanje kartične številke preko interneta ali telefona.

⁶¹ Ibidem.

⁶² EMV standard je odprt industrijski standard, ki zagotavlja povezljivost kartic in naprav, ne glede na mesto uporabe, finančno institucijo ali proizvajalca. Razvili so ga Europay, MasterCard in Visa.

⁶³ Personal Identification number.

⁶⁴ Ibidem.

(predvsem zaradi standardov, ki so jih razvili Visa, Diners Club, MasterCard in American Express). Prilagoditi je potrebno tudi **konkurenčno procesno infrastrukturo**, ki je pri nacionalnih kartičnih shemah tesno prepletena s samimi shemami (tudi v okviru kartičnih shem je predvidena ločitev shem od infrastrukture).

SEPA kartični okvir opisuje opcije, s katerimi je možno doseči usklajenost z okvirom:

- *razvoj nacionalne kartične sheme preko širitve ali zavezništva na celotnem območju SEPA* (ni potrebno, da kartična shema deluje v vseh državah evroobmočja, da bi bila uskalajena z zahtevami SEPA). Obstaja verjetnost, da tako zavezništvo ne bi doseglo kritične mase, za oblikovanje konkurenčne blagovne znamke pa je potrebno vložiti veliko časa in denarja;

- *souporaba blagovnih znamk ("co-branding« nacionalne kartične sheme z mednarodno, če sta obe shemi usklajeni z zahtevami SEPA. Gre za rešitev prehodne narave, vse dokler ne bo sprejeta dokončna odločitev, saj co-branding ohranja današnjo situacijo, z množico shem, zaščitenih z nacionalnimi mejami;*

- *zamenjava nacionalnih kartičnih shem z mednarodnimi. Gre za (1) hiter način zagotovitve usklajenosti z zahtevami SEPA in (2) rešitev, ki je ugodna za banke, saj imajo mednarodne kartične sheme običajno višje medbančne tarife kot nacionalne kartične sheme, te tarife pa v določenem delu predstavljajo prihodek bančnega sistema.*

Do leta 2008 morajo biti odpravljene vse tehnične in pogodbene ovire, razlike v praksah in standardih. Ključna pri tem je opredelitev tehničnih standardov, ki povzročajo segmentacijo shem na nivoju posameznih držav. Standardi za kartična plačila lahko zagotovijo interoperabilnost oziroma učinkovito konkurenco pri procesiranju, kar se bo pokazalo v nižjih stroških kartičnih plačil in posledično tudi kot prihranki (znižanje provizij in tarif s strani bank) pri trgovcih in imetnikih kartic.

4.2.3. PODROČJE PLAČILNIH SISTEMOV⁶⁵

Operativno stran kliringa⁶⁶ in poravnave⁶⁷ evrskih plačil zagotavljajo plačilni sistemi (plačilna infrastruktura), ki sodijo tako na področje konkurence kot na področje sodelovanja. Vključujejo različne mehanizme kliringa in poravnave, omrežja, ki jih podpirajo, ter tehnološke platforme. Na podlagi načel, ki bodo zagotavljala interoperabilnost⁶⁸ in dosegljivost vseh bank, bodo lahko plačilni sistemi med seboj tekmovali, banke pa bodo imele možnosti izbire najboljšega, to je tistega, ki bo najbolj ustrezal njihovim zahtevam.⁶⁹

Gotovost popolne dosegljivosti (sposobnost doseči in biti dosežen) **vseh bank območja SEPA** je najpomembnejša storitev, ki jo plačilni sistemi morajo zagotoviti. Namen je oblikovati tako infrastrukturo, v kateri bo mogoče plačevati, prejemati ali poravnati vsa evrska plačila, neposredno ali posredno. Namen je tudi zagotoviti **popolno preglednost storitev in cen ponudnikov infrastrukture**. EPC je kot ključno načelo sprejel ločitev plačilnih shem (vzpostavljenih na osnovi sodelovanja) od infrastrukture, ki pomeni komunikacijska omrežja in procesorske platforme in sodi na področje konkurence. Pogoj za dosego interoperabilnosti je harmonizacija s skupnimi standardi, ki so opredeljeni v pravilnikih posameznih shem. Interoperabilnost (skozi možnost uporabe kateregakoli klirinškega in poravnalnega mehanizma) pa bo omogočila povečano konkurenco med upravljavci plačilnih sistemov.⁷⁰

V domačih plačilnih sistemih, ki so bili vzpostavljeni v vsaki državi SEPA, predstavljajo fiksni stroški tako visok delež, da obstajajo velike ekonomije obsega. Pogoji SEPA

---

⁶⁵ Kot že omenjeno je odsotnost enotne evropske infrastrukture ena od najpomembnejših ovir pri vzpostavitvi enotnega plačilnega trga. Posledično je izvršitev čezmejnih plačil počasnejša zaradi drugačnih postopkov pri obdelavi, manjšem obsegu teh plačil, pomanjkanja standardov, pomanjkanja ustrezne medbančne infrastrukture in zato prevladujoče uporabe korespondenčnih odnosov ter nizke ravni avtomatizacije na medbančni ravni in znotraj bank.

⁶⁶ Kliring je postopek prenosa, usklajevanja in potrjevanja plačilnih nalogov ter določitve končne pozicije za poravnavo.

⁶⁷ Poravnava je prenos sredstev med plačnikom in prejemnikom plačila (ter med plačnikovo banko in banko prejemnika plačila).

⁶⁸ Tako **tehnično** (zahteve za povezljivost, to so tehnični standardi) kot **poslovno** (časovna usklajenost poravnalnih ciklov, dokončnost plačil, usklajenost postopkov upravljanja s tveganji, cene) interoperabilnost.

⁶⁹ ECB: Enotno območje plačil v eurih (SEPA), 2006, str. 24

⁷⁰ Anko, Simon: SEPA, Gradivo za udeležence seminarja Plačilnega prometa, ZBS, 2007, str. 12 in 13

ekonomike medbančnega kliringa in poravnave plačil pa zahtevajo minimizacijo stroškov in hitro obdelavo. Ker predstavlja manj infrastrukture za banke in njihove stranke boljše cene, je predvidena določena konsolidacija danšanjih nacionalnih sistemov (SEPA bo izbrisala nacionalne meje) in tako bodo sinergije na voljo znotraj večjega plačilnega območja.

4.2.3.1. KLIRINŠKI IN PORAVNALNI SISTEMI ZA KREDITNE PRENOSE

Na podlagi dokumenta z naslovom “Okvir za razvoj kliringa in poravnave plačil v SEPA”, je EPC izoblikoval koncept vseevropske klirinške hiše (Pan-European Automated Clearing House – PE-ACH). Mišljeno je bilo, da bi le ena vseevropska klirinška hiša zadostila zahtevam trga, a se je kasneje izoblikovalo prepričanje, da bi morale biti na skupnem trgu prisotnih več konkurenčnih SEPA ustreznih klirinških centrov, med katerimi bi obstali le najučinkovitejši.

PE-ACH je opredeljen kot klirinški center in predstavlja poslovno platformo, ki bo vključevala zagotavljanje kliringa in poravnave plačil iz naslova SEPA shem s polno dosegljivostjo znotraj celotne SEPA. Vsem bankam bo zagotavljala:

- kliring in varno poravnavo najkasneje dan po sprejemu naloga v obdelavo,
- pravila za upravljanje s tveganji,
- popolnoma avtomatičen prenos vseh plačilnih podatkov,
- ne/posredno dosegljivost,
- pregledne pogoje dostopa,
- pregledno, pošteno in nediskriminatorno cenovno politiko z enakimi cenami za plačila znotraj SEPA in znotraj državnih meja.

Razvoj je prepuščen udeležencem shem, ki jih uporabljajo oziroma so lastniki njihove infrastrukture, EPC ne nosi odgovornosti za usklajenost plačilnih sistemov.

Prvi PE-ACH je Evropsko bančno združenje za evro (Euro Banking Association, EBA), ki je s plačilnim sistemom STEP2 prvi ponudnik kliringa in poravnave čezmejnih plačil v evrih. Z vzpostavitvijo STEP2 se je zagotovila infrastruktura za obdelavo čezmejnih plačil malih vrednosti (do vrednosti 50.000 EUR), ki je omogočila znižanje

stroškov obdelave čezmejnih plačil na raven domačih⁷¹. Plačila se sprejemajo do 18. ure, obdelava na bruto principu pa poteka čez noč. Bilateralne bruto pozicije neposrednih udeleženk so poravnave naslednji dan popoldan preko sistema EURO1, ki je v rokah EBA-e.

4.2.3.2. PROCESNI CENTRI ZA DIREKTNE OBREMENITVE

Bančni sektor bo moral vzpostaviti procesne centre za direktne obremenitve. Ni pa še znano, ali bodo ti sistemi podpirali le direktne obremenitve, ali pa bo tudi klirinško poravnalnim sistemom za kreditne prenose omogočena obdelava direktnih obremenitev.

Zagotoviti bo potrebno dosegljivost vseh prejemnikov znotraj evroobmočja in varno poravnavo. Ti centri pa bodo delovali na podlagi skupnih standardov za sporočilo SEPA ter na osnovi popolnoma avtomatičnega prenosa vseh plačilnih podatkov.

EBA je sklenila zagotoviti M-PEDD storitve (Multi-purpose Pan-European Direct Debit services), storitve procesiranja direktnih obremenitev SEPA. EBA načrtuje procesiranje direktnih obremenitev, ki so specifične za nacionalne sheme, in se tako ne namerava omejiti zgolj na direktne obremenitve SEPA. Na ta način bo evropskim bankam omogočeno, da ohranijo enako raven storitev, vse dokler ne bo evropski trg v celoti prevzel plačilnih instrumentov SEPA.

4.2.3.3. KARTIČNE SCHEME

Z vzpostavitvijo SEPA bo potrebno zagotoviti na področju kartičnih plačil njihovo ustreznost z okvirom SEPA za kartična plačila. Lokalne⁷² kartične sheme bodo morale razširiti svoje mreže za procesiranje na celotno evroobmočje. Vsaj ena kartična shema obstaja v vsaki državi članici, ki je omejena na nacionalni nivo in tako veliko število nepovezljivih lokalnih

---

⁷¹ To je v skladu z zahtevami Uredbe 2560. S tem se je obdelava kreditnih plačilnih nalogov izvrševala z visoko stopnjo avtomatizirane obdelave.

⁷² Predvsem uporaba debetnih kartic je problematična, saj so transakcije procesirane v različnih lokalnih procesnih centrih, ki po večini uporabljajo nezdržljive, lastniške standarde. Tako so lokalna plačila z debetno

procesnih centrov onemogoča učinkovitost plačevanja s plačilnimi karticami znotraj celotnega evroobmočja. Ohranile se bodo zgolj najučinkovitejše sheme, sposobne prehoda na SEPA ter procesiranja na evroobmočju opravljenih plačil.

SEPA predvideva nadaljnje sodelovanje z mednarodnimi kartičnimi shemami, ki so prisotne v državah članicah ter v katere je vključena večina bank zaradi potreb po procesiranju čezmejnih plačil. Mednarodne kartične sheme bi tako lahko obstajale skupaj z evropskimi, če bi nadomestile trenutno ločeno ponudbo domačih in čezmejnih plačil z ločeno ponudbo domačih evrskih in mednarodnih transakcij izven evroobmočja.⁷³

4.2.3.4. STANDARDI⁷⁴

Ključnega pomena za vzpostavitev SEPA so *dogovori o uporabi skupnih standardov*, ki so učinkoviti le v primeru, če jih uporabniki sprejmejo. V okviru EPC je evropski bančni sektor sprejel *ISO 20022 UNiversal Financial Industry (UNIFI)* standard sporočil, ki temelji na XML (Extensible Markup Language, jezikovni standard za opis podatkov). EPC in SWIFT⁷⁵ sta podpisala sporazum (Memorandum of Understanding), v skladu s katerim bo SWIFT odgovoren za razvoj sporočil za kreditne prenose in direktne obremenitve SEPA. Sprejeti standard bo tako v uporabi na medbančni ravni, za odnose med uporabniki in banko pa je odločitev o uporabi določenega standarda v rokah posamezne banke⁷⁶.

Tudi dogovor o uporabi IBAN in BIC, ki omogočata dosegljivost prejemnikov plačil in plačnikov znotraj EU, sodi v področje skupnih standardov. Cilj je, da se razširi uporaba IBAN in BIC na vse udeležence v plačilnem prometu znotraj EU (uporaba kod povečuje stopnjo STP).

---

kartico učinkovita in cenovno ugodna, medtem ko so čezmejna plačila draga ali pa jih posamezne sheme sploh ne omogočajo.

⁷³ Anko, Simon: SEPA, Gradivo za udeležence seminarja za Plačilni promet, ZBS, 2007, str. 11

⁷⁴ Standardi določajo tehnologijo, ravnanje in medsebojno delovanje. Tehnični standardi omogočajo medsebojno delovanje in interoperabilnost informacijskih sistemov ter spodbujajo avtomatizacijo plačilnega procesa.

⁷⁵ Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication.

4.3. NOSILCI SPREMEMB

Glavni nosilci projekta SEPA so Evropska komisija (Direktiva o plačilnih storitvah), Evropska centralna banka, ECB (poslovna pravila in standardi) v sodelovanju z Evrosistemom⁷⁷ in Evropski plačilni svet, EPC (sheme SEPA). Odgovornost za implementacijo SEPA nosijo poslovne in centralne banke, plačilne organizacije ter javne oblasti vsake države članice znotraj evroobmočja.

4.3.1. EVROPSKA KOMISIJA

Načeli **odprtega in konkurenčnega trga** sta temelja, na katerih je bila zgrajena ideja notranjega trga EU. Hitra harmonizacija finančnega in bančnega trga pa je otežena zaradi poslovnih in tehničnih ovir (poslovni običaji, standardi).⁷⁸

Zgodovina projekta SEPA sega v leto 1990 s *poročilom* EK "Making Payments in the Internal Market", v katerem je zapisano, da bo maksimalni učinek skupnega trga dosežen, ko bodo lahko gospodarski subjekti in posamezniki izvrševali plačila tako hitro, poceni in zanesljivo z enega konca na drug konec skupnosti, kot to sedaj počno znotraj večine držav članic (znotraj državnih meja).

Razlike v nacionalnih pravnih in poslovnih pravilih ter standardih znotraj evropskega poslovnega bančništva ovirajo hitro harmonizacijo evropskega plačilnega trga. Zaradi visokih stroškov, tveganj in težavnosti pri spreminjanju vsakega nacionalnega trga posebej je bil bančni sektor nenaklonjen harmonizaciji pred implementacijo evra, brez podpore ostale EU.

Skupaj z novim tisočletjem, uspešno implementacijo evra v letih 1999 in 2000 ter z dokončanjem Y2K pretvorbe v letu 2000 je prišel projekt harmonizacije notranjega trga znova na vrh liste nalog, tako za EK kot za ECB. Leta 2001 je Evropska komisija sprejela

---

⁷⁶ EPC bankam priporoča tudi na ravni banka-komitent uporabo istega standarda, ISO 20022 UNIFI, saj je to v interesu uveljavitve končnih ciljev SEPA.

⁷⁷ Evrosistem sestavljajo Evropska centralna banka in nacionalne centralne banke držav, ki so prevzele evro kot nacionalno valuto.

Uredbo 2560, ki je banke zavezala k izenačitvi tarif za domača in čezmejna plačila malih vrednosti v evrih in s tem zagotovila rešitev cenovnih razlik⁷⁹. Poleg tega je EK spoznala, da bo enotni plačilni trg mogoče vzpostaviti zgolj znotraj skupnega pravnega okvira, ki bo odpravil lokalne anomalije in razlike. Prva verzija novega pravnega okvira za plačila⁸⁰ v obliki delovnega dokumenta, osnovana z namenom, da harmonizira nepopolne nacionalne pravne predpise, je bila izdana leta 2001.

Med letoma 2001 in 2005 se je Evropska komisija posvetovala z glavnimi udeleženci (bankami, trgovci, potrošniki). Tako je bil 1.12.2005 oblikovan Predlog Direktive o plačilnih storitvah (Payment Services Directive, PSD) s ciljem, da bi bila ta sprejeta še pred koncem leta 2006. S tem bi imele države članice zadosti časa za implementacijo direktive v nacionalne zakonodaje (do leta 2008). Namen Direktive je odpraviti pravne ovire za uveljavitev SEPA v EU in napraviti čezmejna plačila v obliki kreditnih kartic, plačilnih kartic, elektronskega plačevanja in direktnih obremenitev tako enostavna, poceni in varna kot so danes nacionalna plačila znotraj posamezne države članice. Zaradi nasprotujočih si mnenj vpletenih udeležencev (glede velikega števila določb direktive) se je postopek sprejema zavlekel. S tem se je tudi končni rok za implementacijo podaljšal do konca leta 2009.

4.3.2. EVROPSKI SVET ZA PLAČILA

Leta 2002 je bančna industrija pretehtala samoregulatorne možnosti za doseg plačilne harmonizacije, saj je morala v skladu z Uredbo 2560 znižati stroške pri zagotavljanju storitev čezmejnega plačevanja na raven tarif, ki so v skladu z določbami Uredbe. Maja 2002 je evropski bančni sektor sprejel strategijo vzpostavitve enotnega območja plačil v evrih v Beli knjigi, imenovani "Evrodežela, naše enotno območje plačil"⁸¹, v kateri je zapisal:

---

⁷⁸ EPC: Making SEPA a Reality, 2007, str. 18

⁷⁹ Anko, Simon: Vključevanje slovenskega bančnega sektorja v enotno območje plačil v evrih, Bančni vestnik, 2005/1-2, str. 29

⁸⁰ New Legal Framework for Payments, NLF, ki je privedla do Direktive o plačilnih storitvah.

⁸¹ EPC: »Euroland: Our Single Payment Area«, White paper, 5/2002

»Mi, evropske banke in evropska združenja kreditnega sektorja:

- *delimo skupno vizijo, da so plačila znotraj Evrodežele domača plačila;*
- *združujemo sile za uresničitev te vizije v dobro evropskih strank, industrije in bank ter zato*
- *vzpostavljamo enotno območje plačil.«*

Z namenom, da bi uresničili vizijo, so banke junija ustanovile nov regulatorni organ na področju plačil, imenovan Evropski svet za plačila (European Payments Council, EPC). EPC deluje kot neprofitno združenje, s sedežem v Bruslju. Ustanovljen je bil junija 2002⁸², sedanjo obliko pa je dobil leta 2004. Ustanovilo ga je 43 največjih evropskih bank in njihova združenja (EBF, ESBG, EACB, EBA)⁸³, sedaj pa ima več kot 70 članic iz 29 držav⁸⁴ (banke in njihove organizacije). Slovenije je članica od leta 2004, v EPC pa je vstopila preko Združenja bank Slovenije (ZBS). Pogoj za članstvo je bančna licenca 2001/12/EC oziroma ekvivalentna licenca centralne banke znotraj evropskega plačilnega prostora.⁸⁵ Statut določa obveznosti in pravice članstva, zaradi kolizije interesov pa statut ne dovoljuje članstva operaterjem plačilnih sistemov (infrastruktura).

Naloge EPC so, da:

- načrtuje in podrobneje ureja bistvene skupne storitve, ki bodo nastopile na skupnem evropskem plačilnem trgu,
- določa smernice in uskladitve, z namenom da bi se dosegel razvoj standardov SEPA,
- identificira in združuje prakso bančne industrije,
- podpira in nadzira implemetacijo SEPA.

EPC sprejema odločitve in koordinira evropsko bančno industrijo za plačila. Namen EPC je podpora in pospeševanje stvaritve harmoniziranega, odprtega in interoperabilnega evropskega

---

⁸² Ustanovitelji so objavili Belo knjigo, ki opredeljuje cilje EPC in sprejeli njen statut.

⁸³ Pirnat, Matevž: Evropski svet za plačila, Gradivo za udeležence seminarja Plačilni promet, 2007, str. 4

⁸⁴ Pirnat, Matevž: Evropski plačilni svet in samoregulacija evropskega bančnega sektorja, Bančni vestnik, 2007/7-8, str. 46

⁸⁵ Pirnat, Evropski svet za plačila, 2007, str. 5

plačilnega trga. Poglavitni cilj, ki si ga je postavil EPC, je oblikovanje enotnega evroobmočja. Njihova vizija je oblikovati območje, kjer bodo lahko državljani, podjetja in drugi ekonomski subjekti prejeli in posredovali plačila v evrih znotraj Evrope, ne glede na državne meje pod enakimi osnovnimi pogoji, pravicami in obveznostmi, ne glede na njihovo lokacijo⁸⁶. Sporočilo vizije je, da se želi uporabnikom plačilnih storitev omogočiti enake pogoje za enaka evro plačila pri domačih in čezmejnih plačilih v evrih znotraj evroobmočja.

Leta 2004 je EPC izdal Roadmap oziroma časovni načrt, v katerem so opredeljeni roki in cilji realizacije SEPA. Po tem načrtu naj bi banke že v letu 2008 ponudile plačilne instrumente in storitve SEPA, do popolne migracije nacionalnih plačilnih shem oziroma infrastrukture na vseevropske pa naj bi prišlo v letu 2010.

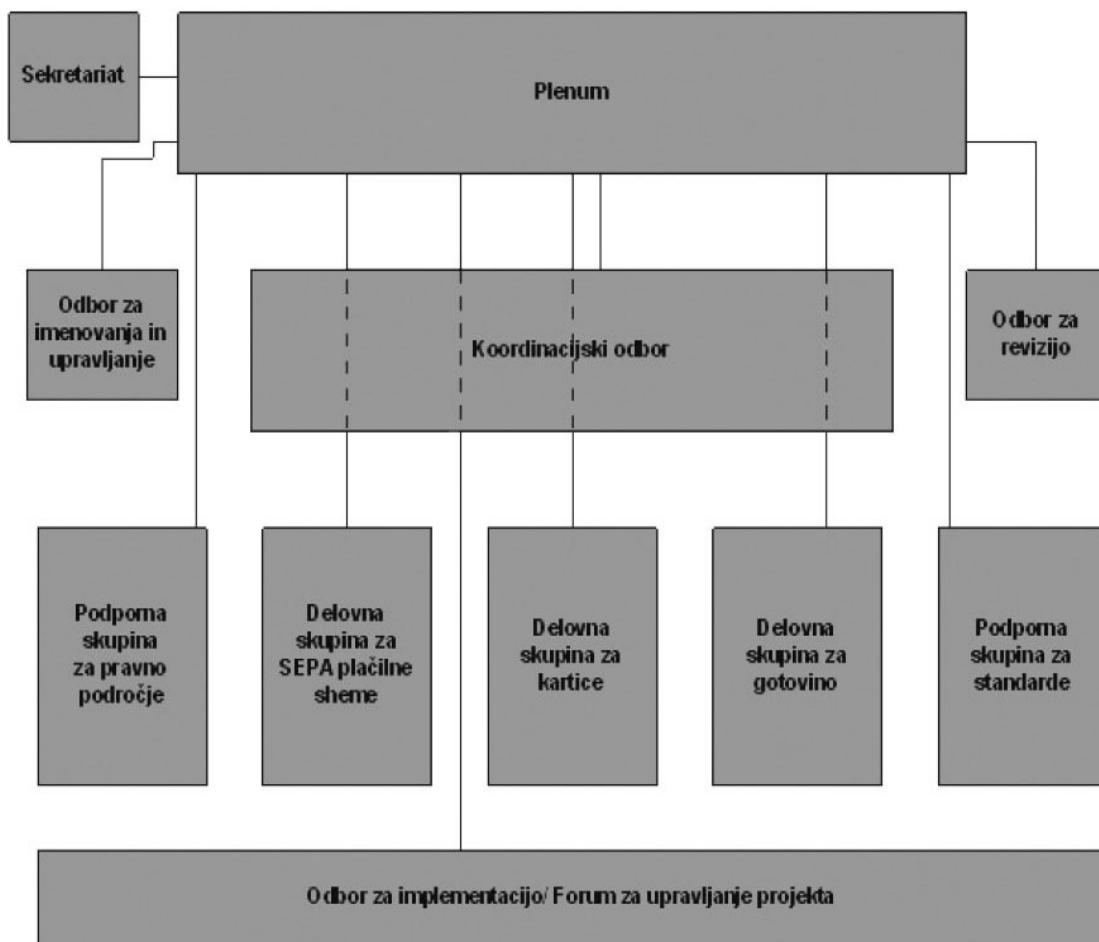
EPC sprejema odločitve v obliki resolucij, ki so za člane EPC zavezujoče. Izvaja tudi nadzor nad implementacijo njegovih odločitev v praksi, kar pomeni, da EPC deluje po načelu **samoregulacije** (ni zakonodajni organ). Namen samoregulacije je dosegati ugodnejše rešitve za evropski plačilni sektor v primerjavi z tistim, ki jih oblikujejo in sprejemajo evropski regulatorji (EK, ECB). Vodi aktivni dialog z EK in ECB glede oblikovanja SEPA, pri čemer zastopa interese svojega članstva oziroma evropskega plačilnega sektorja.

Plenum je organ odločanja. V okviru plenarnega zasedanja se sprejemajo odločitve oziroma resolucije z dvotretjinsko večino. Na plenarnih zasedanjih se sprejemajo tudi uradna stališča oziroma deklaracije EPC. Plenum sestavljajo predstavniki članov EPC (vsak član ima en glas), kar naj bi odražalo realno stanje na področju trga plačilnih storitev v Evropi oziroma pravično zastopnost vseh bančnih sektorjev in vrst institucij. Na plenarnem zasedanju sodelujejo tudi opazovalci, ki nimajo pravice glasovanja (na primer ECB). EPC zastopa predsednik (oziroma podpredsednik), ki posreduje njegova uradna stališča, vodi plenarna zasedanja EPC in seje koordinacijskega odbora.

---

⁸⁶ EPC, "Making SEPA a Reality", 2007, str. 21: "SEPA will be the area where citizens, companies and other economic actors will be able to make and receive payments in euro, within Europe, whether between or within national boundaries under the same basic conditions, rights and obligations, regardless of their location."

Slika 4: Organizacija Evropskega sveta za plačila

Vir: Pirnat, Matevž, Evropski plačilni svet in samoregulacija evropskega bančnega sektorja, Bančni vestnik št. 7-8, 2007, str. 44

Koordinacijski odbor pripravlja vsebine za obravnavo na plenumu, izvaja nadzor nad sprejetimi odločitvami EPC **skupaj** z bančnimi združenji, oblikuje priporočila plenumu in ostalim organom EPC, predlaga ustanovitev oziroma ukinitvev delovnih skupin oziroma posebnih skupin EPC in pripravlja proračun. Sestavlja ga 26 članov. Med njimi so predsednik in podpredsednik EPC, predsedniki delovnih skupin EPC in generalni sekretarji treh evropskih bančnih združenj ter predstavniki članov EPC.

Odbor za implementacijo (Rooll-out Committee, ROC) je bil ustanovljen z namenom implementacije shem SEPA. Naloge ROC so bile priprave rešitev v zvezi z upravljanjem shem SEPA in določitev postopka vključevanja bank v sheme SEPA. Je tudi vezni člen med EPC in bankami pri načrtovanju aktivnosti za implementacijo SEPA. Poslanstvo v zvezi z izvedbo navedenih nalog je ROC že opravil. Vse naloge, potrebne za realizacijo projekta SEPA, pa bo prevzel **odbor za upravljanje projekta**, ki bo zagotavljal nadzor implementacije in ponujal podporo državam evroobmočja. Vlogo ROC v zvezi z upravljanjem shem SEPA, bo prevzel **odbor za upravljanje shem** (Scheme Management Committee, SMC), ki naj bi začele delovati v septembru 2007.⁸⁷

Odbor za imenovanje in upravljanje je šest-članski organ (tri bančna združenja in tri kreditne institucije), ki svetuje plenumu glede vprašanj, ki zadevajo imenovanja v telesa EPC oziroma njihovo delovanje in vodenje. Odbor za imenovanje in upravljanje določa zahteve glede članstva in urejanja kandidiranja in ocenjevanja prispevka predstavnikov članov k uresničevanju ciljev EPC. Predsednik in podpredsednik EPC nimata pravice članstva v odboru. Predlaga tudi predloge plenumu glede spreminjanja statuta EPC.

Sekretariat zagotavlja upravljalško in administrativno pomoč aktivnostim EPC (plenumu, koordinacijskemu odboru ter odboru za upravljanje in imenovanje) in posreduje ter izmenjuje informacije članom EPC. Financiran je iz proračuna EPC.

Delovne in podporne skupine EPC so ključna telesa EPC, znotraj katerih se oblikujejo temelji enotnega področja plačil v evrih, to so sheme in okviri SEPA. Ustanovil jih je plenum. Vsaka skupina ima svojega predsednika, ki organizira in vodi delo skupine. V delovno skupino se lahko vključijo tako člani kot nečlani. Nimajo pravice odločanja, predlog rešitev posredujejo plenumu po predhodnem soglasju koordinacijskega odbora.

Glede na opredelitev plačilnih instrumentov oziroma področij znotraj EPC so bile leta 2004 ustanovljene naslednje delovne skupine:

- Delovna skupina za elektronske kreditne prenose,
- Delovna skupina za elektronske direktne obremenitve,

---

⁸⁷ Pirnat, Matevž: Evropski plačilni svet...,2007, str. 45

- Delovna skupina za kartično poslovanje in
- Delovna skupina za gotovino.

Kot pomoč skupinam sta bili oblikovani še dve podporni skupini:

- Podporna skupina za procese, infrastrukturo, tehnologijo in standarde ter
- Podporna skupina za pravno področje.

Konec leta 2006 se je v projektu SEPA zaključila faza priprave in oblikovanja, tako da so delovne skupine dosegle prvotni cilj. Z letom 2007 pa prehajajo na fazo implementacijo oblikovanih rešitev. Delovni skupini za kreditne prenose in direktne obremenitve sta bili tako združeni v delovno skupino za plačilne sheme.⁸⁸

4.3.3. EVROPSKA CENTRALNA BANKA

Vključenost Evrosistema v projekt SEPA temelji na vlogi Evrosistema, ki je določena s Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti. Vloga Evrosistema je, da podpira nemoteno delovanje plačilnih sistemov in varuje finančno stabilnost.⁸⁹

V zadnjih šestih letih sta bila Evropska centralna banka (ECB) in Evrosistem aktivna promotorja načrta harmonizacije evropskega plačilnega trga in močna katalizatorja pri oblikovanju koncepta SEPA. ECB je oblikovala sistem TARGET, ki naj bi dosegel učinkovito in redno poravnavo evrskih plačil za banke in centralne banke. Med letoma 1999 in 2003 je ECB izdala nekaj poročil, ki naj bi pripomogla k oblikovanju skupnega plačilnega trga na evroobmočju.

Pri zagotovitvi nastanka SEPA bo Evrosistem delal kot katalizator za dejavnosti zasebnega sektorja ter bo:

- zagotavljal smernice in oblikoval pričakovanja,
- v sodelovanju z javnim sektorjem zagotovil, da bo ta v vseh državah med prvimi, ki bo uporabljal plačilne produkte SEPA,

---

⁸⁸ Ibidem.

⁸⁹ ECB: Enotno območje plačil v eurih, 2006, str. 27

- s sodelovanjem z uporabniki zagotovil, da bo EPC upošteval njihova pričakovanja,
- prispeval k usklajenemu obveščanju (1) na čezmejni ravni z EK in EPC in na tak način usklajeval njune dejavnosti obveščanja ter (2) na državni ravni s koordinatorji, ki so bili ustanovljeni v vseh državah evroobmočja z namenom, omogočiti vzpostavitev gradnikov SEPA. S tem bodo zagotovili, da bodo banke v posamezni državi obveščene o SEPA in nanjo pripravljene.⁹⁰

Mnenje ECB je, da je monetarno preoblikovanje nepopolno, vse dokler se ne izvede v celoti, torej tudi na negotovinskem področju plačevanja. V sodelovanju z EK je ECB podrobno uredila zahteve plačilnega sistema (po posvetovanju z glavnimi udeleženci), ki jih morajo evropske banke uresničiti znotraj okvirov SEPA. Oblikovala je tudi časovni okvir za implementacijo.

Originalno verzijo definicije SEPA, ki jo je postavila EK, dopolnjuje ECB s tem, da bo SEPA dosežena takrat, ko bodo lahko uporabniki na evroobmočju plačevali zgolj z enim bančnim računom in z enim nizom plačilnih instrumentov tako enostavno in varno kot lahko danes počno znotraj nacionalnih meja.⁹¹

Pričakovanja ECB so, da bi se instrumenti SEPA uveljavili z letom 2008 in da bi večina ciljev SEPA lahko bila implementirana do konca leta 2010. V četrtem poročilu o napredku (Progress Report of 2006) ECB omenja, da obstaja verjetnost, da določeni elementi projekta ne bodo doseženi do konca leta 2010, predvsem tisti, povezani s spremembami infrastrukture, in tisti, povezani s popolno nadomestitvijo nacionalnih instrumentov z instrumenti SEPA.

---

⁹⁰ Ibidem.

⁹¹ EPC, »Making SEPA a Reality«, 2007, str. 20:

»a real SEPA will be achieved (for citizens in the euro area) when they can make payments throughout the whole area from a single bank account, using a single set of payment instruments, as easily and safely as in the national context today«.

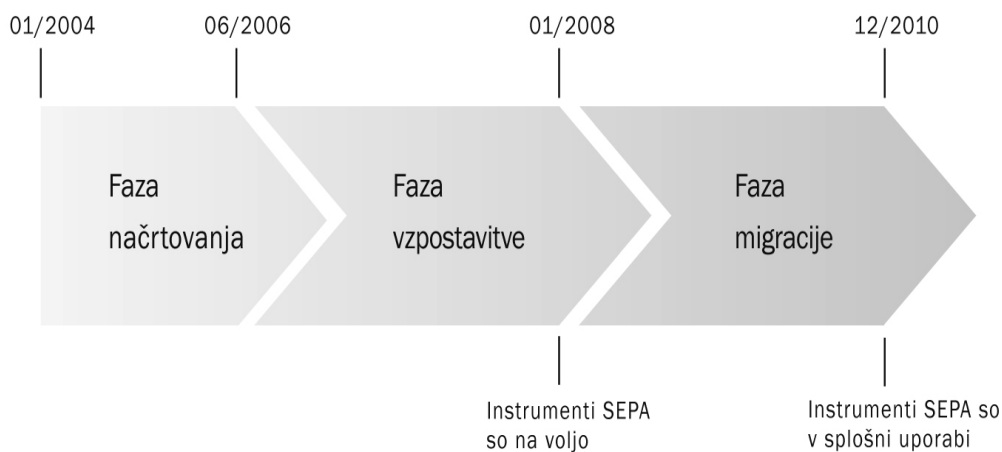
4.4. ČASOVNI OKVIR SEPA

EPC je v Beli knjigi iz leta 2002 predvideval prve rezultate do leta 2003 ter izpolnitev pogojev za polno realizacijo koristi SEPA pred letom 2010. Ker ni bilo rezultatov, je ECB decembra 2004 izrazila pričakovanja, da bo SEPA vzpostavljena v dveh korakih:

- *SEPA za prebivalstvo in podjetja* (razpoložljivost plačilnih instrumentov SEPA do začetka leta 2008) in
- *SEPA za plačilno industrijo* (popolna prilagojenost plačilnih instrumentov SEPA do konca leta 2010).

Pričakovanja ECB je EPC upošteval v časovnem načrtu Roadmap 2004-2010, kjer je ta pričakovanja podrobneje uredil in predvideva tri faze⁹².

Slika 5: Časovni okvir realizacije SEPA

Vir: ECB, Enotno območje plačil v eurih (SEPA), povezan trg plačil malih vrednosti, Frankfurt, 2006, str. 14

⁹² ECB, Enotno območje plačil v eurih (SEPA), 2006, str. 14 in Anko, SEPA, 2007, str. 13-15

- Faza načrtovanja 2004 - 2006 (oblikovanje rešitev in priprava na njihovo uveljavitev)
Faza zajema pripravo plačilnih shem SEPA, kartičnega okvira, okvira razvoja kliringa in poravnave ter razvoj potrebnih standardov in specifikacij glede varnostnih zahtev.
- Faza vzpostavitve oz. implementacije shem, okvirov in standardov, 2006 do konca leta 2007
V fazi vzpostavitve oziroma implementacije naj bi banke pristopile k shemam, zagotovile uskladitev kartičnih shem (katerih članice so) z zahtevami kartičnega okvira, oblikovale in ponudile produkte in storitve SEPA, vzpostavile vsaj en ustrezen kanal za komunikacijo s strankami, izvedle razna testiranja ipd. Tako naj bi bila z letom 2008 dosežena SEPA za prebivalce in podjetja. Prebivalci, podjetja in javne oblasti znotraj EU naj bi imeli možnost uporabljati kreditne prenose in direktne obremenitve SEPA. Tehničnih ovir za čezmejno sprejemljivost plačilnih kartic in dviga gotovine naj ne bi bilo. Opredeljeni naj bi bili ustrezni tehnični standardi ter pogodbeno določila, ki bi zagotovila interoperabilnost.
- Faza migracije, od začetka 2008 do konca leta 2010⁹³
Faza migracije je obdobje, v katerem naj bi bili vsi trije plačilni instrumenti SEPA (kreditni prenosi, direktne bremenitve in kartice) na voljo vzporedno z obstoječimi domačimi plačilnimi instrumenti. Potrebno je ustvariti kritično maso (zaradi možnih eksternalij, prisotnih na trgu plačilnih storitev) za nove plačilne instrumente in zagotoviti dosegljivost. Za doseganje te kritične mase bi bila idealna zgodnja uporaba instrumentov SEPA s strani javnih oblasti, saj se velik del BDP evroobmočja steka skozi javni sektor in bi lahko prav obseg plačil javnega sektorja vodil k uveljavitvi instrumentov SEPA v celotnem gospodarstvu. Migracija naj bi vodila v nepovraten proces, produkti SEPA naj bi do konca leta 2010 dosegli kritično maso⁹⁴. Plačilna infrastruktura mora biti sposobna procesirati plačilne instrumente SEPA do leta 2008 in do leta 2010 postati v celoti interoperabilna. Ko bodo tudi vsi plačilni sistemi postali vseevropski, bo dosežena SEPA za plačilno industrijo.

---

⁹³ Bohnec, Darko: Izzivi migracije v SEPA, Bančni vestnik 2007/7-8, str. 55

⁹⁴ SEPA za prebivalce ne bi pomenila polno učinkovite SEPA, ker bi morale banke še naprej vzdrževati dve vzporedni infrastrukturi, nacionalno in vseevropsko.

4.5. PRAVNI OKVIR: DIREKTIVA O PLAČILNIH STORITVAH

Marca 2007 so finančni ministri (Svet ECOFIN) razpravljali o zadnji verziji besedila predloga Direktive o plačilnih storitvah na notranjem trgu⁹⁵ (Payment Services Directive, PSD, v nadaljevanju: Direktiva), ki se sprejema v skladu s Pogodbo o Evropski skupnosti v postopku soodločanja (Evropskega parlamenta in Sveta EU). Aprila 2007 je Evropski parlament sprejel predlog direktive. Sprejem direktive v besedilu, o katerem je glasoval Evropski parlament, je sedaj v rokah Sveta EU (Svet). Če je Svet ne sprejme, se sproži postopek sprejemanja skupnega stališča (EK in Sveta) in druge obravnave v Evropskemu parlamentu. To bi pomenilo, da bi se postopek precej zavlekel, kar bi imelo negativne posledice na realizacijo projekta SEPA⁹⁶. Zaradi zagotovitve pravne varnosti in predvidljivosti plačilnih instrumentov in storitev SEPA pa bi direktiva morala biti sprejeta vsaj pred začetkom leta 2008.

Direktiva določa poseben pravni okvir za plačila SEPA, uporabljala pa se bo tudi za obstoječe nacionalne plačilne produkte. Posledice Direktive bodo:

- spodbudila se bo konkurenca in tehnološki napredek ter
- uporabniki plačilnih storitev bodo imeli neposredne koristi, saj bodo plačila v EU postala domača plačila (cilj SEPA), povečala se bo pravna varnost uporabnikov in njihovo zaupanje v plačilni sistem.

Direktiva temelji na načelu popolne harmonizacije, kar pomeni, da morajo države članice sprejeti pravne akte, s katerimi bodo implemenitirale zahteve direktive in nato tudi zagotovile dosledno izvajanje sprejetih predpisov prek svojih pristojnih organov. Rok za implementacijo je 1.11.2009 (fiksni rok) in se ne navezuje na datum uveljavitve direktive (dvajseti dan po objavi v Uradnem listu EU).

---

⁹⁵ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on payment services in the internal market and amending Directives 97/7/EC, 2000/12/EC and 2002/65/EC - Outcome of the European Parliament's first reading Strasbourg, 22 to 26 April 2007.

⁹⁶ Z začetkom leta 2008 naj bi se javnosti ponudili novi produkti prenosa denarja.

Vsebinsko direktiva posega na področje, ki je v Sloveniji urejeno z Zakonom o plačilnem prometu, ZPlaP⁹⁷ (pogoji in načini opravljanja storitev plačilnega prometa) in Zakonom o bančništvu, ZBan (izdajanje dovoljenj za opravljanje vzajemno priznanih finančnih storitev, nadzor nad izvajalci teh storitev). Osnovni elementi Direktive so:

- **plačilnim institucijam** (nebančnim izvajalcem plačilnih storitev) je omogočeno, da ponujajo plačilne storitve javnosti (postavljene so usklajene in nediskriminatorne zahteve za vstop na trg plačilnih storitev),
- jasne in natančne zahteve po **informiranju uporabnikov** (vsi izvajalci jih morajo izpolnjevati),
- **pravice in obveznosti** uporabnikov in ponudnikov plačilnih storitev.⁹⁸

4.5.1. VSEBINA DIREKTIVE

Vsebinsko je direktiva razdeljena na šest delov:

- predmet, področje uporabe in opredelitev pojmov,
- ponudniki plačilnih storitev,
- preglednost pogojev in zahteve glede obveščanja za plačilne storitve,
- pravice in obveznosti v zvezi z opravljanjem in uporabo plačilnih storitev,
- izvedbeni ukrepi in Plačilni odbor ter
- končne določbe.

4.5.2. PREDMET, PODROČJE UPORABE IN OPREDELITEV POJMOV

PLAČILNE STORITVE

Direktiva se uporablja za plačilne storitve v Evropski skupnosti. Večina njenih določb velja za razmerja v zvezi z izvrševanjem plačil, ko se ponudnik plačilnih storitev plačnika **in** izvajalec plačilnih storitev prejemnika plačila nahajata v skupnosti.⁹⁹

---

⁹⁷ Uradni list RS, št. 110/2006

⁹⁸ Proposal for a Directive Council on payment services in the internal market, 2007, str. 5

⁹⁹ Proposal for a Directive Council on payment services in the internal market, 2007, str. 26

Plačilne storitve so takstativno našteje¹⁰⁰ v posebni prilogi k direktivi (predviden je tudi postopek naknadnega dopolnjevanja seznama zaradi bodočega razvoja na področju ponudbe plačilnih storitev):

- storitve, povezane s pologom gotovine na plačilni račun oziroma z dvigom gotovine z računa in vse potrebne dejavnosti za upravljanje računa,
- izvrševanje plačil (direktne obremenitve, kreditni prenosi, kartični prenosi),
- denarna nakazila,
- izdajanje plačilnih instrumentov in njihovo morebitno pridobivanje¹⁰¹,
- izvrševanje plačil s pomočjo sredstev za komunikacijo na daljavo (plačnik plača znesek operaterju telekomunikacije, ki deluje le kot posrednik v imenu uporabnika plačilne storitve ter ni končni prejemnik plačila).¹⁰²

PONUĐNIKI PLAČILNIH STORITEV

Plačilne storitve lahko opravljajo zgolj ponudniki plačilnih storitev, to pa so:

- ❖ ECB in nacionalne centralne banke (NCB),
- ❖ države članice, regionalne in lokalne skupnosti,
- ❖ plačilne institucije po Direktivi o plačilnih storitvah,
- ❖ poštne institucije, ki imajo pravico opravljati plačilne storitve na podlagi nacionalne zakonodaje ter opravljajo storitev brezgotovinskega nakazovanja,
- ❖ institucije za izdajo elektronskega denarja¹⁰³,
- ❖ kreditne institucije v smislu 4. Člena Bančne direktive¹⁰⁴.¹⁰⁵

---

¹⁰⁰ Zaradi jasne razmejitev področja urejanja so v direktivi opredeljena tudi področja, ki jih ne ureja, npr. gotovinski menjalniški posli, gotovinske transakcije neposredno med plačnikom in prejemnikom plačila.

¹⁰¹ Gre za storitve pridobivanja poslovnih partnerjev, le-ti pa sprejemajo določene plačilne instrumente za namen plačil svojih strank.

¹⁰² Proposal for a Directive Council on payment services in the internal market, 2007, str. 6 in 7

¹⁰³ Direktiva 2000/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18.septembra 2000 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti ter nadzoru skrbnega in varnega poslovanja institucij za izdajo elektronskega denarja, UL L 275, 27.10.2000

¹⁰⁴ Direktiva 2006/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14.junija 2006 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti kreditnih institucij, UL L 177, 30.6.2006

¹⁰⁵ Proposal for a Directive Council on payment services in the internal market, 2007, str. 31

4.5.3. PRAVILA V ZVEZI S PONUDNIKI PLAČILNIH STORITEV

DOSTOP DO PLAČILNIH SISTEMOV

Pravila, ki omogočajo dostop do plačilnih sistemov, morajo biti objektivna, sorazmerna, nediskriminatorna in ne smejo omejevati dostopa bolj, kot je to potrebno za varovanje pred posebnimi tveganji (načelo enakih možnosti oziroma enakopravnega dostopa). Navedeno pa **ne** velja za plačilne sisteme, (1) ki so v državah članicah opredeljeni kot sistemi v smislu Direktive o dokončnosti poravnave¹⁰⁶, (2) ki imajo status zaprtega plačilnega sistema¹⁰⁷, in (3) čigar člani spadajo v isto skupino kapitalsko povezanih subjektov in ima eden izmed njih kontrolni vpliv.¹⁰⁸

PLAČILNE INSTITUCIJE

Direktiva uvaja novo kategorijo nadzorovanih institucij, s čimer želi postaviti harmoniziran pravni okvir za nebančne izvajalce plačilnih storitev ter vanj zajeti tudi subjekte, ki po nacionalnih zakonodajah že opravljajo plačilne storitve in hkrati ne sodijo v kategorijo izvajalcev plačilnih storitev. S pridobitvijo dovoljenja za opravljanje plačilnih storitev¹⁰⁹ in s pridobitvijo statusa plačilne institucije bo tak subjekt lahko opravljal plačilne storitve v katerikoli državi članici EU (načelo enotne licence).¹¹⁰

Pred začetkom opravljanja plačilnih storitev morajo plačilne institucije pridobiti dovoljenje pristojnega organa v državi, kjer imajo svoj sedež. Pogoji za izdajo dovoljenja pa so:

- vložitev vloge, predložitev dokumentov in dokazil, ki jih zahteva direktiva;
- imeti mora ustrezno organizacijsko, upravljalško in lastniško strukturo;
- načrt in ustrezne notranje kontrole;
- postopki obvladovanja tveganj, operativne in finančne rešitve;

---

¹⁰⁶ Direktiva 98/26/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. maja 1998 o dokončnosti poravnave pri plačilih in sistemih poravnave vrednostnih papirjev, UL L 166, 11.6.1998

¹⁰⁷ Zaprti sistemi so sistemi, ko (1) en sam ponudnik plačilnih storitev deluje (ali pa lahko deluje) kot ponudnik plačilnih storitev obenem za plačnika in za prejemnika plačila ter je tako izključno odgovoren za upravljanje sistema in (2) sistemi, ko ta edini ponudnik plačilnih storitev dovoli udeležbo drugih ponudnikov plačilnih storitev, ti pa se med seboj ne morejo dogovarjati o cenah v zvezi s sistemom.

¹⁰⁸ Proposal for a Directive Council on payment services in the internal market, 2007, str. 57

¹⁰⁹ Po direktivi lahko plačilne institucije opravljajo tudi druge operativne in pomožne storitve, kot so menjalniški posli in sefovske storitve. Upravljajo lahko plačilne sisteme, odpirajo in vodijo račune za stranke, ki se uporabljajo zgolj za izvajanje plačilnih transakcij, ipd.

- izpolniti mora kapitalske zahteve;
- denarna sredstva, ki so prejeta za izvrševanje plačil, morajo biti ustrezno zavarovana (v kolikor se plačilna institucija ukvarja tudi z drugimi dejavnostmi).

V skladu z Direktivo lahko države članice določijo izjeme od splošnih pravil glede licenciranja plačilnih institucij. Ti subjekti morajo imeti sedež v državi, v kateri dejansko opravljajo dejavnost, plačilne storitve pa lahko opravljajo zgolj v državi članici, kjer so registrirani, razen storitev denarnih nakazil (zanje ne velja načelo enotne licence).

Izjeme so mogoče:

- le v zvezi s subjekti z manjšim obsegom plačil (povprečje izvršenih plačilnih transakcij v zadnjem letu ne sme preseči tri milijone EUR na mesec) **in hkrati**
- nobena od odgovornih oseb subjekta ni bila obsojena za kazniva dejanja v zvezi s finančnim kriminalom.

Kapitalske zahteve

Vsi ponudniki plačilnih storitev morajo¹¹¹ izpolnjevati kapitalske zahteve, vendar te ne smejo predstavljati ovir za vstop na trg. Z direktivo so bile uvedene različne metode izračuna in različne strogosti glede na vrste plačilnih storitev, ki jih lahko institucija opravlja. Lastna sredstva plačilne institucije ne smejo pasti pod višjega od naslednjih zneskov:

- a) Osnovni kapital, ki ga mora imeti v času pridobitve dovoljenja – višina tega kapitala je odvisna od vrst plačilnih storitev, za katero se dovoljenje izdaja in od ravni tveganja, ki ga za plačilno institucijo predstavlja opravljanje posameznih plačilnih storitev (20.000, 50.000 in 125.000 EUR);

---

¹¹⁰ Proposal for a Directive Council on payment services in the internal market, 2007, str. 34 in 35

¹¹¹ Direktiva predvideva izjemo pri obveznosti izpolnjevanja kapitalskih zahtev, in sicer za plačilne institucije, ki izpolnjujejo pogoje iz 69. člena Bančne direktive in so zajete v konsolidirani nadzor matične kreditne institucije. Države članice se lahko odločijo po Bančni direktivi, da podrejenim družbam kreditne institucije ni potrebno izpolnjevati določil o obvladovanju tveganj na individualni ravni, če se za podrejeno družbo in kreditno institucijo zahteva dovoljenje in nadzor s strani države članice, podružba pa je vključena v nadzor na konsolidirani ravni kreditne institucije kot nadrejene družbe, ter so izpolnjeni vsi drugi pogoji iz 9. člena, s tem pa naj bi bila lastna sredstva primerno razporejena med nadrejeno in podrejeno družbo.

- b) Tekoči kapital (on-going capital) – plačilna institucija mora ves čas razpolagati z lastnimi sredstvi v znesku, ki ga izračuna pristojni organ v državi članici (glede na metode, ki jih predvideva direktiva).

Postopek pridobitve dovoljenja

Pogoj za pridobitev statusa plačilne institucije je dovoljenje pristojnega organa države članice, ki ga lahko pristojni organ izda le pravni osebi, ki je ustanovljena v tej državi članici. Potrebno je vložiti prošnjo pri pristojnem organu ter predložiti vso potrebno dokumentacijo in podatke, na osnovi katerih lahko sprejme odločitev (poslovni načrt, program poslovanja ipd).

Pristojni organ lahko odobri (sprejme ugodno splošno oceno¹¹²) ali pa zavrne prošnjo, odločiti pa mora v treh mesecih po prejemu prošnje (oziroma od prejema popolne dokumentacije in podatkov). Odloča na podlagi predložene dokumentacije, posvetuje se lahko tudi z NCB ali drugimi ustreznimi organi.

V državah članicah mora biti vzpostavljen register, v katerem se vodi evidenca o vseh plačilnih institucijah, njihovih podružnicah in zastopnikih ter evidenca o pravnih in fizičnih osebah, ki lahko v posamezni državi članici opravljajo plačilne storitve (izjeme). Zagotovljena mora biti javnost, ažurnost in e-dostop registra.

Pristojni organ

Države članice lahko imenujejo za pristojne organe:

- javne organe ali
- organe, ki jih priznava nacionalna zakonodaja ali
- javne organe, ki so v ta namen izrecno pooblaščen z nacionalno zakonodajo, vključno z nacionalnimi centralnimi bankami¹¹³.

---

¹¹² Pristojni organ mora upoštevati predvsem potrebo po zagotavljanju varnega in skrbnega poslovanja plačilne institucije.

¹¹³ Določba direktive dopušča široke možnosti glede identitete pristojnih organov, tudi nacionalna centralna banka je lahko ta organ.

Zagotovljena mora biti neodvisnost pristojnih organov Države članice jim morajo priskrbeti vsa potrebna pooblastila za opravljanje njihovih nalog ter obvestiti Evropsko komisijo o njihovi identiteti.

Naloge pristojnih organov (zoper vse njihove ukrepe in opustitve ukrepanj mora biti zagotovljeno sodno varstvo):

a) Izdajanje dovoljenj

b) Stalen nadzor

S sorazmernim in primernim nadzorom mora biti zagotovljena skladnost z zahtevami za plačilne institucije. Na tveganja, ki grozijo plačilnim institucijam, se mora omogočiti pravočasen odziv. Pristojnim organom morajo biti na voljo kazni in posebni ukrepi v primeru kršitev predpisov s področja opravljanja plačilnih storitev.

c) Odvzem dovoljenja:

V primerih:

- če plačilna institucija v 12. mesecih od pridobitve dovoljenja tega ne uporabi, ga izrecno odkloni ali pa več kot šest mesecev ne posluje;
- da je bilo dovoljenje izdano na podlagi lažnih izjav oz. drugih nepravilnosti;
- da institucija preneha izpolnjevati pogoje za pridobitev dovoljenja;

- ko bi se z nadaljevanjem opravljanja plačilnih storitev institucije ogrozila stabilnost plačilnega sistema;
- ko bi nova dejstva privedla do stanja, za katerega je predviden odvzem dovoljenja po nacionalni zakonodaji.¹¹⁴

---

¹¹⁴ Proposal for a Directive Council on payment services in the internal market, 2007, str. 50-55

4.5.4. PREGLEDNOST POGOJEV IN ZAHTEVE GLEDE OBVEŠČANJA ZA PLAČILNE STORITVE

Določbe v tem delu Direktive so namenjene kakovostnemu in preglednemu informiranju uporabnika plačilnih storitev v zvezi s pravicami in obveznostmi pri izvrševanju plačil. Poglavje temelji na načelu transparentnosti in vnaprejšnjega (oziroma sprotnega) obveščanja¹¹⁵, informacije, ki jih ponudnik posreduje uporabniku, pa naj bi bile načeloma brezplačne.¹¹⁶

Zahteve se razlikujejo glede na poslovni odnos med izvajalcem plačilnih storitev in uporabnikom:

- v primeru posamezne plačilne transakcije mora izvajalec zagotoviti vse bistvene informacije še pred uporabnikovo zavezo v zvezi s posamično transakcijo (rok za izvršitev, provizije ipd.);
- v primeru okvirnih pogodb (dalj časa trajajoča in obsežnejša pogodbeno razmerja) morajo biti ta določila bolj razčlenjena, ves čas trajanja pogodbe morajo biti stranki na voljo in obveščena mora biti o vseh spremembah pogojev (informacije o izvajalcu plačilnih storitev in v zvezi z uporabo plačilnih storitev; varnostni ukrepi, provizije in obresti, tečaji; način komunikacije med strankama ter pravila glede spreminjanja in prekinitve pogodbe).

4.5.5. PRAVICE IN OBVEZNOSTI V ZVEZI Z OPRAVLJANJEM IN UPORABO PLAČILNIH STORITEV

V tem delu direktive so opredeljene temeljne pravice in obveznosti strank, ki na eni strani povečujejo zaupanje uporabnikov v elektronski plačilni sistem, na drugi pa učinkovitost in razširjeno uporabo teh sistemov.¹¹⁷

ODOBRITEV PLAČILNIH TRANSAKCIJ

---

¹¹⁵ ZPlaP vsebuje določbe o transparentnosti in zagotavljanju informacij v členu 9, ko govori o splošnih pogojih vodenja transakcijskega računa in členu 26, ki govori o pošiljanju obvestil.

¹¹⁶ Proposal for a Directive Council on payment services in the internal market, 2007, str. 58

Pomembno je, da se izvršijo transakcije, ki jih odobri plačnik, za kar je ključnega pomena zanesljiva identifikacija plačnika. Stranki morata spoštovati pravila glede uporabe plačilnih instrumentov:

- uporabnik mora uporabljati plačilne instrumente skladno s pogoji uporabe in
- ponudnik mora zagotoviti ustrezne varnostne elemente, sprejeti ukrepe za omejitev škode v primeru zlorabe ipd.

Direktiva določa *posebni zastaralni rok*. Uporabnik mora v primeru neavtoriziranih¹¹⁸ transakcij obvestiti ponudnika takoj, ko to izve, najkasneje pa v 13. mesecih od dneva knjiženja transakcije v breme njegovega računa. Če pride do spora med uporabnikom in ponudnikom plačilnih storitev v zvezi z obstojem odobritve transakcije, nosi dokazno breme ponudnik, ki mora takoj povrniti znesek transakcije, če se ugotovi, da je izvršil neodobreno transakcijo. Ponudnik mora izvesti stornacijo neodobrene transakcije ter povrniti vse morebitne zaračunane stroške in provizije.

So pa primeri, ko nosi izgubo zaradi neodobrene transakcije sam uporabnik plačilnih storitev:

- do zneska 150 EUR odgovarja uporabnik, če gre za izgubo ali krajo plačilnega instrumenta;
- v celoti, če je sam ravnal goljufivo ali pa je naklepno oziroma iz hude malomarnosti kršil svoje obveznosti;
- v primeru nepooblaščne uporabe plačilnih instrumentov, ko uporabnik (plačnik) ni ravnal naklepno ali goljufivo, pa lahko države članice omejijo odgovornost uporabnika.

---

¹¹⁷ Ibidem.

¹¹⁸ Neodobrene transakcije, pa tudi primeri nepravilne izvršitve odobrenih nalogov za plačilo.

IZVRŠITEV PLAČILNIH NALOGOVI

a) Prejem plačilnega naloga¹¹⁹

Prejem plačilnega naloga je trenutek, ko ponudnik plačilnih storitev prejme nalog od plačnika, bodisi neposredno bodisi posredno. Stranki se lahko dogovorita, da se izvrševanje naloga začne v prihodnosti. V tem primeru se tudi ta trenutek šteje kot trenutek prejema naloga. Na trenutek prejema sta vezana trenutek nepreklicnosti naloga in rok za izvršitev naloga.¹²⁰

b) Rok za izvršitev nalogov za plačilo

Ta pravila veljajo brez izjeme za:

- transakcije v evrih in v valuti zadevne države članice ter
- transakcije, ko gre za eno zamenjavo valute med evrom in *drugo valuto države članice*, če se menjava valute izvede v tej državi članici (ki ima to valuto) in da čezmejni prenos poteka v evrih.

Praviloma veljajo ta pravila za vse transakcije v Evropski skupnosti (v kateri se nahajata tako izvajalec plačilnih storitev kot prejemnik plačila) in za transakcije v katerikoli valute države članice, pa tudi za vse ostale transakcije, razen v primeru, če se stranki drugače dogovorita.

Prejemnik plačila mora prejeti znesek transakcije do konca naslednjega delovnega dneva od trenutka, ko prejme plačilni nalog izvajalec plačilnih storitev plačnika:

- v primeru dogovora med plačnikom in njegovim izvajalcem se ta rok lahko podaljša za največ tri dni;

---

¹¹⁹ Prejem plačilnega naloga je po ZPlaP trenutek, ko izvajalec plačilnega prometa dejansko prejme podatke o nalogu za izplačilo.

¹²⁰ ZPlaP veže rok za izvršitev naloga na trenutek sprejema naloga (s tem nastane obveznost izvajalca izvršiti plačilo), ta trenutek pa ZPlaP ne opredeljuje natančno. Zakon določa rok za obvestitev o zavrnitvi naloga, rok za sprejem naloga pa ni določen. Iz česar sledi, da mora izvajalec takoj po prejemu naloga tega tudi takoj sprejeti, če so pogoji za sprejem izpolnjeni. S tem je rok za izvršitev naloga posredno vezan na trenutek prejema naloga (kot pri direktivi).

- ti roki se lahko podaljšajo za dodaten delovni dan v primeru papirnih plačilnih nalogov¹²¹,¹²²

Po prejemu sredstev mora izvajalec plačilnih storitev prejemnika ta sredstva zagotoviti na računu prejemnika, če pa ta nima računa pri tem izvajalcu, mu jih mora dati izvajalec na voljo v rokih, ki so predpisana za izvršitev plačil. Pravočasna izpolnitev obveznosti izvajalca plačilnih storitev plačnika je tako vezana na trenutek, ko izvajalec plačilnih storitev prejemnika prejme znesek transakcije.¹²³

c) Odgovornost

Ponudnik plačilnih storitev odgovarja plačniku za neizvršitev ali nepravilno izvršitev naloga za plačilo. V primeru, ko ponudnik ne uspe dokazati, da je znesek pravilno posredoval ponudniku plačilnih storitev prejemnika ter da jih je ta sprejel, mora plačniku povrniti znesek in vzpostaviti prvotno stanje na njegovem računu. Če mu uspe dokazati pravilnost izvršitve, odgovarja ponudnik plačilnih storitev prejemnika plačila. V vsakem primeru pa mora ponudnik na zahtevo plačnika izvesti vse ukrepe, ki so potrebni da se izsledijo transakcija. Ponudnik plačilnih storitev prejemnika pa prejemniku odgovarja za pravičen prenos naloga za plačilo ter za pravilno in pravočasno ravnanje s prejetimi sredstvi. Ponudniki plačilnih storitev odgovarjajo le, če so pravočasno obveščeni o nepravilni izvršitvi oziroma neizvršitvi s strani njihovih uporabnikov¹²⁴. Odgovornosti so prosti:

- če je prišlo do napačne navedbe enolične identifikacijske oznake na strani uporabnikov,
- v primerih nenormalnih in nepredvidljivih okoliščin, čigar posledicam se ni dalo izogniti in
- v primerih, ko so ravnali drugače zaradi druge določbe nacionalne ali evropske zakonodaje.

---

¹²¹ Dogovorno podaljševanje rokov bo možno zgolj v predhodnem obdobju, do leta 2012.

¹²² Proposal for a Directive Council on payment services in the internal market, 2007, str. 58-81

¹²³ Namen teh določb je zagotoviti učinkovitost plačevanja v skupni valuti. Kljub daljšim rokom v direktivi, bo lahko ureditev po ZPlaP ostala nespremenjena, kar je v skladu z načelom učinkovitosti plačilnih sistemov in plačilnih instrumentov kot enega izmed temeljnih načel direktive, saj se učinkovitost ne sme poslabšati z novo ureditvijo (zgolj izboljšati).

¹²⁴ Odgovarjajo pa ponudniki za vse stroške in obresti, ki so jih njihovi uporabniki morali plačati zaradi neizvršitve ali napačne izvršitve posameznega plačila.

Direktiva še določa, da se lahko uporabi nacionalna zakonodaja, ki se uporablja za pogodbo med uporabnikom in ponudnikom plačilnih storitev za določitev dodatnih finančnih nadomestil.¹²⁵

d) Varstvo podatkov

Direktiva vsebuje določbe o varovanju osebnih podatkov, ki so zbrani v plačilnih sistemih in pri izvajalcih plačilnih storitev ter omejuje njihovo obdelavo na primere, ko je to potrebno zaradi preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja in preganjanja goljufij pri plačevanju.

e) Pritožba in izvensodni postopki

V skladu z Direktivo mora biti v posamezni državi članici omogočeno, da se lahko uporabniki in druge zainteresirane stranke pritožijo pri pristojnih organih zaradi domnevnih kršitev nacionalnih predpisov, ki so produkt implementacije direktive. Vzpostavljen mora biti tudi sistem kazni za kršitve¹²⁶.

Na voljo morajo biti tudi učinkoviti izvensodni postopki za reševanje sporov med uporabniki in izvajalci plačilnih storitev glede pravic in obveznosti, ki jih imajo na podlagi direktive ter za obravnavo pritožb. Te postopke naj bi vodili bodisi obstoječi organi bodisi novo ustanovljeni organi. Države članice se lahko odločijo, da so za te postopke pristojni tudi organi, ki so pristojni za izdajanje dovoljenj plačilnim institucijam.¹²⁷

4.5.6. IZVEDBENI UKREPI IN PLAČILNI ODBOR

Direktiva našteva ukrepe, s katerimi se lahko zagotovi njeno izvajanje, upoštevanje tehnološkega napredka in sprememb na trgu. Gre za ukrepe, ki jih lahko sprejme EK s pomočjo Plačilnega odbora, ki ga sestavljajo predstavniki držav članic.¹²⁸

---

¹²⁵ Proposal for a Directive Council on payment services in the internal market, 2007, str. 81

¹²⁶ V Sloveniji je poudarjena vloga Banke Slovenije, saj ta v skladu s 67. členom ZPlaP opravlja nadzor nad izvajanjem plačilnega prometa in v skladu s 75. členom tudi kaznuje izvajalce, v kolikor kršijo določene določbe zakona (kršitev določb o izvrševanju plačilnih nalogov, ...).

¹²⁷ Proposal for a Directive Council on payment services in the internal market, 2007, str. 94 in 95

¹²⁸ Ibidem.

4.6. EKONOMSKI UČINKI NOVE UREDITVE

SEPA prinaša znatne ekonomske učinke in priložnosti, saj bo pospešila konkurenco in inovacije ter izboljšala pogoje za potrošnike. Potrebno bo prilagoditi prakso bančništva ter spremeniti navade udeležencev plačilnega prometa v vseh državah območja SEPA.

ECB v svoji katalizatorski vlogi nadzira celoten razvoj projekta SEPA. Skupaj z bančnim sektorjem je ECB izdelala študijo¹²⁹ o ekonomskih učinkih SEPA. Namen študije je prispevati k razumevanju možnih ekonomskih posledic. Pri določitvi koristi in izzivov bosta odločujoča predvsem dva nasprotujoča si učinka:

- z odstranitvijo ovir, ki ščitijo notranji trg, se bo **povečala konkurenca** znotraj bančništva,
- SEPA bo zagotovila **zmanjšanje stroškov**, ki so povezani s procesiranjem plačil, in omogočila nove **poslovne priložnosti**.

Ugotovitve študije so, da se celotni finančni učinki SEPA razlikujejo glede na različne scenarije oziroma faze SEPA:

- v času soobstoja nacionalnih plačilnih shem in shem SEPA je pričakovati velike začetne investicije bank;
- na dolgi rok banke pričakujejo koristi ob povečani stroškovni učinkovitosti ter ekonomiji obsega in raznovrstnosti;
- zaradi čezmejne konkurence in vstopa novih ponudnikov na trg se bodo znižali dohodki bank.

Na kratki rok (scenarij soobstoja) bo SEPA zahtevala velike začetne investicije, medtem ko bo njen vpliv na dohodke zelo omejen. Na dolgi rok, ko bodo sheme SEPA v celoti nadomestile nacionalne sheme, se bodo stroški znižali zaradi možnih ekonomij obsega in inovacij (na primer e-invoicing¹³⁰). Zaradi čezmejne konkurence in z vstopom novih ponudnikov na trg se bodo učinki kazali tudi na dohodkovni ravni. Čas soobstoja nacionalnih shem in shem SEPA naj bi bil čim krajši, saj daljši čas migracije povečuje stroške bankam.

---

¹²⁹ ECB: The Economic impact of the Single Euro Payments Area, Frankfurt, Occasional paper series, No.71/2007.

¹³⁰ Izdajanje in prejemanje e-računov.

Največ koristi od projekta SEPA pa naj bi imele tiste institucije, ki bodo poslovno ustvarjalne in sledile tehnološkem razvoju ter ponudile izboljšane storitve trgu.

Vpliv, ki ga bo imela SEPA na dohodke in stroške, je odvisen od pristopa, ki ga bodo banke izbrale. Novi in inovativni produkti, nov trg in nova razmerja na trgu so lahko nov vir dohodkov za banke. Banke, ki bodo nudile dodatne opcijske storitve, s katerimi bodo pripomogle k avtomatiziranem procesiranju, bodo ustvarile nove poslovne možnosti. Velike začetne investicije in spremembe bodo prinesle koristi predvsem tistim institucijam, ki bodo sprejele nove tehnološke novosti in bodo nudile inovativne storitve. Pozitivni pristop k inovacijam bo povečal koristi, ki jih prinaša SEPA, vsem udeležencem plačilnega trga. Ključni dejavnik za tak razvoj pa je odprta in poštena vseevropska konkurenca.

Omenjena študija se je osredotočila na naslednja vprašanja:

- Kakšne ekonomske učinke SEPA lahko pričakuje bančništvo?
- V kolikšni meri se ti učinki razlikujejo glede na različne faze oziroma scenarije SEPA?
- Kakšne finančne posledice lahko banke pričakujejo z dohodkovnega in stroškovnega vidika?
- Kakšna je porazdelitev možnih stroškovnih in dohodkovnih sprememb glede na različne plačilne instrumente?
- Kaj sproži te spremembe v stroškovni in dohodkovni strukturi bank?

4.6.1. METODOLOGIJA IN SCENARIJI SEPA

Za ocenitev pričakovanega ekonomskega vpliva SEPA na posamezno bančno institucijo so bili podatki zbrani s pomočjo vprašalnikov in pogovorov s sodelujočimi bankami. Tako so razvili metodologijo skupnih ugotovitev («common fact-finding methodology»). V raziskavi je sodelovalo 11 prostovoljnih evropskih bank iz različnih držav evroobmočja.¹³¹ V končno študijo je bilo vključenih 9 bank, od katerih je ECB dobila izčrpne in primerljive podatke.

---

¹³¹ Za zaščito poslovnih interesov poslovnih bank so banke in ECB podpisale sporazum o zaupni vsebini ugotovitev. Imena posameznih bank niso omenjena v študiji. Objavljeni so zgolj agregirani podatki.

Študija je bila oblikovana v treh korakih. V okviru dveh sestankov, ki ju je vodila ECB, so predstavniki ECB in evropskih bank razvili skupno metodologijo. Metodologija naj bi opredelila učinke, ki naj bi jih SEPA imela na stroške in dohodke bank. ECB je vodila bilateralne pogovore z individualnimi predstojniki bank ter z njihovo pomočjo pridobila vse potrebne podatke. Na koncu sta bili analiza in zaključek študije predstavljeni udeležnim bankam, ki so imele možnost podati komentarje vse do zadnje verzije poročila.

Banke so podale podatke in njihove ocene učinkov SEPA glede na 4 različne faze oziroma scenarije SEPA, različne stroškovne in dohodkovne kategorije in različne plačilne instrumente. Scenariji SEPA so naslednji:

- 1. scenarij: osnovni brez SEPA (»Baseline«) ob upoštevanju zunanjih dejavnikov, kot sta spremembi v tehnologiji in varnosti. Znotraj tega scenarija so banke morale zagotoviti podatke o možnih spremembah, ki bi se lahko zgodile ne glede na SEPA ter glede na stanje konec leta 2005.
- 2. scenarij: soobstoj nacionalnih shem in shem SEPA ob domnevi, da bodo obstoječa nacionalna pravila in plačilne sheme prevladovala in obstajala vzporedno s shemami in produkti SEPA. Znotraj tega scenarija naj še ne bi prišlo do utrditve IT platforme in infrastrukture. Banke so morale predvideti možne spremembe na dohodkovni in stroškovni ravni, če so shemi in okvir SEPA implementirani ter obstajajo skupaj z nacionalnimi pravili, postopki in okviri.
- 3. scenarij: idealni svet SEPA (»Ideal SEPA world«), ki se opira na prva dva scenarija. Upoštevano je še, da je prišlo do popolne utrditve IT platforme in infrastrukture, kar naj bi odražalo skoraj popolni svet SEPA.
- 4. scenarij: »e-SEPA«. Gre za scenarij, v katerem se plačila opravljajo povsem elektronsko in nematerializirano ter je uporaba gotovine manjša. Glede na pogoje in razvoj plačilnih storitev so banke morale opredeliti svoja pričakovanja možnega razvoja svojih dohodkov in stroškov.

Glede na omenjene štiri scenarije SEPA so banke poročale o učinkih uvedbe SEPA na njihove dohodke in stroške.

Dohodke predstavljajo:

- dohodki, neposredno povezani z izvršitvijo transakcij,
- dohodki, povezani s posredovanjem (to so dohodki, ki jih prinašajo storitve in produkti, ki niso neposredno povezani z izvršitvijo transakcije, a so za njeno izvršitev nujno potrebni) in
- dohodki, povezani s plačilno bilanco (gre za dohodke debetne in kreditne narave za storitve in produkte, ki so potrebni za učinkovitost plačil).

Stroške predstavljajo:

- stroški, povezani s transakcijami in z neposrednim procesiranjem,
- stroški, povezani s posredovanjem in vzdrževanjem,
- stroški IT sistema in razvoja (ki vključujejo razvoj, nadgradnjo in posodobitev nove tehnologije, strojne in programske opreme plačilnih sistemov) in
- fiksni stroški.

4.6.2. EKONOMSKI UČINKI SEPA

Banke bodo sprva nudile tako »stare« nacionalne plačilne instrumente kot tudi »nove« plačilne instrumente SEPA. Soobstoj shem in uveljavitev novih shem SEPA bo na kratki rok vodil k večjim stroškom. Dohodki bank bodo omejeni, ker ni pričakovati, da bi se čezmejna konkurenca realizirala v tako kratkem času. Na dolgi rok naj bi bil vpliv na dohodke in stroške različen. Kljub temu, da si nekatere banke obetajo nove poslovne možnosti, pa se dohodki lahko znižajo zaradi porasta čezmejne konkurence, ki bi lahko znižala marže. Možno je pričakovati prihranek pri stroških zaradi ekonomije obsega in zmanjšanja ročnih posegov pri procesiranju plačil. Na dolgi rok bodo ekonomija obsega in nove poslovne priložnosti na notranjem evropskem trgu prinesle koristi bankam. Banke so začele z vsemi potrebnimi spremembami v njihovih notranjih sistemih in storitvah, da bi bile koristi čim večje tako za banke kot za njihove komitente. Uvedba skupnih standardov in procesov bo znižala stroške, povezane s procesiranjem plačil, saj bo prišlo do ekonomije obsega in višje konkurence.

Tabela 1: Agregirani rezultati učinkov SEPA za povprečno evropsko banko (%)

Učinek	Soobstoj nacionalnih shem in shem SEPA	Idealni svet SEPA	e-SEPA
Dohodki	-4.4	-7.6	-9.9
Stroški	4.8	-1.3	-6.8
Dobiček	-9.2	-6.3	-3.0

Vir: ECB, The Economic impact of the Single Euro Payments Area, Frankfurt, Occasional paper series, No.71/2007, str. 15

Tabela prikazuje pričakovane finančne učinke SEPA glede na različne scenarije SEPA. V primerjavi z osnovnim scenarijem brez SEPA pričakujejo banke padec dohodkov v višini od 3 % do 10 %. Velike začetne investicije bodo povzročile dodate stroške v višini 5 %. Koristi investicij se bodo pokazale kasneje, ko bodo izkoriščene vse prednosti SEPA in se bo proces migracije zaključil. Stroški se bodo znižali za 1 % do 7 % v scenariju idealnega sveta SEPA. Dobiček, ki je odsev agregiranega učinka na dohodke in stroške bank, se bo zmanjšal za od -9 % do -3 % oziroma -1,5 % v scenariju e-SEPA.

4.6.3. PLAČILNI INSTRUMENTI

SEPA bo imela vpliv tudi na dohodke in stroške, ki so povezani s plačilnimi instrumenti. Vsi stroški in dohodki so izraženi s skupnim indeksom glede na stroške v osnovnem scenariju (»Baseline«).

1.) DOHODKI POVEZANI S PLAČILI

Pričakovati je znatno povečanje uporabe **direktnih obremenitev** skozi vse scenarije SEPA, kar bo nadomestilo znižanje cen zaradi povečane čezmejne konkurence. Dejavniki, ki bodo prispevali k povečani uporabi direktnih obremenitev, so:

- čezmejno odpiranje evrskega plačilnega trga,
- večanje tržnega deleža direktnih obremenitev zaradi okrepitve tržne konsolidacije in koncentracije ter organske rasti plačilnega prometa,
- manjši obseg uporabe drugih plačil, na primer čekov.

V scenariju soobstoja nacionalnih shem in shem SEPA bodo dohodki **kreditnih plačil** ostali nespremenjeni. Uporaba kreditnih plačil se bo povečala zaradi manjšega obsega uporabe drugih plačil. Ti pozitivni učinki pa se bodo izravnali z nižjimi cenami, do katerih bo prišlo zaradi povečane konkurence.

Pri **kartičnem poslovanju** ne bo prišlo do vsebinskega vpliva. V interesu bank je, da spodbudijo komitente k uporabi kartic in k drugim cenejšim in učinkovitejšim plačilnim instrumentom. Pričakovati je znaten padec provizij na nekaterih trgih znotraj idealnega sveta SEPA in e-SEPA. Na nekaterih trgih je na dolgi rok pričakovati, da bo uporaba čekov povsem izginila. Ko bo SEPA v celoti implementirana, je pričakovati dodatne dohodke in nove poslovne priložnosti v okviru dodatnih opsijskih storitev.

2.) STROŠKI POVEZANI S PLAČILI

Znatno povečanje stroškov je pričakovati v obdobju soobstoja nacionalnih shem in shem SEPA (predvsem zaradi velikih začetnih investicij). Na srednji in dolgi rok pa se bodo pokazale koristi teh investicij zaradi ekonomije obsega in znižanja stroškov.

Tabela 2: Rezultati učinkov SEPA na obseg in strukturo stroškov po plačilnih instrumentih

Stroškovni učinek SEPA	»Baseline«	Soobstoj nacionalnih shem in shem SEPA (% index)	Idealni svet SEPA (% index)	e-SEPA (% index)
Transakcije in procesiranje:				
1. Gotovina	14.7	15.0	14.6	14.0
2. Direktne obremenitve	5.4	5.8	5.5	4.6
3. Kreditna plačila	11.3	12.1	10.8	9.6
4. Kartična plačila	12.9	13.1	13.3	13.3
5. Čeki	5.8	5.8	4.7	4.1
6. Nujna plačila	0.4	0.4	0.4	0.3
7. Dodatne storitve	1.8	1.9	1.9	2.0
Posredovanje	20.2	21.6	20.2	18.5
IT sistemi in razvoj	10.4	12.0	10.7	10.5
Fiksni stroški (Overheads)	17.1	17.0	16.7	16.2
Skupni stroški	100.0	104.8	98.7	93.2
Skupni stroški (% sprememba)		4.8	-1.3	-6.8

Vir: ECB, The Economic impact of the Single Euro Payments Area, Frankfurt, Occasional paper series, No.71/2007, str. 17

Dodatni stroški, povezani z **direktnimi obremenitvami**, se bodo pojavili v naslednjih oblikah:

- zaradi povečane uporabe direktnih obremenitev bo potrebno zagotoviti uspešno upravljanje, za kar bodo potrebne znatne in drage prilagoditve,
- veliki administrativni in poslovni stroški, ki so povezani z direktnimi obremenitvami SEPA,
- banke bodo imele stroške, povezane z upravljanjem goljufij, in soočene bodo z izgubo dobička zaradi goljufij pri direktnih obremenitvah.

V scenariju idealnega sveta SEPA in e-SEPA se bodo administrativni stroški, ki so povezani z direktnimi obremenitvami SEPA, zmanjšali. Zaradi preusmeritve uporabnikov k uporabi oddaljenega dostopa do storitev se bo povečala učinkovitost procesiranja plačil.

Stroški, povezani s **kreditnimi plačili**, so podobni stroškom, povezanim z direktnimi obremenitvami. Stroški obdelave in posredovanja plačil se bodo znatno povečali zaradi soobstoja obstoječih plačilnih instrumentov in plačilnih instrumentov SEPA. Ti dodatni stroški bodo kompenzirani s pričakovano povečano učinkovitostjo, ki jo prinaša povečana uporaba oddaljenega dostopa do plačilnih storitev in z občutnim zmanjšanjem ročnih posegov pri procesiranju plačil znotraj bank.

Kljub temu, da banke niso poročale o celotnih učinkih na **kartice**, so nekatere poudarile, da bi lahko prišlo do povečanja stroškov zaradi problemov, povezanih z novimi prilagodljivimi karticami SEPA. Ti problemi se ne skladajo z naravnim postopkom nadomestitve kartic. Zaradi zmanjšanja oziroma prenehanja uporabe čekov je možno zmanjšanje stroškov pri obdelavi in posredovanju. V fazi soobstoja banke pričakujejo rahlo povišanje stroškov, ki so povezani z komunikacijo in reklamo, ki bodo nujni pri informiranju in ozaveščanju klientov o novih plačilnih instrumentih in pravilih. Ti bodo na dolgi rok predvidoma izginili. Banke bodo izpostavljene višjim stroškom, povezanim z IT sistemom in razvojem v obdobju soobstoja pa vse, dokler SEPA ne bo uveljavljena. Potrebne bodo investicije za vzpostavitev plačilnih shem SEPA vzporedno z obstoječimi shemami. Vse te investicije se bodo v idealnem svetu SEPA in e-SEPA pokazale kot koristne, saj se bodo stroški znižali zaradi povečane stroškovne učinkovitosti in večje produktivnosti.

4.6.4. FINANČNI UČINKI DIREKTIVE O PLAČILNIH STORITVAH

Sprejetje Direktive je odločilen korak k realizaciji SEPA. S harmonizacijo direktive bo bankam olajšana implementacija instrumentov SEPA in njihova uporaba s strani končnih uporabnikov. S tem bo ustvarjen temelj za enotni trg domačih plačil v evrih.

Pri pripravi študije so bile banke enotne, da se SEPA in Direktiva delno prekrivata in uveljavljata ena drugo. Vendar učinek in obseg Direktive presega SEPA. Prav tako naj bi bile posledice pravil Direktive negotove za plačilni promet in za njihove finančne rezultate. Banke so se odločile, da ne bodo mešale učinkov SEPA z učinki Direktive, saj bi to lahko oslabilo rezultate analize in bi lahko vodilo do nepravilnih zaključkov. Banke pa so potrdile, da glavni učinki Direktive izvirajo iz obsega obveznosti glede informacij, skrajšanja časa procesiranja plačil, utrditve obvezujočih pravil za ponudnike plačilnih storitev in večjega nadzora nad procesiranjem preklica plačil. V sedanjem stanju banke niso zadosti opremljene, da bi zagotovile točne ocene, povezane z možnimi ekonomskimi učinki Direktive.

5. UVELJAVITEV SEPA V SLOVENIJI

5.1. PRAVNA UREDITEV PLAČILNEGA PROMETA V SLOVENIJI IN POTREBNE SPREMEMBE

5.1.1. ZAKON O PLAČILNEM PROMETU

Zakon o plačilnem prometu, ZPlaP (Uradni list RS, št. 110/2006) in predpisi izdani na njegovi podlagi¹³², predstavljajo najpomembnejši pravni vir na področju plačilnega prometa v Sloveniji.

Pred sprejetjem ZPlaP (april 2002) ter njegovo uveljavitvijo storitve plačilnega prometa niso bile posebej urejene. Določena posamezna pravna razmerja med strankami v zvezi z opravljanjem plačil v plačilnem prometu in izvajalcem plačilnega prometa so bila urejena v splošnih pravilih obligacijskega prava (npr. pogodba o tekočem računu, Zakon o obligacijskih razmerjih (ZOR)). Določbe so bile splošne in nezavezujoče, možen je bil drugačen dogovor s pogodbo. ZPlaP pa je to razmerje podrobneje uredil in opredelil minimalni obseg pravic in obveznosti med strankami v zvezi s storitvami plačilnega prometa. Večina določb, ki ureja razmerje med strankami je obvezujočih (prisilnih) in drugačen pogodbeni dogovor ni dopusten (dopustna so le odstopanja, ki zmanjšujejo obveznosti stranke v razmerju do izvajalca).¹³³

ZPlaP celovito ureja področje plačilnega prometa. Vsebuje:

- določbe, ki urejajo pogodbene odnose med izvajalci plačilnega prometa in njihovimi strankami (komitenti) glede opravljanja storitev plačilnega prometa ter
- določbe v zvezi z medbančno poravnavo oziroma plačilnimi sistemi (odnos med izvajalci plačilnega prometa in centralno banko).

---

¹³² Na primer Sklep o poravnava, Sklep o vzpostavitvi in vodenju registra transakcijskih računov ter odpiranju in vodenju transakcijskih računov s posebnim statusom.

Zelo podrobne so določbe ZPlaP, ki urejajo **pogodbo o vodenju transakcijskega računa (TRR)**. Zakon določa pravila glede izvršitve oziroma zavrnitve plačilnega naloga ter s tem povezano odškodninsko odgovornost izvajalca za nepravilno izvršitev oziroma za neupravičeno izvršitev naloga za plačilo. Vsebuje tudi določbe, ki opredeljujejo razmerja med izvajalci plačilnega prometa v zvezi s poravnavo plačil v plačilnem prometu ter določbe, ki urejajo oblikovanje in upravljanje plačilnih sistemov.

Zakon ureja ustanovitev, položaj in pristojnosti dveh novih državnih institucij: Agencije za javnopravne evidence in storitve (AJPES) in Uprave za javna plačila (UJP).

AJPES se ustanavlja za vodenje javnopravnih evidenc, vodenje poslovnega registra, vodenje registra zastavnih pravic na premičninah, zbiranje podatkov iz letnih poročil poslovnih subjektov, izvajanje statističnega raziskovanja o prejemkih in izdatkih poslovnih subjektov in za druge naloge (70. – 72. člen).

UJP je organ v sestavi ministrstva za finance, ki se ustanavlja predvsem za vodenje registra neposrednih in posrednih uporabnikov proračuna, vodenje računov uporabnikov proračuna, ki so vključeni v sistem enotnega zakladniškega računa, sprejemanje plačilnih instrukcij uporabnikov proračuna, ki poslujejo preko enotnega zakladniškega računa, izdajanje plačilnih nalogov na njihovi podlagi in obveščanje o izvršitvi plačil, zagotavljanje podatkov o javno-finančnih vplačilih in izplačilih ter druge naloge (73., 74. člen).

5.1.1.1. POTREBNE SPREMEMBE

Države članice EU morajo do 1.11.2009 implementirati Direktivo o plačilnih storitvah. Direktiva ne posega na vsa vsebinska področja ZPlaP, na poglavje o plačilnih sistemih pa neposredno vplivajo le določbe o odprtem dostopu¹³⁴ do plačilnih sistemov. Direktiva **ne** posega na:

---

¹³³ Trstenjak, Mojca: Pravne podlage plačilnega prometa v EU, 2007, str. 5

¹³⁴ ZPlaP ne vsebuje določb o odprtem dostopu do plačilnih sistemov, zato se uporabijo zgolj splošna pravila s področja varstva konkurence. V 55. členu ZPlaP so določeni (kot obvezna vsebina pravil plačilnega sistema) pogoji za članstvo v plačilnem prometu, pogoji ter načini za vključitev novih članov oziroma za izključitev posameznega člana iz plačilnega sistema.

- sedmo poglavje, ki vsebuje določbe o zbiranju in uporabi podatkov o plačilnem prometu za statistične namene;
- osmo poglavje, ki ustanavlja AJPES in določa njene pristojnosti ter naloge;
- deveto poglavje, ki določa naloge UJP.

Večji del Direktive posega v drugo poglavje ZPlaP z naslovom Plačilni promet. Glede postopka implementacije obstajata dve možnosti:

- a) da se ohrani obstoječa struktura drugega poglavja (Plačilni promet) z ustreznimi spremembami in dopolnitvami,
- b) ali da se prvi del zakona (približno polovico členov) v celoti nadomesti z ustreznimi določbami, s katerimi bodo prevzete zahteve direktive. S tem bi bila zagotovljena večja preglednost vsebine, celovita ureditev plačilnih storitev ter celovita ustreznost implementacije. Upoštevati bi bilo potrebno še na primer obstoječe slovenske specifikacije, kot so izvrševanje plačil na podlagi odločb državnih organov, register TRR.

Veliko določb Direktive je vsebinsko enakih ali podobnih določbam ZPlaP. Obstajajo pa tudi večje razlike, med njimi naslednje:

- pojem storitve plačilnega prometa;
- napoved sprememb pogodbenih pogojev je vezana na dvomesečni rok;
- dolžina odpovednih rokov, ki so predvsem strožji za ponudnike plačilnih storitev (najmanj dva meseca v primerjavi s 15 dnevi po ZPlaP);
- ureditev postopkov v zvezi z zlorabami plačilnih instrumentov, neodobrenimi ali napačno izvršenimi transakcijami, uvedba 13-mesečnega zastaralnega roka za uveljavljanje pravic uporabnika plačilnih storitev;
- razdelitev odgovornosti med strankama v primerih zlorab plačilnih instrumentov;
- vezava trenutkov nepreklicnosti in začetka teka roka za izvršitev plačilnih nalogov neposredno na trenutek prejema plačilnega naloga (pri nas je neposredna navezava na trenutek sprejema naloga);
- pravila o odgovornosti za neizvršitev ali napačno izvršitev plačilnih nalogov, ki upoštevajo specifikacije plačil, katerih iniciator je prejemnik plačila;

- določbe, ki urejajo uvedbo plačilnih institucij kot novega pravnega instituta,
- možnost zahtevanja povrnitve zneskov izvršenih plačilnih nalogov, katerih iniciator je prejemnik plačila.

5.1.2. SKLEP O KRITERIJIH IN POGOJIH ZA PRIDOBITEV DOVOLJENJA ZA OPRAVLJANJE STORITEV PLAČILNEGA PROMETA

Sklep o kriterijih in pogojih za pridobitev dovoljenja za opravljanje storitev plačilnega prometa¹³⁵ je sprejela Banka Slovenije na podlagi 4. člena ZPlaP. Sklep določa pogoje za pridobitev dovoljenja BS za opravljanje storitev plačilnega prometa ter kadrovske, organizacijske in tehnične kriterije in pogoje za opravljanje storitev plačilnega prometa.

Direktiva o plačilnih storitvah predpisuje kriterije in pogoje za pridobitev dovoljenja za opravljanje dejavnosti plačilnih institucij, tako da je usoda Sklepa vprašljiva. Implementacijo Direktive je možno izvesti na ravni zakona ali na ravni podzakonskega predpisa (kar bi ustrezalo sedanji ureditvi). Zakonsko pa morajo biti urejena statusnopravna vprašanja. Zaradi istovrstnosti storitev in tveganj, bo potrebno uskladiti kriterije in pogoje za opravljanje plačilnih storitev bank in hranilnic ter na drugi strani plačilnih institucij.

5.2. TRG PLAČILNIH STORITEV V SLOVENIJI

5.2.1. STORITVE PLAČILNEGA PROMETA

Storitve plačilnega prometa so po ZPlaP vse storitve, ki so povezane s prenosom denarnih sredstev, ki jih opravlja izvajalec plačilnega prometa za račun in na podlagi naloga stranke. Vse druge oblike prenosa denarnih sredstev, pri katerih ne posreduje izvajalec plačilnih storitev kot tretja stranka, se po ZPlaP ne štejejo kot del plačilnega prometa oziroma kot

---

¹³⁵ Uradni list RS 41/2007, z dne 11.5.2007

njegove storitve. Pojem storitve plačilnega prometa se po ZPlaP in Direktivi ne pokrivata v celoti, stopnja določnosti je v zakonu manjša, s tem pa je dana možnost za različne razlage.

5.2.1.1. VODENJE TRANSAKCIJSKIH RAČUNOV

Storitev vodenja transakcijskih računov (TRR) zajema odprtje TRR, vodenje stanja sredstev in obračun obresti za sredstva na računu. Po izrecni določbi ZPlaP lahko to storitev opravljajo samo banke. Sredstva, ki se vodijo na TRR, se štejejo za vpogledni depozit, tako da je storitev vodenja TRR povezana s temeljno bančno storitvijo – sprejemanjem depozitov. **Namen** odprtja TRR je opravljanje plačilnega prometa, torej izvajanja plačil v breme in dobro tega računa po nalogu imetnika. S sredstvi na TRR lahko imetnik prosto razpolaga¹³⁶. Namen drugih bančnih računov (ki se praviloma odpirajo kot depoziti) pa je v pridobivanju obresti na sredstva, ki se vodijo v okviru takega računa (vezava sredstev).

Vsaka oseba, ki želi poravnati svoje denarne obveznosti z negotovinskimi instrumenti, mora imeti TRR (**načelo obveznega opravljanja plačilnega prometa preko TRR**). Imetnik TRR je lahko vsaka fizična oseba, pravna oseba in oseba civilnega prava, ki je sposobna sklepati pravne posle (drugi odstavek 3. člena ZPlaP). Z vzpostavitvijo centraliziranega registra TRR s podatki o vseh TRR in njihovih imetnikih se je zagotovila preglednost poslovanja posameznega imetnika. Vsaka fizična ali pravna oseba ima lahko več TRR pri eni ali pri različnih bankah. Zakon določa, da morajo imeti zasebniki (fizične osebe, ki opravljajo dejavnost) ločen TRR za plačila iz naslova opravljanja dejavnosti. Računi posameznih proračunskih uporabnikov imajo enak status kot TRR (sistem enotnega zakladniškega računa). Izvršba zoper posameznega proračunskega uporabnika se lahko opravlja samo iz njegovega podračuna pri Upravi za javna plačila, UJP¹³⁷ in ne iz skupnega enotnega zakladniškega računa države, ki se vodi pri Banki Slovenije.

Prepovedano je odpiranje novih TRR imetnikom TRR, v zvezi s katerimi je zaradi pomanjkanja sredstev na tem računu, na podlagi Zakona o izvršbi in zavarovanju ali zakona,

---

¹³⁶ Razen v primeru opravljanja izvršbe na ta sredstva (19. člen ZPlaP).

¹³⁷ Uprava za javna plačila je organ v sestavi pri Ministrstvu za finance.

ki ureja davčni postopek, vzpostavljena **evidenca o neizvršenih sklepih za izvršbo ali prisilno izterjavo** (sedmi odstavek 8. člena ZPlaP). Register TRR omogoča takojšnjo kontrolo pogojev za odpiranje računa novemu komitentu pri izvajalcu plačilnega prometa, saj je podatek o blokadi računa vključen v register.

Pogodba o odprtju in vodenju TRR določa medsebojne pravice in obveznosti v zvezi z vodenjem TRR. Imetnik se s pogodbo zaveže, da bo preko TRR opravljal plačila v plačilnem prometu ter banki poravnal nadomestilo za odprtje in vodenje računa oziroma provizijo in stroške za opravljanje prenosa denarnih sredstev v plačilnem prometu. Izvajalec plačilnega prometa pa imetniku odpre poseben bančni račun (TRR), namenjen opravljanju plačilnega prometa. Pogodba o odprtju in vodenju TRR je okvirna pogodba. Sestavni del pogodbe so splošni pogoji, ki natančneje opredeljujejo pravice in obveznosti strank v zvezi z opravljanjem storitev plačilnega prometa.

Pojem okvirne pogodbe je po Direktivi širši pojem od pogodbe o vodenju TRR po ZPlaP. Z okvirno pogodbo po Direktivi se stranki dogovorita za izvrševanje bodočih plačilnih transakcij, odprtje TRR v ta namen pa je zgolj ena od možnosti. Razlika izhaja predvsem iz osnovnega izhodišča ZPlaP, da se plačilni promet v Republiki Sloveniji praviloma izvaja samo preko TRR. Tako so tudi pogoji in informacije, s katerimi mora ponudnik plačilnih storitev v skladu z Direktivo seznaniti stranko, preden se ta zaveže z okvirno pogodbo, v pretežnem delu enaki zahtevani vsebini splošnih pogojev, ki so po zakonu sestavni del pogodbe o vodenju transakcijskega računa in morajo biti stranki dani na voljo na običajen način.

Splošni pogoji vodenja TRR morajo določati tudi medsebojne pravice in obveznosti v zvezi z drugimi storitvami, ki jih izvajalec plačilnega prometa izvaja na podlagi pogodbe o vodenju TRR (na primer izdaja čekov, trasiranih na banko). Pogodba o odprtju in vodenju TRR mora biti sklenjena v pisni obliki, imetnik pa mora biti ob podpisu pogodbe na jasen in transparenten način seznanjen z vsebino splošnih pogojev (10. člen ZPlaP). Določbe ZPlaP so kogentne (obvezujoče) narave in jih s pogodbo ni mogoče izključiti oziroma spremeniti, razen v primeru, ko zakon izrecno določa, da je lahko določeno vprašanje v pogodbi o vodenju TRR drugače urejeno.

Pogodba o vodenju TRR se sklene bodisi za nedoločen bodisi za določen čas. V primeru, da je sklenjena za nedoločen čas, lahko vsaka stranka brez navedbe razloga kadarkoli odpove pogodbo, mora pa upoštevati zakonsko določen 15-dnevni odpovedni rok. Pogodba, sklenjena za določen čas, lahko vsebuje razloge, ki strankam omogočajo odpoved pogodbe pred iztekom časa, za katerega je sklenjena. V primeru kršitve pogodbe s strani druge pogodbene stranke je možno v vsakem primeru pogodbo odpovedati brez odpovednega roka po splošnih pravilih obligacijskega prava. V primerjavi z ZPlaP pa določa Direktiva strožje odpovedne roke. Uporabnik plačilnih storitev lahko kadarkoli odpove pogodbo, razen če je s pogodbo določen odpovedni rok, ki ne sme biti daljši od enega meseca. Za ponudnika plačilnih storitev so pogoji še strožji, saj lahko pogodbo odpove le v primeru, če je pogodba sklenjena za nedoločen čas. Odpovedni rok, ki ne sme biti krajši od dveh mesecev, mora biti opredeljen v pogodbi.

Direktiva dopušča državam svobodo v zvezi z odpovednim rokom, saj lahko sprejmejo določbe, ki so ugodnejše za uporabnike. To pomeni, da se lahko ohrani 15-dnevni odpovedni rok po ZPlaP za uporabnike plačilnih storitev, kljub strožjim pogojem iz Direktive.

REGISTER TRANSAKCIJSKIH RAČUNOV

Register transakcijskih računov (TRR) je centralizirana baza podatkov o TRR in njihovih imetnikih, ki jo vodi in upravlja Banka Slovenije (BS). S pomočjo registra TRR se izvaja kontrola obstoja TRR prejemnika, kar zagotavlja pogoje za hitrejše in učinkovitejše opravljanje plačilnega prometa. Na podlagi podatkov iz registra ni mogoče spremljati stanja ali prometa na TRR.

V registru se zagotavljajo podatki:

- o imetniku računa, ki jih banka pridobi ob sklenitvi pogodbe o odprtju in vodenju TRR,
- o obstoju TRR in njihovi naravi oziroma vrsti,

- o obstoju evidence neporavnanih obveznosti v primeru, ko na računu ni dovolj sredstev za poravnavo obveznosti v postopku izvršbe – blokada računa¹³⁸.

Podatki o TRR in imetnikih, ki so fizične osebe, so osebni podatki in so varovani kot zaupni v skladu s standardi, ki jih opredeljuje Zakon o varstvu osebnih podatkov. Dostop do teh podatkov je omejen in pridržan za osebe, ki imajo pravico pridobivati osebne podatke v skladu s posebnim zakonom ali pa imajo pooblastilo imetnika računa, da pridobijo njegove osebne podatke iz registra TRR. Podatki o TRR pravnih oseb in zasebnikov so javni in dostopni na spletni strani BS.

5.2.1.2. IZVRŠEVANJE PLAČILNIH NALOGOV OZIROMA NAKAZIL

Plačilo v plačilnem prometu se izvede na podlagi plačilnega naloga ali na podlagi enkratnega pologa gotovine oz. nakazila. **Polog gotovine** se zaradi izvršitve enkratnega plačila obravnava kot sprejem sredstev v depozit, zato je tudi ta storitev pridržana bankam. Storitve izvrševanja nakazil se opravlja brez posebnega pogodbenega temelja, zato se pri presoji tega razmerja smiselno uporabijo splošne določbe ZPlaP glede izvrševanja plačilnih nalogov oziroma določbe splošnih pogojev, ki jih sprejme izvajalec plačilnega prometa.

Storitve **izvrševanja plačilnih nalogov** se opravljajo v povezavi s temeljno storitvijo vodenja TRR. *Sem štejemo tudi storitve, povezane z izdajo in uporabo plačilnih instrumentov*, ki omogočajo neposredno plačevanje v breme TRR in morajo biti obvezno opredeljeni v splošnih pogojih vodenja TRR. *Banka lahko poseže na kritje na TRR imetnika le na podlagi naloga za plačilo, ki ga predloži imetnik (ali oseba, ki jo imetnik pooblasti).* S plačilnim nalogom imetnik naroči prenos sredstev v breme njegovega računa na drug račun pri istem ali drugem izvajalcu. *Brez plačilnega naloga lahko banka poseže na kritje na TRR le zaradi*

---

¹³⁸ Sedmi odstavek 8. člena ZPlaP: »Izvajalec plačilnega prometa ne sme odpreti transakcijskega računa osebi, ki je imetnik transakcijskega računa, v zvezi s katerim je zaradi pomanjkanja sredstev na tem računu, na podlagi zakona, ki ureja izvršbo in zavarovanje ali zakona, ki ureja davčni postopek, vzpostavljena evidenca o neizvršenih sklepih za izvršbo ali prisilno izterjavo.« Za spoštovanje te prepovedi morajo banke pred sklenitvijo pogodbe o odprtju transakcijskega računa preveriti v registru, ali ima ta oseba že odprt transakcijski račun, ki je blokiran.

poplačila stroškov in provizij v zvezi z vodenjem TRR ter v okviru opravljanja davčne ali sodne izvršbe na sredstva na TRR.

V plačilnem nalogu je lahko določen dan, na katerega mora izvajalec plačilnega prometa izvršiti nalog (oziroma namen ali referenčna oznaka namena plačila). Nalog za plačilo pa ne sme biti vezan na noben pogoj (odložni ali razvezni), v nasprotnem primeru je brez pravnih učinkov. Faze prejema, sprejema in izvršitve plačilnega naloga so pomembne zaradi odgovornosti izvajalca plačilnega prometa za pravilno izvršitev plačila.

Izvajalec **prejme** nalog za plačilo, ko mu je na ustrezen način predložen v izvršitev (izročen v poslovalnici izvajalca ali pa prejme izvajalec nalog v elektronski obliki in na način, kot je določen s splošnimi pogoji vodenja TRR). Če izvajalec prejme nalog po uri, s katero zaključí poslovanje, se šteje, da je izvajalec ta nalog prejel ob začetku naslednjega delovnega dne. Od tega dne se tudi štejejo vsi roki, ki zavezujejo izvajalca. V primeru naloga s kasnejšim datumom izvršitve se okoliščine glede kritja za izvršitev naloga presojujejo na dan zapadlosti. Ostale pogoje mora izvajalec preveriti ob predložitvi naloga. Če zaradi drugih pomanjkljivosti naloga izvajalec le-tega ne bi zavrnil najkasneje naslednji dan, odškodninsko odgovarja nalogodajalcu za škodo, ki jo ta zaradi zamude pri zavrnitvi utрпи.

Sprejem plačilnega naloga je vezan na dva pogoja:

- nalog mora biti pravilno izpolnjen (obsegati mora vse obvezne sestavine po ZPlaP) in
- na dan zapadlosti (dan določen za izvršitev naloga) mora biti zagotovljeno kritje v višini, ki je potrebno, da se izvrši nalog.

Če pogoja nista izpolnjena, mora izvajalec zavrniti plačilni nalog v roku, ki je določen v splošnih pogojih poslovanja, a ne kasneje kot naslednji delovni dan po datumu, ki ga je imetnik TRR določil za datum izvršitve. Če izvajalec naloga v tem roku ne zavrne, se šteje, da ga je sprejel in ga mora izvršiti (tudi, če na računu imetnika ni kritja - v tem primeru mora izvajalec zagotoviti svoja sredstva). S sprejemom nastane obveznost izvajalca plačilnega prometa, da izvrši nalog za plačilo v razmerju do nalogodajalca.

Obveznost **izvršitve** prenosa sredstev v dobro prejemnika mora izvajalec opraviti še isti dan, ko je sprejel nalog za plačilo. Če je potrebno nalog izvršiti v dobro prejemnika na račun pri izvajalcu izven Slovenije, mora izvajalec prenos izvršiti v roku, ki je predhodno določen v splošnih pogojih. V primeru, ko je potrebno nalog izvršiti v dobro prejemnika na račun pri

izvajalcu, ki se nahaja v državi članici EU, pa zakon določa rok petih dni za izvršitev naloga, šteto od sprejema takega naloga.

Nalogodajalec mora prejemniku zagotoviti možnost razpolaganja s sredstvi, ki so bila izvršena v prejemnikovo korist takoj, ko je od nalogodajalčevega izvajalca prejel kritje – prenos sredstev v plačilnem prometu in nalog, iz katerega izhajajo podatki, ki omogočajo usmeritev prejetega kritja končnemu porabniku (nalog za odobritev končnega prejemnika). Sredstva morajo biti na voljo prejemniku najkasneje naslednji dan, izvajalec pa lahko v splošnih pogojih določi daljši rok za razpolaganje s prejetimi sredstvi. Nalogodajalec v razmerju do banke ne more umakniti predloženega naloga za plačilo (**nepreklicnost naloga za plačilo**), kar je pomembno v primeru, ko se plačilo izvrši prejemniku na račun pri drugem izvajalcu plačilnega prometa preko plačilnega sistema.¹³⁹

ČEZMEJNA PLAČILA (30a. do 30f. člen ZPlaP)

Čezmejna plačila so plačila, pri katerih se prenos sredstev izvrši med izvajalcem nalogodajalca in izvajalcem prejemnika plačila, ki se nahajata v različnih državah članicah EU. Gre za posebno kategorijo plačil, za katera ZPlaP v določenih primerih predpisuje posebno ureditev, ki pa velja le za čezmejna plačila manjše vrednosti do višine 50.000 EUR oziroma do **ustrezne protivrednosti v katerikoli valuti države članice**.

Posebna obravnava čezmejnih plačil manjše vrednosti je posledica implementacije Direktive o čezmejnih plačilih. Posebna ureditev se nanaša na:

- rok izvršitve čezmejnega plačila – do pet dni,
- odškodninsko odgovornost izvajalca v zvezi z izvršitvijo čezmejnega plačila (omejitev odgovornosti po višini, rok za izplačilo odškodnine),
- zaračunavanje stroškov in provizij pri čezmejnih plačilih (načelo izvršitve celotnega zneska prejemniku, ki pa se lahko z dogovorom tudi spremeni),

---

¹³⁹Trstenjak, Mojca: Pravne podlage plačilnega prometa v EU, Gradivo za udeležence seminarja Plačilnega prometa, Združenje bank Slovenije, 2007, str. 17-19

- zagotavljanje podatkov nalogodajalcu pred predložitvijo naloga za plačilo oziroma podatkov, ki morajo biti na voljo nalogodajalcu po izvršitvi naloga za čezmejno plačilo.

Za ostala vprašanja, za katera ni določena posebna ureditev, pa veljajo splošne določbe ZPlaP.

5.2.1.3. STORITVE UPRAVLJANJA PLAČILNIH SISTEMOV

Plačilni sistem je opredeljen kot pravno razmerje med tremi ali več člani plačilnega sistema, ki s pravili plačilnega sistema urejajo medsebojna razmerja v zvezi z opravljanjem medsebojne denarne poravnave. S sprejetjem pravil plačilnega sistema¹⁴⁰ člani plačilnega sistema oblikujejo plačilni sistem. Člani lahko začnejo poravnovati svoje obveznosti v plačilnem sistemu, ko dobijo dovoljenje BS za oblikovanje plačilnega sistema. BS lahko oblikuje plačilni sistem za poravnavo denarnih obveznosti med člani tako, da sprejme pravila plačilnega sistema – *enostranski akt* Banke Slovenije (v tem primeru ne gre za pogodbeno razmerje med člani). Članstvo v plačilnem sistemu je v tem primeru urejeno s pogodbo med posameznim članom in BS.

Posamezna razmerja med člani sistema morajo biti urejena v pravilih plačilnega sistema (pogoji za članstvo, pravila glede vključitve in izključitve iz sistema, način posredovanja nalogov za prenos denarnih sredstev,...).

Storitve upravljanja plačilnih sistemov po zakonu obsega:

- izvajanje izračuna medsebojnih terjatev in obveznosti med člani plačilnega sistema,
- vodenje poravnalnih računov članov,
- poravnavo obveznosti med člani,
- upravljanje z likvidnostjo članov.¹⁴¹

Te storitve lahko opravlja samo:

- Banka Slovenije – po izrecni določbi zakona je **edina**, ki lahko upravlja plačilni sistem za **poravnavo plačil velikih vrednosti**, ki se opravlja kot bruto poravnava v realnem času;

---

¹⁴⁰ V pravilih plačilnega sistema so natančno opredeljene pravice in obveznosti posameznega člana v zvezi z udeležbo v sistemu in opravljanjem poravnave plačil po vnaprej določenih pravilih.

- klirinška družba – imeti mora dovoljenje BS za opravljanje storitev upravljanja plačilnega sistema. Je nova finančna institucija, njena osnovna dejavnost je upravljanje plačilnih sistemov (za poravnavo plačil malih vrednosti) – izvajanje izračuna medsebojnih terjatev in obveznosti med člani plačilnega sistema. Zato mora izpolnjevati posebne zahteve glede poslovanja, kar se zagotavlja skozi dovoljenje in nadzor BS;
- posamezen član plačilnega sistema, ki pridobi dovoljenje BS za opravljanje storitev upravljanja plačilnega sistema.

PORAVNAVE V PLAČILNIH SISTEMIH¹⁴²

Poravnava v plačilnem prometu se opravlja kot prenos denarnih sredstev med izvajalci plačilnega prometa (medbančna poravnava) oziroma s preknjižbo stanja sredstev med računi pri istem izvajalcu plačilnega prometa (interna poravnava). Gre za izpolnitev obveznosti prenosa denarnih sredstev med dvema izvajalcema plačilnega prometa.

Poravnava med dvema izvajalcema se lahko izvede na podlagi dvostranskega razmerja med izvajalcema (korespondenčno razmerje) ali v plačilnem sistemu, ki je oblikovan kot pogodbeno razmerje treh ali več izvajalcev plačilnega prometa (večstranska poravnava). Izračun in poravnava medsebojnih denarnih obveznosti članov v poravnavi se lahko opravi na dva načina:

- **BRUTO** poravnava – obveznosti oziroma terjatve člana se poravnajo v celotnem znesku, na katerega se glasijo, bodisi posamično bodisi kot seštevek vseh obveznosti na eni strani in seštevek vseh terjatev na drugi strani, ali
- **NETO** poravnava – na podlagi razlike med seštevkom vseh obveznosti in seštevkom vseh terjatev posameznega člana plačilnega sistema na podlagi nalogov za poravnavo v obračunskem obdobju. Neto poravnava je lahko izvršena:
  - a) *dvostranski pobot* vzajemnih terjatev in obveznosti med dvema članoma plačilnega sistema. Za vsakega člana se izračunajo neto pozicije (obveznosti

---

¹⁴¹ Trstenjak, Mojca: Pravne podlage plačilnega prometa v EU, 2007, str. 22

¹⁴² Ibidem.

ali terjatve) do vsakega drugega člana sistema. Del obveznosti, ki se pobota se šteje za poravnane v trenutku, ko so medsebojne pozicije ugotovljene, preostanek pa se poravna s prenosom denarnih sredstev med člani sistema.

- b) večstranska izravnava vseh obveznosti in terjatev posameznega člana plačilnega sistema do vseh ostalih članov sistema (kliring). Za posameznega člana se izračuna ena neto pozicija (obveznost ali terjatev) do sistema kot celote oziroma do vseh preostalih članov skupaj. Posamezni član je v razmerju do sistema neto dolžnik ali neto upnik. Celotne obveznosti so poravnane šele, ko vsi člani poravnajo svojo neto pozicijo do sistema.

5.2.2. IZVAJALCI PLAČILNEGA PROMETA (PONUDNIKI PLAČILNIH STORITEV)

Izvajalci plačilnega prometa so:

- banka oziroma hranilnica, ki opravlja storitev plačilnega prometa na podlagi dovoljenja Banke Slovenije (BS);
- podružnica tuje banke, ki je pridobila dovoljenje BS za ustanovitev po Zakonu o bančništvu (ZBan);
- banka države članice EU, ki je ustanovila podružnico na območju Slovenije oziroma je pooblaščen neposredno opravljati bančne storitve na območju Slovenije, oboje v skladu z ZBan;
- hranilno kreditna služba;
- Banka Slovenije, če zakon tako določa;
- druge pravne osebe, ki izpolnjujejo posebne pogoje, ki jih predpiše BS in pridobijo dovoljenje BS.¹⁴³

Pristojnosti in naloge BS so opredeljene v Zakonu o Banki Slovenije, pristojnosti v zvezi s plačilnim prometom pa urejata ZPlaP in Zakon o javnih financah. Plačilni promet **BS** opravlja le, kadar tako določa zakon. BS vodi račune bank, hranilnic, hranilno kreditnih služb, račune

---

¹⁴³ Drugi odstavek 4. člena ZPlaP.

drugih finančnih institucij ter račune države in občin. Vodenje računov države in občin pri BS je povezano z vzpostavitvijo enotnega zakladniškega računa. BS vodi en račun države oziroma občine, ta pa je razdeljen na podračune po posameznih proračunskih uporabnikih. Podračune enotnega zakladniškega računa pa vodi Uprava RS za javna plačila – UJP (organ v sestavi ministrstva za finance). Proračunski uporabniki predlagajo plačilna navodila UJP, ta pa za plačila iz posameznega enotnega zakladniškega računa predlaga plačilne naloge BS, ki jih izvrši.

Privilegirani izvajalci plačilnega prometa (banke, hranilnice, hranilno kreditne službe) lahko opravljajo vse storitve plačilnega prometa, če imajo za to dovoljenje BS. Pridobitev dovoljenja je vezano na pogoje¹⁴⁴ in kriterije za opravljanje plačilnega prometa, ki jih predpiše BS in jih morajo banke izpolnjevati. ZPlaP med privilegiranim izvajalci plačilnega prometa izrecno določa še banke s sedežem v drugi državi članici EU, ki lahko po načelu enotne licence za bančne in druge finančne storitve v Sloveniji opravljajo te storitve brez dodatnega dovoljenja BS. Posebna kategorija izvajalcev plačilnega prometa so tudi banke s sedežem v drugih državah (nečlanicah), ki opravljajo bančne in finančne storitve preko podružnic, ki morajo za vsako storitev, ki jo opravljajo v Sloveniji, pridobiti dovoljenje BS.

Posebni nepriviligirani izvajalci plačilnega prometa so druge pravne osebe, ki nimajo statusa banke, a lahko opravljajo posamezne storitve plačilnega prometa, če predhodno pridobijo dovoljenje BS. Kljub temu, da se štejejo za izvajalce plačilnega prometa, pa jim zakon prepoveduje opravljanje storitev vodenja TRR. Posamezne storitve plačilnega prometa opravljajo na podlagi pogodbenega razmerja z enim od privilegiranih izvajalcev plačilnega prometa, ki lahko v skladu z ZPlaP vodijo TRR oziroma sprejemajo gotovinske pologe, v breme katerih se izvršujejo plačila. Pogodba mora opredeljevati vrsto in naravo posamezne storitve, ki jo opravlja druga oseba, njen obseg ter porazdelitev odgovornosti v zvezi z opravljanjem te storitve v razmerju do uporabnika plačilne storitve.

Obseg subjektov, ki lahko opravljajo plačilne storitve (oz. storitve plačilnega prometa) po ZPlaP in Direktivi, je primerljiv z nekaterimi razlikami:

- **institucije za izdajo elektronskega denarja** po ZPlaP niso uvrščene med izvajalce plačilnih storitev, saj storitev izdajanja elektronskega denarja ni opredeljena kot storitev plačilnega prometa, storitve pa opravljajo na podlagi posebnega dovoljenja po ZBan;
- **poštne in plačilne institucije** lahko po ZPlaP opravljajo storitve plačilnega prometa le v okviru določb za pridobitev dovoljenja za druge pravne osebe (tretji odstavek 4. člena ZPlaP);
- na podlagi posebne pogodbe z BS lahko storitve plačilnega prometa opravlja tudi **organ, pristojen za javna plačila.**

5.2.2.1. DOVOLJENJE ZA OPRAVLJANJE STORITEV PLAČILNEGA PROMETA

Za opravljanje storitev plačilnega prometa morajo banke na podlagi določb ZBan pridobiti posebno dovoljenje BS. Pridobijo ga, če izpolnjujejo pogoje, ki jih določa ZPlaP oziroma Sklep o kriterijih in pogojih za pridobitev dovoljenja za opravljanje storitev plačilnega prometa. Druge osebe (neprivilegirani izvajalci plačilnega prometa) pridobijo dovoljenje za opravljanje posameznih storitev plačilnega prometa na podlagi določb ZPlaP, če izpolnjujejo pogoje, ki jih za pridobitev dovoljenja določa zakon oziroma podzakonski predpis. ZBan ureja poslovanje bank kot specialni predpis. Za druge osebe se uporablja izključno ZPlaP kot splošni predpis, ki ureja opravljanje storitev plačilnega prometa in določa pogoje za pridobitev dovoljenja in opravljanje nadzora.

Dovoljenje za opravljanje storitev plačilnega prometa je **enotno**, tako za plačilni promet v državi kot za plačilni promet s tujino. Za hranilnice in hranilno kreditne službe velja omejitev, da smejo opravljati bančne in druge finančne storitve v tujih valutah (razen menjalniških poslov) le, če za to pridobijo posebno dovoljenje BS (drugi odstavek 228. člena ZBan).

---

¹⁴⁴ Pogoje določa Sklep o kriterijih in pogojih za pridobitev dovoljenja za opravljanje storitev plačilnega prometa, Uradni list RS št. 41/2007.

BS opravlja nadzor nad izvajalci in nad izvajanjem plačilnega prometa ter v primeru kršitev izreka ukrepe oziroma sankcije. Če je ugotovljena kršitev izvajalca, ki ima status banke oziroma hranilno kreditne službe, izreče BS ukrepe po ZBan. Nadzor BS nad drugimi izvajalci plačilnega prometa določa ZPlaP. Ugotovljene kršitve se obravnavajo kot prekrški, ki jih ugotavlja BS in zanje izreka tudi sankcije. Kot skrajno posledico ZPlaP predvideva odvzem dovoljenja za opravljanje posameznih storitev plačilnega prometa.

5.2.2.2. ODGOVORNOST IZVAJALCEV PLAČILNEGA PROMETA

Izvajalec plačilnega prometa je **objektivno odgovoren** za škodo, ki nastane nalogodajalcu oziroma prejemniku plačila zaradi *neizvršitve ali nepravilne izvršitve* plačila na podlagi plačilnega naloga ali nakazila oziroma zaradi *zamude* z izvršitvijo naloga za plačilo. V razmerju do imetnika računa izvajalec odgovarja tudi za škodo, ki nastane zaradi ravnanja oseb, ki na podlagi posebnih razmerij z izvajalcem sodelujejo pri izvršitvi plačila. Odgovornosti se lahko razbremeni le, če dokaže, da je vzrok za neizvršitev oziroma nepravilno izvršitev naloga za plačilo oziroma za zamudo z izvršitvijo naloga za plačilo:

- dogodek, ki je zunaj njegovega poslovanja in ga ni mogel pričakovati niti se njegovim posledicam ni mogel izogniti ali jih odvrniti (višja sila),
- napačen oziroma pomanjkljiv nalog za plačilo ali drugo ravnanje nalogodajalca, ki ga ni mogel pričakovati, niti se njegovim posledicam ni mogel izogniti ali jih odvrniti (ravnanje nalogodajalca ali koga tretjega).

Obveznost povračila škode ni avtomatična, ampak jo mora oškodovanec uveljavljati z zahtevkom pri izvajalcu.

Za izvrševanje nalogov za čezmejno plačilo veljajo posebne določbe ZPlaP glede odgovornosti izvajalcev plačilnega prometa, ki sodelujejo pri izvršitvi (30f. člen). Posebne določbe veljajo glede višine škode, za katero odgovarja izvajalec plačilnega prometa. Izvajalec je v primeru nepravilne izvršitve dolžan nalogodajalcu povrniti znesek plačila le do višine 12.500 EUR ter zamudne obresti. Preostali del pa je dolžan povrniti le v primeru, če je do napake pri izvršitvi plačila prišlo zaradi razlogov na njegovi strani – krivdna odgovornost.

Prav tako posebne določbe urejajo postopek izplačila odškodnine, po katerih mora izvajalec nalagodajalcu povrniti škodo najkasneje v roku 14 dni od uveljavitve zahteve.

5.3. PLAČILNI INSTRUMENTI

5.3.1. PLAČILNI INSTRUMENTI V SLOVENIJI

Plačilni instrumenti se v Sloveniji izvajajo na podlagi medbančnega dogovora (*Dogovor o načinu poslovanja s plačilnimi instrumenti: posebno položnico, posebno nakaznico, trajnim nalogom, direktno obremenitvijo in direktno odobritvijo, ZBS, Ljubljana, 2007*), ki so ga sprejele članice ZBS. Z dogovorom so določeni postopki, procesi in standardi pri poslovanju s plačilnimi instrumenti, ki so vsebovani v dogovoru.

- a) Posebna položnica je standardiziran papirni kreditni¹⁴⁵ instrument, ki ga upnik izda dolžniku za poravnavo plačil malih vrednosti in s katerim dolžnik poravnava svoje obveznosti do upnika.
- b) Posebna nakaznica je standardiziran papirni debetni¹⁴⁶ plačilni nalog, ki ga upniku izstavi banka izdajateljica (po nalogu naročnika) z namenom izplačila denarnega zneska pri banki podpisnici medbančnega dogovora.
- c) Trajni nalog je kreditni plačilni instrument, ki omogoča, da plačnik oziroma dolžnik (imetnik TRR) pooblasti svojo matično banko, da ta poravnava njegove obveznosti ali obveznosti dolžnika, ki se ponovijo vsaj petkrat, v breme njegovega računa in v korist TRR ali drugega računa, pri matični ali drugi banki, podpisnici dogovora.
- d) Direktna obremenitev¹⁴⁷ je standardizirani elektronski debetni plačilni instrument, ki omogoča poravnavo obveznosti dolžnika do upnika z neposredno obremenitvijo

---

¹⁴⁵ Credit – up, dobro, pripisati v dobro.

¹⁴⁶ Debit – dolg, obremenitev, pripisati v breme.

¹⁴⁷ Predvsem za poravnavanje na primer stroškov komunale, elektrike.

plačnikovega računa. Upnik in njegova matična banka morata skleniti pogodbo za poravnavanje obveznosti z direktno obremenitvijo. Plačnik s posebnim pooblastilom, ki ga podpiše pri matični banki ali upniku, pooblašča (1) banko, da za poravnavo njegovih obveznosti z njegovega računa nakaže sredstva na račun upnika, ter (2) upnika, da pod določenimi pogoji na določen datum banki predloži nalog za obremenitev njegovega računa v višini zneska nastale obveznosti. Najmanj osem dni pred izvršitvijo plačila mora upnik obvestiti plačnika o nameravani obremenitvi, plačnik pa ima pravico, da v predpisanih rokih ugovarja ali pri banki prekliče izvršitev plačila.

- e) Direktna odobritev je standardiziran elektronski kreditni plačilni instrument, ki omogoča, da nalogodajalec nakaže v dobro prejemnika nakazilo (npr. plače, pokojnine). Prejemnik nakazila mora pooblastiti nalogodajalca, da mu ta nakaže denarna sredstva. V ta namen mora prejemnik nalogodajalcu sporočiti številko svojega TRR, kar na nek način predstavlja pogodbo za izvajanje direktne odobritve med upnikom in dolžnikom.

5.3.2. PLAČILNI INSTRUMENTI SEPA IN SLOVENIJA

5.3.2.1. KREDITNA PLAČILA

Kreditni plačilni instrumenti, ki se uporabljajo v Sloveniji, so posebna položnica, trajni nalog, direktna odobritev, kreditna plačila izvršena preko žiro kliringa¹⁴⁸ in čezmejna plačila v evrih.

---

¹⁴⁸ Žiro kliring je plačilni sistem namenjen izvrševanju medbančnih plačilnih nalogov malih vrednosti (do vrednosti 50.000 EUR).

Tabela 3: Prikaz kreditnih plačil v Sloveniji v letu 2006

Vrsta kreditnega plačila	Število transakcij	Delež	Vrednost transakcij v 000 EUR (2006)	Vir podatkov
Kreditna plačila, izvršena preko ŽK sistema (BS)	52.108.939	45,5 %	22.921.883	BS – Žiro kliring
Čezmejna plačila v evrih	985,000	0,9 %	16.127.683	BS – Finančna statistika
Trajni nalogi	1.126.099	1,0 %	62,717*	Bankart
Posebne položnice	56.855.733	49,7 %	2.417.922*	Bankart
Direktne odobritve	3.375.079	2,9 %	809.840*	Bankart
Skupaj	114.450.850		42.340.045	

*Ocena na podlagi podatkov za obdobje september – december 2006.

Povzeto po: Jamnik, Zlatko, SEPA kreditna plačila – skupni enotni plačilni sistem v evrih; Bančni vestnik 2007/7-8, str. 6

Za uvedbo shem SEPA za kreditna plačila (SEPA Credit Transfer, SCT) je bil izbran koncept postopnega nadomeščanja obstoječih nacionalnih instrumentov in shem. Že januarja 2008 bodo slovenske banke morale svojim komitentom ponuditi kreditna plačila SEPA. Poleg vseh obstoječih načinov in plačilnih instrumentov bodo morale ponuditi še dodatno kreditno plačilo SEPA. **Slovenske banke in njihovi komitenti pa bodo lahko uporabljali kreditna plačila SEPA šele po uspešno izvedenih testiranjih in ko bodo vključene v izbrano klirinško hišo, ki je kompatibilna s SEPA ter s podpisom ustrezne pristopne izjave k shemi SCT.**

Na podlagi Pravilnika za SEPA kreditna plačila (verzija 2.2., potrjena 13.12.2006) je bila opravljena analiza kreditnih plačil. Ugotovljeno je bilo naslednje:

- da bistvenih razlik med nacionalno shemo in shemo SEPA ni, razen procesiranja zavrnitve naloga oziroma vračila sredstev, kjer banke ravnajo različno;
- glede podatkov v procesu kreditnih plačil:
  - domača shema ne predvideva identifikacijske šifre nalogodajalca oziroma prejemnika plačila, zato je predvidena aktivnost uvedbe ustreznega standarda ter prilagoditev pravil v bankah (rok izvedbe še ni določen, saj ta šifra še ni definirana pri Evropskemu svetu za plačila, EPC);
  - posredovanje BIC s strani stranke banki v domačem plačilnem prometu ni predvidena z domačo shemo (ni niti potrebno, saj banka določi BIC na osnovi IBAN oz. BIC);
  - potrebno bo dopolniti nalogodajalčeve reference kreditnega plačila v čezmejnem plačilnem prometu;
  - vnesti bo potrebno identifikacijo sheme SEPA;
  - domača shema ne predvideva posebnega sporočila za zavrnitev oziroma vračilo, ki bi zajemalo tudi vse atribute prejetega naloga, kjer je posebej pomembno, da bodo ob uvedbi tega sporočila komitenti ustrezno obveščeni;
  - v obvestilu o prejetem plačilu domača shema ne predvideva vseh podatkov, ki jih zahteva SEPA shema (na primer ni naziva nalogodajalca za fizične osebe in namen plačila pri prilivih iz tujine).
- z domačo shemo pa so predvideni dodatni podatki za statistiko, česar ni v shemi SEPA in bo potrebno ukiniti.

5.3.2.2. *DIREKTNE OBREMENITVE*

Debetni plačilni instrumenti, ki se uporabljajo v Sloveniji, so direktna obremenitev, posebna nakaznica in ček¹⁴⁹.

---

¹⁴⁹ Ček in posebna nakaznica nista predmet prilagoditve shemi SEPA.

Tabela 4: Prikaz števila transakcij in vrednosti posameznega debetnega instrumenta v letu 2006

Vrsta debetnega plačila	Število transakcij 2006	Vrednost v 2006 v 000 EUR	Vir podatka
Direktna bremenitev	7.926.897	331.430*	Bankart – Zbirni center (ZC)
Posebna nakaznica	192.261	44.185*	Bankart – ZC
Unovčeni čeki	921.000	83.580	BS – Bilten

*Ocena narejena na podlagi podatkov za obdobje september – december 2006

Povzeto po: Stanovnik Marjeta, SEPA Direktne obremenitve; Bančni vestnik 2007/7-8, str. 9

Zaradi pričakovanega zamika pri implementaciji direktnih obremenitev SEPA (SEPA direct debit, SDD) v leto 2009 so v Sloveniji pričeli s pripravami spremembe načrta implementacije SDD. V proces priprav in testiranja uporabe SDD bodo banke morale vključiti tudi uporabnike teh plačilnih storitev, tako da morajo čimprej vzpostaviti načrtno komunikacijo z njimi. Tako bodo uporabniki seznanjeni s spremembami, ki prihajajo ter se nanje pripravili.¹⁵⁰

Na podlagi analize direktnih obremenitev na ravni procesov, ki so opredeljeni v Pravilniku za SEPA direktne obremenitve (SEPA EDD Rulebook, verzija 2.2., potrjena 13.12.2006), je bilo ugotovljeno naslednje:

- domača shema za direktne obremenitve zajema procese, ki jih vsebuje SEPA shema, ne predvideva pa procesa samoiniciativnega vračila že plačane obveznosti s strani upnika;
- razlike pri posameznih procesih:

¹⁵⁰ Stanovnik, Marjeta: SEPA Direktne obremenitve, Bančni vestnik 2007/7-8, str. 10

- mandat se po shemi SEPA ureja med upnikom in dolžnikom, dolžnikova banka pa dobi podatek o danem mandatu dolžnika šele s prvim podatkom o direktni obremenitvi s strani upnikove banke;
- izmenjava podatkov o izdanem dolžnikovem mandatu med upnikom in dolžnikom lahko poteka v papirni obliki, elektronsko ali po B2B¹⁵¹ elektronski poti;
- po shemi SEPA morajo upniki urediti evidenco in hrambo prejetih mandatov dolžnikov;
- upniki morajo preko svoje banke ob zapadlosti posameznih plačil poleg podatkov o plačilu posredovati vedno še podatke o mandatu dolžnika;
- po domači shemi se mandat nahaja le v papirni obliki, zato tudi ne upošteva načela STP (v tem primeru ni potrebe po elektronskem podpisu);
- roki za preklic se po domači shemi in shemi SEPA razlikujejo;
- po domači shemi je izvajanje direktne obremenitve omejeno na tri termine na mesec, v shemi SEPA pa se te lahko izvajajo vsak dan;
- shema SEPA ne omejuje zneska, ki je lahko izvršen preko te sheme, na podlagi medbančnega dogovora pa ta omejitev obstaja v Sloveniji;
- shema SEPA ne predvideva omejitve glede na namen plačila, nacionalna shema pa omejuje uporabo sheme direktnih obremenitev,
- krajši rok za predhodno obveščanje dolžnika;
- podatki o mandatu niso vsebovani v podatkih ob transakcijah po domači shemi;
- roki za pošiljanje podatkov banki so drugačni;
- po domači shemi se ne kontrolira posamezen nalog in ob napaki se zavrne celotna datoteka in ne zgolj napačen nalog;
- po domači shemi sta podatkovni in finančni tok ločena (podatki se posredujejo preko zbirnega centra, poravnava pa preko plačilnih sistemov);
- v domači shemi se poravnava le dejansko plačilo s strani dolžnika, ne pa vsako plačilo, ki ni bilo pravočasno preklicano;
- po domači shemi banka ne sme obremeniti upnikovega računa brez njegovega naloga, banka dolžnika ne vrača denarja dolžniku, med bankami ni zahtevkov za vračilo sredstev.

---

¹⁵¹ Business-to-business (medpodjetno poslovanje).

Na področju izvajanja SDD v Sloveniji obstajajo odprta vprašanja¹⁵². Po ZPlaP je imetnik TRR izključno pristojen za izdajo naloga za plačilo s svojega računa, zato banki ni dovoljeno posegati na račun upnika. Po shemi SDD pa lahko banka upnika bremeni račun upnika za zavrnjene oziroma izločene transakcije. Ob nespremenjeni zakonodaji bi tako banke nosile tveganja za izvršena vračila dolžnikom. Banka upnika je soočena s tveganji tudi v primeru, ko upnik zapre račun pri svoji banki in dolžnik upravičeno zahteva vračilo sredstev. Po shemi SDD je banka upnika dolžna v primerih upravičenih zahtev za vračilo sredstev le-ta vrniti v roku do 13 mesecev po izvršeni in plačani SDD na računu dolžnika.

Vzpostaviti bo potrebno postopke za zmanjšanje tveganj v primeru nezadostnega kritja na računu dolžnikov. V optimalnih rokih bodo banke preverjale kritja na računih dolžnikov, termini preverjanja pa morajo biti opredeljeni tako, da se bo upošteval čim večji delež prilivov na računu dolžnikov za uspešno izvedbo SDD na datum valute. Istočasno pa mora banka poslati ugovore na SDD pred izvršeno poravnavo oziroma zagotoviti pošiljanje zahtevkov za vračilo sredstev za poravnane SDD, ki jih ni bilo možno izvršiti zaradi nezadostnega kritja na računih dolžnikov.

5.3.2.3. *KARTIČNA PLAČILA*

Razvoj kartičnega poslovanja v Sloveniji je bil zelo dinamičen. Povsem domače kartične sheme so **Activa**, ki jo izdajajo banke-članice kartičnega sistema Activa in jo upravlja Banka Koper, **Karanta**, ki jo izdajajo banke-članice kartičnega sistema Karanta in jo upravlja Nova Ljubljanska banka in **BA shema**, ki jo izdajajo in upravljajo vse banke, vključene v to domačo debetno shemo. Domače kartične sheme, ki so povezane z mednarodnimi, so:

- BA, ki so povezane s kartično shemo Maestro,
- Activa, ki so povezane s kartičnimi shemami Maestro in Visa-Electron (debetne kartice) ter z MasterCard in Visa (kreditne kartice).

Tabela 5: Razvoj kartičnega poslovanja v Sloveniji 1997-2006

Leto	Št. transakcij na preb.	Povprečni znesek transakcije v EUR		Število kartic na prebivalca		
		Kreditna	Debetna	Kreditne	Debetne	Skupaj
1997	15,5	19,27	22,16	0,3	0,1	0,4
1998	19,7	20,15	23,64	0,3	0,4	0,7
1999	24,7	21,22	23,81	0,3	0,5	0,8
2000	32,9	25,86	27,85	0,4	0,7	1,1
2001	40,7	27,02	25,76	0,4	0,7	1,1
2002	43,5	29,05	27,35	0,4	0,9	1,3
2003	48,7	29,28	27,51	0,5	1,2	1,7
2004	52,4	30,86	29,79	0,5	1,2	1,7
2005	56,3	32,04	30,33	0,5	1,2	1,7
2006	60,6	32,39	30,52	0,6	1,2	1,8

Povzeto po: Nabergoj, Gojmir: Kartično poslovanje v pogojih enotnega območja plačil v evrih; Bančni vestnik 200/7-8, str. 29

Kartična plačila SEPA zelo na splošno ureja kartični okvir SEPA (SEPA Card Framework, SCF). Pokriva plačilno funkcijo kartic v evrih in zagotavlja enotno plačilno okolje za banke, plačilne sheme in procesorje. Zahteve kartičnega poslovanja SEPA so predvsem:

- potrebno je zagotoviti, da bo EMV tehnologija (čipi) polno zaživela do 1.1.2011,
- imetniki kartic lahko izbirajo med različnimi konkurenčnimi kartičnimi shemami pod enakimi pogoji,
- trgovcem s prodajnimi mesti mora biti omogočena svobodna izbira posamezne SEPA, kartičnemu okviru prilagojene kartične sheme in banke pridobiteljice,

¹⁵² Gornik, Irena: SEPA Direktne obremenitve, Bančni vestnik 2007/7-8, str. 14

- po letu 2010 morajo biti v uporabi samo SEPA kartičnemu okviru skladne kartice,
- vsaka kartična shema mora uveljaviti enotne medbančne provizije.¹⁵³

Banke imajo do SCF različne obveznosti glede na vlogo, v kateri se lahko znajdejo¹⁵⁴:

- banke izdajateljice (kartic) lahko s 1. januarjem 2008 začnejo tržiti skladne kartice SCF (EMV). Do konca leta 2010 pa morajo iz obtoka vse neskladne kartice.
- banke pridobiteljice morajo trgovcem s 1. januarjem 2008 zagotoviti sprejem kartic od katerekoli kartične sheme SCF.
- če se banke nahajajo v delovnih telesih ali strokovnih organih morajo poskrbeti za odstranitev vseh tehničnih ovir.
- če so banke lastnice kartičnih shem, morajo poskrbeti za njihovo skladnost s standardi SCF, zagotoviti ločenost upravljanja in procesiranja, vzpostaviti enotne pogoje članstva v kartični shemi in omogočiti svojim članicam enotno licenco za poslovanje v celotnem SEPA okolju.

Na podlagi primerjave¹⁵⁵ med domačimi kartičnimi shemami in SEPA kartičnim okvirom, so bile ugotovljene naslednje potrebne aktivnosti:

- uvajanje EMV tehnologije,
- prilagoditev domačih kartičnih shem SEPA kartičnem okviru:
  - domačo kartično shemo lahko nadomestijo z mednarodno shemo SEPA,
  - pridružijo se lahko drugi SCF skladni shemi, ki nosi odgovornost in ne banka ali
  - oblikujejo »co-branding« opcijo v prehodnem obdobju z eno izmed mednarodnih shem, ki je skladna s SCF, a morajo najkasneje do leta 2011 odločiti za izbiro ene izmed zgornjih dveh opcij;
- uskladitev domačih medbančnih provizij z zahtevami SEPA;
- ločitev procesiranja od funkcije upravljanja kartične sheme pri domačih kartičnih shemah;

---

¹⁵³ ZBS: SEPA nacionalni program Slovenija, verzija 2.3., Ljubljana, 2007, str. 14

¹⁵⁴ Nabergoj, Gojmir: Kartično poslovanje v pogojih enotnega območja plačil v evrih; Bančni vestnik 2007/7-8, str. 20

¹⁵⁵ Na podlagi Vmesnega poročila EK na kartičnem področju (Interim report I – Payment cards, april 2006).

- učinkovito procesiranje vseh produktov, ki so skladni s SEPA kartičnim okvirom, s strani procesnih centrov;
- poslovanje na bankomatih v nacionalnem in vsaj še v angleškem jeziku.

5.4. PLAČILNA INFRASTRUKTURA

5.4.1. PLAČILNA INFRASTRUKTURA V SLOVENIJI

Leta 1998 je bil v Sloveniji vzpostavljen sistem BPRČ (bruto poravnava v realnem času), ki je bil namenjen poravnavi plačil velikih vrednosti in nujnih plačil. Zaradi velikega števila plačil malih vrednosti je Banka Slovenije (BS) vzpostavila istega leta še žiro kliring-sistem, ki je namenjen obdelavi velikega števila kreditnih plačil. V zadnjih letih se je v EU začela integracija plačilnih sistemov, ki poteka na dveh ravneh:

- med sistemi za poravnavo plačil velikih vrednosti, sistem TARGET¹⁵⁶
- ter sistemi EURO1¹⁵⁷, STEP1¹⁵⁸ in STEP2, ki so v rokah EBA, za poravnavo plačil malih vrednosti.

Skupna integracija na obeh ravneh pa vodi v sistem SEPA.

Z vstopom v EU je tudi Slovenija morala zagotoviti (ne)posredno dostopnost bank prek vse-evropskega sistema plačil malih vrednosti STEP2. BS je pristopila k oblikovanju in vzpostavitvi skupne vstopne točke do sistema STEP2, z namenom zagotoviti enakopraven in nevtralen dostop do sistema STEP2. BS je od novembra 2004 neposredna udeleženka sistema STEP2. Skupna vstopna točka pa omogoča poslovnim bankam posredno udeležbo v sistem

---

¹⁵⁶ Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express transfer.

¹⁵⁷ Namenjen je poravnavi plačil srednje vrednosti in plačil, ki niso časovno kritična. Namenjen je tudi poravnavi čezmejnih plačil malih vrednosti, ki izvirajo iz sistemov STEP1 in STEP2, poravnava plačil iz EURO1 pa se izvaja preko sistema TARGET.

¹⁵⁸ Omogoča procesiranje čezmejnih plačil malih vrednosti v evrih, omogočil naj bi skrajšanje časa za izvršitev plačil in pospešil uporabo standardov za dvig stopnje avtomatske obdelave plačil v bankah (STP). Udeleženke sistema STEP1 poravnajo svoje dnevne pozicije preko ene od udeleženk sistema EURO1, ki deluje kot njihova poravnalna banka. Na tak način jim je zagotovljen posreden dostop do sistema EURO1.

STEP2 preko BS, tako da te pošiljajo in sprejemajo plačila v/iz sistema STEP2 zgolj preko BS in preko BS se izvaja tudi poravnava¹⁵⁹.

TARGET je sistem za medbančni prenos sredstev v evrih znotraj EU. Znotraj sistema TARGET se poravnava zgolj plačila v evrih, ob čim nižji ceni, visoki varnosti in v zelo kratkem času. Države se lahko v sistem vključijo še pred prevzemom evra, z njegovim prevzemom pa vključitev postane obvezna. BS in banke so se vključile v sistem TARGET julija 2005 preko nemške centrale banke in njenega sistema za bruto poravnavo v realnem času (real time gross settlement, RTGS^{plus}), vendar zgolj v obliki začasne rešitve. Sprejeto je bilo stališče, da se bo BS in banke vključile v TARGET2, ki bo postavljen v letu 2007 in bo nadomestil TARGET (in odpravil njegove pomanjkljivosti¹⁶⁰), migracija pa bo izvedena v letu 2008.

5.4.2. INFRASTRUKTURA SEPA IN SLOVENIJA

Sheme SEPA za kreditne prenose in direktne obremenitve vsebujejo pravila in standarde, ki zagotavljajo enostavnost osnovnih plačilnih instrumentov znotraj SEPA, omogočajo ločitev plačilne sheme od infrastrukture, znotraj katere se plačila obdelujejo, ključnega pomena pa je interoperabilnost, ki je povezana z dosegljivostjo bank. Banke bodo sposobne prejeti in poslati plačilo v formatu SEPA. Vendar da bi slovenske banke izpolnile obveznost dosegljivosti, se bodo morale vključiti v eno od skladnih plačilnih infrastruktur SEPA. Na voljo imajo dve možnosti:

- vključitev v eno od vseevropskih plačilnih infrastruktur ali
- vključitev v lokalno infrastrukturo, prilagojeno zahtevam SEPA, ki bi prek povezave z vseevropsko infrastrukturo zagotavljala dosegljivost.

---

¹⁵⁹ BS je z vstopom v sistem STEP2 prevzela tudi funkcijo skupne vstopne točke za Slovenijo, kar pomeni, da lahko sprejema plačila tudi za tiste izvajalce plačilnega prometa v Sloveniji, ki se niso oz. se ne bodo opredelili za (ne)posredno vključitev v sistem.

¹⁶⁰ Na primer slaba razpoložljivost TARGET glede na veliko število sistemov, neenotni standardi in neenotne funkcionalnosti, ipd.

BS je razvila koncept SEPA-infrastruktura za mala plačila (SIMP), ki bi bila v celoti vzpostavljena na novo, brez povezave z obstoječo plačilno infrastrukturo in brez podpore današnjim plačilnim instrumentom. Možnosti za vzpostavitev infrastrukture v skladu s konceptom SIMP še ni mogoče oceniti.¹⁶¹

Dejstvo je, da danes v Sloveniji ne obstaja ustrezna klirinška hiša, ki bi ustrezala zahtevam shem SEPA in je tudi ne bo s 1. januarjem 2008, ko naj bi slovenske banke že izvajale kreditna plačila SEPA.¹⁶² Zato je bilo potrebno vzpostaviti začasno rešitev, ki jo je oblikovala BS in na podlagi katere bo bankam omogočena dosegljivost prek sistema STEP2 za kreditne prenose SEPA (SEPA STEP2), ki ga bo oblikovala EBA Clearing.¹⁶³ S klirinško hišo SEPA se bodo banke povezale prek skupne vstopne točke kot posredne udeleženske. Banke, ki so v tuji lasti, pa se bodo lahko povezale v klirinško hišo kot posredne udeleženske prek svoje matične banke, ki je neposredna ali posredne udeleženska klirinške hiše. S takim načinom vključitve slovenskih bank se bo omogočilo procesiranje domačih in čezmejnih kreditnih plačil po pogojih sheme za kreditna plačila z letom 2008, hkrati pa bodo izpolnjene vse zahteve Direktive za v prihodnje.¹⁶⁴ Začasna rešitev sicer zmanjšuje časovni pritisk na vzpostavitev nove infrastrukture v bančnem okolju, a je hkrati spodbuda za hitro dokončanje aktivnosti zaradi nepopolnosti, ki jo predstavlja začasna rešitev (na primer ni primerljiva po učinkovitosti procesiranja domačih plačil v formatu SEPA, kot je danes na voljo v žiro kliringu).

---

¹⁶¹ Anko, Simon: SEPA infrastruktura v Sloveniji; Bančni vestnik 2007/7-8, str. 52

¹⁶² Jamnik, Zlatko: SEPA kreditna plačila – skupni enotni plačilni sistem v evrih; Bančni vestnik 2007/7-8, str. 5

¹⁶³ Anko, Simon: SEPA infrastruktura in Slovenija, 2007, str. 54

¹⁶⁴ Jamnik, Zlatko: SEPA kreditna plačila – skupni enotni plačilni sistem v evrih, 2007, str. 6

6. ZAKLJUČEK

Evropska komisija je leta 2001 z Uredbo 2560 o čezmejnih plačilih v evrih uveljavila načelo nediskriminacije med domačimi in čezmejnimi plačili v evrih, z namenom olajšati negotovinsko plačevanje strankam, hkrati pa je s tem posegla v dohodke bank. Bančni sektor in preostali izvajalci plačilnih storitev¹⁶⁵ so morali v skladu z Uredbo 2560 znižati stroške čezmejnih plačil v evrih na raven stroškov, ki veljajo z domača plačila. Potrošniki oziroma uporabniki plačilnih storitev morajo zgolj posredovati IBAN (International Bank Account Number) in BIC (Bank Identifier Code) imetnika računa, ki mu nakazujejo sredstva. Na podlagi Uredbe je tako prišlo do znižanja stroškov za čezmejna plačila v evrih brez znatnega povišanja stroškov za domača plačila. Uredba spodbuja k razvoju in investiranju v plačilno infrastrukturo, ki naj bi na dolgi rok pripomogla k znižanju stroškov plačil.

Evropska komisija je v letu 2007 pripravila tudi predlog Direktive o plačilnih storitvah (Payment Services Directive, PSD¹⁶⁶), ki naj bi odstranila obstoječe pravne ovire na evropskem trgu plačilnih storitev. Namen PSD je uvesti novo čezmejno konkurenco, posledično pa bodo cene plačilnih storitev za uporabnike nižje. Direktiva bo omogočila oblikovanje ustreznega okolja, znotraj katerega se bo trg učinkovito razvijal. Zagotovljena bo večja konkurenca in transparentnost, poenotila se bodo pravila glede izvajanja plačilnih storitev ter varstva pravic potrošnikov. Z uveljavitvijo Direktive bo Slovenija morala poskrbeti za implementacijo vseh zahtev, ki jih Direktiva nalaga državam članicam. Izvesti bo potrebno prilagoditev nacionalne zakonodaje, imenovati organe za opravljanje posameznih nalog ter zagotoviti dosledno izvajanje in spoštovanje predpisov in drugih ukrepov na področju plačilnega prometa. Tako za Evropsko unijo kot za Slovenijo je uvedba plačilnih institucij novost. Veljavni Zakon o plačilnem prometu (Uradni list RS, št. 110/2006) bo

---

¹⁶⁵ 4. člen Zakona o plačilnem prometu določa, da so izvajalci plačilnega prometa lahko (1) banke oziroma hranilnice, (2) podružnice tujih bank, ki so pridobile dovoljenje Banke Slovenije za ustanovitev po Zakonu o bančništvu (ZBan), (3) banka države članice EU, ki je ustanovila podružnico na območju Slovenije oziroma je pooblaščen neposredno opravljati bančne storitve na območju Slovenije, oboje v skladu z ZBan, (4) hranilno kreditna služba, (5) Banka Slovenije, če tako določa zakon, in (6) druge pravne osebe, ki izpolnjujejo posebne pogoje, ki jih predpiše BS in pridobijo dovoljenje BS.

¹⁶⁶ http://ec.europa.eu/internal_market/payments/framework/index_en.htm

deležen velikih sprememb, predvsem pri opredelitvi plačilnih storitev, ureditvi obsega ponudnikov plačilnih storitev, v informiranju ter opredelitvi pravic in obveznosti uporabnikov in ponudnikov plačilnih storitev.

Evropska komisija je tako z Uredbo 2560 kot z Direktivo o plačilnih storitvah pripomogla k uveljavljanju projekta SEPA (Single Euro Payments Area), na podlagi katerega bodo vsa čezmejna negotovinska plačila v evrih postala tako učinkovita, varna in zanesljiva kot so danes domača plačila. Za uresničitev ciljev SEPA je bilo potrebno izoblikovati skupni pravni okvir (Direktiva o plačilnih storitvah) za področje plačilnih storitev, ki bo ustvaril pogoje za integracijo čezmejnih in domačih plačil.

S tem, ko je Uredba 2560 posegla v dohodke bank je spodbudila evropski bančni sektor k ustanovitvi Evropskega sveta za plačila (European Payments Council, EPC). EPC je bil ustanovljen z namenom, da bi se uresničila vizija, ki jo je leta 2002 evropski bančni sektor zapisal v Beli knjigi, imenovani "Evrodežela, naše enotno območje plačil"¹⁶⁷. Vizija se glasi::

»Mi, evropske banke in evropska združenja kreditnega sektorja:

- *delimo skupno vizijo, da so plačila znotraj Evrodežele domača plačila;*
- *združujemo sile za uresničitev te vizije v dobro evropskih strank, industrije in bank ter zato vzpostavljamo enotno območje plačil.«*

EPC prispeva k oblikovanju in koordinaciji vzpostavitve projekta SEPA. Z oblikovanjem pravilnikov sheme SEPA za kreditne prenose in direktne obremenitve ter okvira SEPA za kartično poslovanje je EPC pripomogel k razvoju vseevropske plačilne infrastrukture, ki je pomembna za znižanje stroškov čezmejnih plačil v evrih. EPC je kot ključno načelo sprejel ločitev plačilnih shem od infrastrukture. Slednja sodi na področje konkurence, v kateri se bo oblikovala takšna infrastruktura, v kateri bo mogoče plačevati, prejemati in poravnati vsa plačila v evrih, neposredno ali posredno.

Z vzpostavitvijo SEPA so nedvomno povezane velike začetne investicije, ki bodo na kratek rok znižale dobiček bank. Na dolgi rok, ko bodo sheme SEPA v celoti nadomestile

---

¹⁶⁷ EPC: »Euroland: Our Single Payment Area«, White paper, 5/2002

nacionalne sheme, se bodo stroški znižali zaradi možnih ekonomij obsega in inovacij (na primer e-invoicing¹⁶⁸). Zaradi čezmejne konkurence in z vstopom novih ponudnikov na trg se bodo učinki kazali tudi na dohodkovni ravni bank. Predvideni padec dobička (od 1,5% do 9%) ni prava spodbuda za izvajalce plačilnih storitev k uveljavitvi projekta SEPA. Celotni učinek uvedbe SEPA pa je za države EU pozitiven, saj bodo **koristi uporabnikov** plačilnih instrumentov in storitev SEPA **večje** od predvidenega padca dobička bank in drugih izvajalcev plačilnega prometa. Konkretno:

❖ Banke:

- s plačilnimi instrumenti in infrastrukturo SEPA bodo banke imele možnost razširiti svoje poslovanje in tako konkurirati na celotnem evroobmočju, poslovanje pa bodo lahko razširile tudi s pomočjo storitev z dodano vrednostjo (možnost novega vira dohodkov);
- potrebne bodo velike začetne investicije in spremembe, ki bodo prinesle koristi predvsem tistim institucijam, ki bodo prve in v največji meri sprejele nove tehnološke novosti in nudile inovativne storitve;
- v konkurenci bodo le uspešnejše banke večale obseg storitev plačilnega prometa in s tem uveljavile prednosti ekonomije obsega.

❖ Potrošniki:

- z enim samim bančnim računom bodo lahko opravljali vsa evrska kreditna plačila in direktne obremenitve na celotnem območju SEPA;
- potreba po uporabi gotovine se bo zmanjšala zaradi povečane učinkovitosti plačilnih kartic.

❖ Trgovci:

- banke pridobiteljice, ki obdelujejo kartična plačila za trgovce, bodo lahko obdelale vsa kartična plačila, tako domača kot čezmejna;

---

¹⁶⁸ Izdajanje in prejemanje e-računov.

- za obdelavo kartičnih plačil bodo trgovci lahko izbirali med vsemi pridobitelji znotraj območja SEPA, kar bo povečalo konkurenco, znižalo cene obdelave in njene stroške za uporabnike;
- zaradi večje standardizacije terminalov bo izbira njihovih ponudnikov večja, trgovci pa bodo lahko sprejeli večji nabor kartic z enim samim terminalom.

❖ Gospodarske družbe:

- svoja plačila v evrih bodo lahko opravile z enega bančnega računa in z uporabo enega niza plačilnih instrumentov SEPA (številne bančne račune, ki jih imajo odprte v različnih državah zaradi počasnosti čezmejnega plačilnega prometa, bodo lahko zaprle);
- za prilive in odlive se bo uporabljala enaka oblika plačil, s čimer bo poenostavljena tudi njihova obdelava;
- s pomočjo storitev z dodano vrednostjo bodo lahko gospodarske družbe nadalje optimizirale obdelavo plačil (čezmejna uporaba storitev z dodano vrednostjo je danes otežena zaradi različnih oblik in vsebine plačil, kar bo možno odpraviti s pomočjo standardiziranih shem plačil SEPA).

❖ Ponudniki infrastrukture:

- z ločitvijo shem od infrastrukture se bo povečala konkurenca med ponudniki infrastrukture, saj ti ne bodo več omejeni z državnimi mejami in bodo lahko svoje storitve opravljali na celotnem območju SEPA;
- interoperabilnost ponudnikov infrastrukture bo omogočena s pomočjo skupnega niza tehničnih standardov;
- centri za procesiranje kartic bodo lahko opravljali storitve za različne kartične sheme in pridobitelje na celotnem evroobmočju.

Časovno gledano je vzpostavitev projekta SEPA razdeljena na tri faze. V prvo fazo (faza načrtovanja) sodi priprava plačilnih shem SEPA za kreditne prenose in direktne obremenitve ter kartičnega okvira. Ta faza se je zaključila leta 2006, a nekaj dopolnitev sheme za kreditne prenose se je zgodilo še v letu 2007, shema za direktne obremenitve pa ima še odprto vprašanje mandata (Bohnec, Bančni vestnik 2007/7-8, str. 55). Druga je faza vzpostavitve

oziroma implementacije shem, okvirov in standardov. Do leta 2008 naj bi se zagotovila možnost uporabe novih plačilnih instrumentov SEPA. Uradni začetek SEPA je januar 2008. Z 29. januarjem 2008 bodo na voljo nova kreditna plačila SEPA. Vzpostavitev sheme SEPA za direktne obremenitve je vezana na implementacijo Direktive o plačilnih storitvah v vseh državah EU (najpozneje do 1. novembra 2009). Kljub temu pa bo bančni sektor lahko ponudil direktne obremenitve svojim komitenetom še pred implementacijo direktive v posamezni državi, pod pogojem, da so v celoti upoštevana pravila, ki jih določa Pravilnik za SEPA direktne obremenitve. Do leta 2008 naj bi EPC dokončno opredelil kartične standarde, saj naj bi bile z januarjem 2008 na voljo tudi plačilne kartice SEPA. Z letom 2008 prihaja zadnja faza, faza migracije, v kateri bodo vsi trije plačilni instrumenti (kreditni prenosi, direktne obremenitve in kartična plačila) SEPA na voljo **vzporedno** z obstoječimi domačimi plačilnimi instrumenti. Čas migracije pa naj ne bi trajal predolgo, saj takšna vzporedna obdelava domačih plačilnih instrumentov in plačilnih instrumentov SEPA ne bi omogočila udeležencem izkoristiti vse prednosti, ki jih prinaša SEPA.

Da bi se zagotovila pripravljenost na SEPA do leta 2008 morajo pri pripravi in vzpostavitvi SEPA sodelovati tudi nebančni sektor, predvsem državne institucije, podjetja in trgovci. Banke (in tudi državne institucije) naj bi informirale vse udeležence o ciljih in koristih, ki jih prinaša SEPA, ter jih pravočasno seznanile s ponudbo storitev SEPA. Bistvenega pomena je, da bodo potrebe strank zadovoljene. Raven storitev, ki so na voljo danes, se s SEPA ne bi smela zmanjšati, produkti in storitve SEPA pa bi morali biti boljši, tako po ceni kot kakovosti.

Potrebno bo ustvariti kritično maso za nove plačilne instrumente in zagotoviti dosegljivost (sposobnost doseči in biti dosežen) vseh bank območja SEPA (s pomočjo IBAN in BIC). Migracija naj bi vodila v nepovraten proces, produkti SEPA naj bi do konca leta 2010 dosegli kritično maso.¹⁶⁹ Za doseganje kritične mase bi bila idealna zgodnja uporaba instrumentov SEPA s strani javnega sektorja, saj se velik del BDP območja SEPA steka skozi javni sektor in bi lahko prav obseg plačil javnega sektorja vodil k uveljavitvi instrumentov SEPA v celotnem gospodarstvu.

---

¹⁶⁹ Plačilni produkti SEPA naj bi dosegli takšen obseg uporabe, da bo prišlo do njihove uveljavitve.

Uresničitev ciljev SEPA je nujna, da bi se zaključil proces uvedbe skupne valute in da bi se vzpostavil skupni evropski plačilni trg. Z uveljavitvijo SEPA bodo olajšana potovanja, selitve in študij znotraj območja SEPA. Upora proti uporabi kartic zunaj meja držav članic, zaradi velikih provizij, ne bo več, saj bodo stroški kartičnega poslovanja izenačeni tako za domačo kot čezmejno uporabo kartic.

Pred nami je triletno obdobje migracije, ko bodo potrošniki oziroma komitenti prišli v stik z novimi plačilnimi instrumenti in novostmi, ki jih prinaša SEPA ter se nanje prilagajali. Gre za čas, v katerem se bodo banke izkazale s ponudbo dodatnih opcijskih storitev in storitev z dodano vrednostjo ter s tem začele boj za ohranitev domačih strank in boj za obstanek. S pogumom in samozavestjo pa bodo pridobile stranke čez mejo (Bohnec, Bančni vestnik 2007/7-8, str. 57). Le tiste banke, ki bodo dobro pripravljene na SEPA, bodo še naprej uspešne.

7. LITERATURA IN VIRI

1. Anko, Simon: SEPA – kdaj in s kakšnimi učinki, Bančni vestnik št. 4, 2007
2. Anko, Simon: SEPA – zakaj že?, Bančni vestnik št. 1-2, 2007
3. Anko, Simon: Vključevanje slovenskega bančnega sektorja v enotno območje plačil v evrih, Bančni vestnik št. 1-2, 2005
4. Anko, Simon: Tarife za plačilne storitve in enotno območje plačil v evrih; Bančni vestnik št. 4, 2006
5. Anko, Simon: SEPA infrastruktura v Sloveniji; Bančni vestnik št. 7-8, 2007
6. Anko, Simon: SEPA, Gradivo za udeležence seminarja Plačilni promet, Združenje bank Slovenije, marec 2007
7. Bertoncej, Brane in Miklavčič, Gregor: Harmonizacija gotovinskega poslovanja z vidika Banke Slovenije, Bančni vestnik št. 7-8, 2007
8. Bjelica, Boris: Implementacija SEPA sporočilnih standardov, Bančni vestnik št. 7-8, 2007
9. Bole-Pirc, Tanja: Kako smo se organizirali za program SEPA v Sloveniji na nacionalni ravni, Bančni vestnik št. 7-8, 2007
10. Bohnc, Darko: Izzivi migracije v SEPA, Bančni vestnik št. 7-8, 2007
11. Commission of the European Communities. Commission Staff Working Document: Annex to the proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Payment Services in the Internal Market. Impact Assessment. Bruselj, 1.12.2005
12. Commission of the European Communities. Commission Staff Working Document addressed to the European Parliament and to the Council on the impact of Regulation (EC) No 2560/2001 on bank charges for national payments. Bruselj, 18.12.2006
13. Commission Recommendation concerning transactions by electronic payment instruments and in particular the relationship between issuer and holder, (97/489/EC), 30.7. 1997
14. Direktiva 97/5/EC Evropskega parlamenta in Svet EU z dne 27. januarja 1997

15. Direktiva 2000/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18.septembra 2000 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti ter nadzoru skrbnega in varnega poslovanja institucij za izdajo elektronskega denarja, UL L 275, 27.10.2000
16. Direktiva 2006/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14.junija 2006 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti kreditnih institucij, UL L 177, 30.6.2006
17. Direktiva 98/26/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19.maja 1998 o dokončnosti poravnave pri plačilih in sistemih poravnave vrednostnih papirjev, UL L 166, 11.6.1998
18. ECB: Enotno območje plačil v eurih (SEPA), povezan trg plačil malih vrednosti, Brošura, Frankfurt, 2006
19. ECB: Enotno območje plačil v eurih (SEPA) od zasnove do uresničitve, Peto poročilo o napredku, Frankfurt, julij 2007
20. ECB: The Economic Impact of The Single Euro Payments Area, Occasional paper series No.71, Frankfurt, avgust 2007
21. EPC: Making SEPA a Reality, Version 1.2., Belgium, 2007
22. EPC: SEPA Cards Framework, Version 2.0., 8. Marec 2006
23. EPC: SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook, Version 2.10, 27. September 2006
24. EPC: SEPA Direct Debit Scheme Rulebook, version 2.10, 15.september 2006
25. EPC: Euroland: Our Single Payment Area! White Paper. Maj 2002
26. Gornik Irena: SEPA Direktne obremenitve (podrobnejša predstavitev sheme), Bančni vestnik št. 7-8, 2007
27. Horvat, Igor: Dodatne storitve v sistemu SEPA, Bančni vestnik št. 7-8, 2007
28. Jamnik, Zlatko: SEPA kreditna plačila – skupni enotni plačilni sistem v evrih, Bančni vestnik št. 7-8, 2007
29. Nabergoj, Gojmir: Kartično poslovanje v pogojih enotnega območja plačil v evrih, Bančni vestnik št. 7-8, 200
30. Pirnat, Matevž: Evropski plačilni svet in samoregulacija evropskega bančnega sektorja, Bančni vestnik št. 7-8, 2007
31. Pirnat, Matevž: Evropski svet za plačila (EPC), Gradivo za udeležence seminarja Plačilni promet, Združenje bank Slovenije, marec 2007
32. Stanovnik Marjeta: SEPA Direktne obremenitve, Bančni vestnik št. 7-8, 2007

33. Sklep o kriterijih in pogojih za pridobitev dovoljenja za opravljanje storitev plačilnega prometa, Ur.l. RS, št. 41/2007
34. Trstenjak, Mojca: Pravne podlage plačilnega prometa v EU, Gradivo za udeležence seminarja Plačilnega prometa, Združenje bank Slovenije, 2006
35. Trstenjak, Mojca: Novi pravni okvir za plačilne storitve, Bančni vestnik št. 3, 2006
36. Uredba (ES) št. 2560/2001 o čezmejnih plačilih v evrih Evropskega parlamenta in Sveta EU z dne 19. decembra 2001
37. ZBS: SEPA nacionalni program Slovenija, verzija 2.3., Ljubljana, februar 2007
38. ZBS: Dogovor o načinu poslovanja s plačilnimi shemami za posamezen instrument: posebno položnico, posebno nakaznico, direktno obremenitvijo, direktno odobritvijo in trajnim nalogom, Ljubljana, julij 2007
39. ZBS: Splošni pogoji poslovanja s posebno nakaznico, Ljubljana, maj 2007
40. ZBS: Splošni pogoji poslovanja z direktno obremenitvijo, Ljubljana, maj 2007
41. ZBS: Splošni pogoji poslovanja s posebno položnico, Ljubljana, maj 2007
42. ZBS: Splošni pogoji poslovanja z direktno odobritvijo, Ljubljana, maj 2007
43. ZBS: Splošni pogoji poslovanja s trajnim nalogom, Ljubljana, maj 2007
44. ZBS: Akt o ustanovitvi in delu poravnalnega sveta pri Združenju bank Slovenije za zunajsodno reševanje sporov med stranko in banko, Ljubljana, november 2003
45. ZBS: Splošni poslovni pogoji bank v Republiki Sloveniji, Ljubljana, februar 2003
46. Zakon o plačilnem prometu (ZPlaP), Uradni list RS, št. 110/2006
47. Zakon o bančništvu (ZBan-1), Ur.l. RS, št. 131/2006
48. Zakon o Banki Slovenije (ZBS-1), Ur.l. RS, št. 58/2002 (85/2002 - popr.), 39/2006
49. URL: <http://www.ecb.int/paym/sepa/html/index.en.html>
50. URL: <http://www.europeanpaymentscouncil.eu/>
51. URL: <http://www.zbs-giz.si/>
52. URL: <http://www.bsi.si/>
53. URL: http://www.ec.europa.eu/internal_market/payments/index_en.htm